ADALET
DERGİSİ

YIL : 36 | Eylül 1945 | SAYI : 9

ADALET BAKANLIĞINCA
ÇIKARILIR

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

ANKARA
Yeni Cezaevi Basımevi

313

Adalet Dergisine abone olma ve kitap satın alma şartları

I — Adalet Dergisine abone olmak veya Adalet Bakanlığı tarafından bastırılan kitaplardan satın almak istiyenler:

1) Ya Yayım Müdürlüğüne bir mektup yazarak adreslerini ve kitabın adını bildirecekler ve kitap veya abone bedelini dört kuruş damga pulu parasile birlikte posta ile Yayım Müdürlüğüne gönderecekler,

2) Veya kitap veya abone bedelini bulundukları yer malsandığına yatıracaklar ve karşılığında alacakları "hasılatı müteferrika„ makbuzunu oturdukları yer C. Savcılığına teslim ile adreslerini ve istedikleri kitabın adını bildireceklerdir.

C. Savcılığı teslim aldığı makbuzu ve istenilen kitabın adı ile alıcının adresini Adalet Bakanlığına gönderecektir.

II — Kitaplar, ayrıca posta ücreti istenmeksizin Bakanlık Yayım Müdürlüğünden alıcının adresine gönderilecektir.

III — Adalet Dergisi kapağında gösterilmekte olan kitaplardan başkasını satın almak istiyenlerin, mevcudu olup olmadığını daha önce Yayım Müdürlüğünden sormaları ve ona göre ısmarlamaları gerekir.

Dergiye konulması istenilen yazılar doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilir. Yazıların Dergiye konulup konulmıyacağı bildirilmez ve konulmıyan yazılar geri verilmez. Dergideki yazılarda öne sürülen düşünce ve inanlar yazarların düşünce ve inanlarıdır.

314

A D A L E T
D E R G İ S İ

Adalet Bakanlığınca Çıkarılır

Yıl : 36 | Eylûl 1945 | Sayı : 9

İÇİNDEKİLER

İNCELEMELER — Sahife

DERGİ — ADLİ YILIN AÇILMASI 885

A. HİMMET BERKİ — YARGILAMA ESNASINDA TARAFLARDAN BİRİNİN ÖLMESİ 891

AHMET ERDOĞDU — MEŞHUT SUÇLARIN MUHAKEME USULÜ KANUNU HAKKINDA 896

DR. A.PU. GÖZÜBÜYÜK — OLAĞANÜSTÜ SEBEPLER VEYA BEKLENMEDİK HALLER HUKUKU 903

NASIR SAYDAM — CEZA KANUNUNUN 81. MADDESİNİN ÜÇÜNCÜ VE SON FIKRALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME 912

CELÂL ÖZTÜRK — MAHKEME VE İCRA DAİRELERİNDE HARÇ VE RESİM ALINMA ŞEKLİ 916

TURGUT KAYACAN — MÜŞTEREK MÜLKTE İVAZ İLÂVESİLE TAKSİM MESELESİ 928

MEVZUAT ARASINDA 931

BİBLİYOGRAFYA 948

YARGITAY KARARLARI (CEZA BÖLÜMÜ) 129-144

YARGITAY KARARLARI (HUKUK BÖLÜMÜ) 161-176

3/5

316

ADLî YILIN AÇILMASI

YENİ adlî yılın başlaması münasebetile 6 eylûl Perşembe günü saat 10,30 da Ankara Hukuk Fakültesinin büyük konferans salonunda, geçen yıllarda olduğu gibi bir tören yapılmıştır. Adlî hayatımızda bir gelenek hüviyet ve mânasını kazanan bu törende sayın Başbakan Şükrü SARAÇOĞLU, Adalet Bakanımız Ali Rıza TÜREL, Maliye Bakanı Nurullah Esat SÜMER, Nafıa Bakanı Sırrı DAY, Tıcaret bakni Raif KARADENİZ, milletvekilleri, Cumhur Başkanlığı genel sekreteri Kemal GEDELEEÇ, Yargıtay, Danıştay başkan ve üyeleri, Ankara Hukuk Fakültesi profesörleri, Ankra adliyesi yargıç ve savcıları, Adalet bakanlığı müsteşarı Bedri Köker ve diger bakanlıklar müsteşarları ve umum müdürleri, avukatlar hazır bulunmuşlardır.

Sayın başbakanı, ve dinleyenleri selâmlıyarak sözlerine başlıyan Yargıtay birinci başkanı sayın Halil Özyörük dikkatle takip edilen söylevinde[1]

İkinci cihan harbinin sona ermesine işaret ederek demiştir ki: «..Zafer, dünya milletlerine yeni bir zihniyet getiriyor:«hakkın ve adaletin eğemenliği zihniyeti»;yeni devletlerarası hayatın tek parolası bu olacaktır. Modern bir hukuk devleti olan Türkiyemizin, mahkemeleri ve yargıçları kendilerinden beklenen faaliyeti, bu zihniyetin nurlu ışıkları altındn, geliştirmekte devam edeceklerdir.»

Bundan sonra Anayasa ve İçtüzük te' yapılan dil değişikliğinin önemine temas eden sayın hatip, bundan böyle, hazırlanacak kanunlarda kullanılacak yeni ve saflaşmış terimlerin ortaya çıkacağı düşünülecek olursa; hukuk dilimizin, temiz ve arık bir hale gelmesinin kısa bir zaman işi olduğunu, hukuk dilinde türkçeleştirmenin adalet kapılarında vatandaşlar arasında gerçek bir eştlik yaratığını, hukuk dilimzde başarılmakta olan devrimin kanun önünde eşitliği şekil bakımından da sağladığına dikkati çekmiştir. Daha sonra SOYADI ve NÜFUS İŞLERİ ne dokunan hatip her iki meselenin adlî bakımından taşıdığı ehemmiyeti şu suretle hulâsa etmiştir:

«..Yargıtay,her yıl çalışmalarında,gerek soyadı işlerinin, gerekse nüfus kayıtları işlerinin bozuk olması yüzünden bir çok hukuk meseleleriyle karşılaşmakta ve bunların karara bağlanmasında, genel kurallamanın eksikliğini ve bozukluğunu görmekle içten üzülmektedir. Bir ölüm mahkûmu-nun adı üzerindeki yanlışlık çok büyük bir adalet yanlışlığına meydan verebileceği gibi; bir vatandaşın yaşının yanlış olarak kaydedi miş olmas

[1] Bu söylev ayrı bası halinde ADELET DERGİSİ okuyucularına verileciktir.

yüzünden de, adalet gerçekleşememek tehlikesile karşılaşabilir. Her iki netice de acı olur».

YARGITAYIN 1944 ve 1945 YILI ÇALIŞMALARINA geçen hatip söylevine şu suretle devam etmiştir:«.. Yargıtaya 1944 yılı içinde 89308 dava dosyası gelmiş, bunlardan 79192 si aynı yılda karara bağlanabilmiştir. 1945 yılı ilk altı ayında gelen işlerin sayısı ise 65972 yi bulmuştur. Bu rakamların anlatmakta olduğu karar çeşitleri üzerinde ayrı ayrı durmağa ne yazık ki imkân yoktur. Bunlardan sadece birleştirme kararlarına dokunmakla kalacağım: Geçen adli yılı içerisinde yargıtayın karar birleştirme kurulunca ele alınan ve karara bağlanan işler, sayıları pek az olan ve önemleri çok geniş bulunmıyan, kişi hukukuna, ticaret meselelerine ve yargılama usullerine dokunanlar bir yana bırakılacak olursa, başlıca iki önemli konu üzerinde toplanmıştır:

a—olaganüstü halleri ilgiliyen meseleleri

b —Mülk meseleleri.

Bunlardan birinciler, hemen hemen tamamile Millî korunma kanununun yerine getirilmesi dolayısiyle ortaya çıkmıştır. Yargıtay birçok birleştirme kararları ile şu pirensipleri ortaya koydu:

1—Olağanüstü tedbirler, Kanunda açıkça gösterilmiş olmalıdır.

2—Millî korunma kanunu, olağanüstü hallerin kanunudur.

3—Millî korunma kanunu hükümleri kamu düzenini ilgiler.»

Sayın hatip bu prensipleri ayrı ayrı açıkladıktan sonra birleştirme kararlarına konu teşkil etmiş olan mülk meselelerine geçmiş ve şu izahlarda bulunuştur:

«Toprak servetleri üzerinde ter dökmekte olan vatandaşların ezici çoğunluğu meydana getirdiği memleketlerin mahkeme kayıtları için bu konu üzerinde çalışmalarda bulunmuş olmak, pek tabiidir. Mülk meselelerine dokunan yargıtay birleştirme kararlarına, yargıtayı güden başlıca fikir, türk kanunu medenisinde yazılı esasları hâkim kılmak olmuştu. Eskidenberi kurulmuş bulunan bir görüş şekli, başka bir münasebetle yeniden pekiştirildi. Yargıtay, tapusuz göçmez malların, anlaşma yolu ile satışlarının hükümsüzlüğüne karar verdi. Bu kararı eski ile mücadelenin, Türk Kanunu medenisinden yana,bir galibiyetle bitirilmesi isteğinin, değişmezliği görülür.

Gene kanunu medeninin hâkim kılmak düşüncesinin bir neticesi olarak, yargıtay bu kanunun 650 inci maddesinde yazılı hükmün, bağ ve bahçe meydana getirenler hakkında da,yürütülmesi gerekeceğine karar verdi

Mülk işlerinde yargıtayca kabul olunan diğer esaslar, devlet hazinesiyle mülk sahiplerinin ilgili alanına dokunmaktadır ki bunlarda da gene kanunu mideni hükümleri gereğince karar verilmiştir.

318

Bilindiği üzere, kanunu medeni, devleti tapu sicillerinin tutulmasından ötürü, sorumlu kılmıştır. Bu sorum, tekmil medeni devletlerde kabul edilmiştir. Şimdi memleketimizde şöyle bir mesele ortaya çıktı.

Kanunu medeni 1926 dan beri yürürlükte bulunan bir kanundur. Acaba, hazine bu tarihten önceye ait tapu sicilleri muamelelerindeki yanlışlıklardan ötürü de sorumlu olacak mıdır? Yoksa bu sorum.yalnız kanunu medeninin yürürlüğe girmesinden sonraki zamanlara mıaittir?Mahkemelerrimiz, bu suali çeşitli şekillerdeka rşıladılar, nihayet karar birleştirrme kuruluna geldi. Birleştirme kurulu, devlet hazinesi sorumunun eski siciller hakkında da yürüyeceğini kabul etti. Bu suretle kabul edilen esas, kanunun geçmişe dokunamazlığı prensibine aykırı gibi görünürse de gerek kanunu medeninin yürürlüğü hakkındaki kanunda kabul edilmiş olan ayrıltıya ve gerekse kamu hukuku prensiplerine ve tekmil medeni devletlerin hukuk görüşlerine uygundur.»

Daha sonra ***toprak kanunu*** konusunu ele alan sayın hatip verdiği değerli izahlarda ezcümle demiştir ki:«..Bir taraftan topraksız yurddaşları toprak sahibi kılmak, veya yeter ölçüde toprağı bulunmıyanlara ailelerile birlikte geçinebilmelerine elverişli gelecek genişlikte toprak vermek, diğer taraftan da, işlenmiyen kısır toprakları işletmiye mevzu kılmak icabediyordu. 4753 sayılı çiftçiyi topraklandırma kanununun, gözönünde tuttuğu ve erişmek istediği maksat, işte bu olmuştur.»

Bundan sonra ***adlî tıp meselesini*** tetkika başlıyan sayın hatip adli tıp müessesesinin önemi, bizdeki tarihçesi hakkında geniş ve aydınlatıcı bilgiler verdikten sonra şu telkinlerde bulunmuşlardır:

«..Adli tabip yetiştirmek mecburiyetindedir.Bunu nasıl başarabiliriz?bu soruyu, çeşitli çözüm yolları ileri sürmek suretiyle karşılamak mümkündür. Hatıra gelen hal yollarında en elverişlisi, Adalet Bakanlığınca, tıp talebe yurtlarında ilerde adli tabiplik mevkilerini işgal edecek olan, Bursiye öğrenciler okutmaktır. Bu yoldan yetiştireceğimiz elemanlar, belli müddetlerle, merkez müessesesinde adli tıp müessesesinin çeşitli şubesinde, tarihî müesseselerde ve adli tabipler yanında çalıştırılırlar,staj görürle ve sonunda tek başlarına adli tıp tabipliklik mevkilerine getirtilirler. Bu hekimlere, tıpkı yargçlar gibi kabul edilmiş olan ilerleme esasları uygulanmalı ve meslekleklerini, çekici ve rağbet edici bir çalışma sahası haline getirecek çareler sağlanmalıdır. Bu neviden tedbirlerin en yakın bir gelecekte, sevindirici yemişler vereceğinden asla şüpheye mahal yoktur.»

Daha sonra ***adlî sicil*** konusunu ele alan sayın hatip bu müessesenin önemini açıkça belirtmiş ve amacını şu suretle anlatmıştı:"..Bundan böyle, Türk konunlarına göre suç sayılan bir halden ötürü gerek millî ve

319

egrekse yabancı mahkemeler önünde hüküm giymiş olanlara, haklarındaki hükümler kesinleştikten sonra soyadlarına göre tertiplenmiş birer kartonları olacaktır. Bu kartonlar, esas itibarile bakanlıkta saklanacak olmakla beraber, doğdukları veya nüfus kütüklerinde yazılı bulundukları yerlerdeki C. Savcılıklarına da könderilecektir. Bu sayede, bir suçlunun daha önce işlemiş olduğu suçlardan ötürü giydiği cezalar kolaylıkla belli olabilecektir. Yalnız şunu söylemeden geçmiyeceğim ki adli sicil hanununda yazılı esasların gerçekleşebilmesi her şeyden önce ceza yargıçları ve C. savcılarının gösterecekleri titizliğe bağlıdır.

Bakanlıkça alınmış ve alınack tedbirlerle birlikte, mahkemelerin verecekleri dikkatin modern adaletin bir cevazını teşkil ettiğinde şüphe olmıyan, cezalılar kütüğünde büyük ölçüde faydalanma imkânları sağlıyacağında tereddü de yer yoktur."

Bundan sonra ***yargıç sayısını çoğaltmak zaruretine*** ilişen sayın hatip düşüncelerini şu suretle açıklamıştır: „Bu gün adalet organlarını faaliyetleri içerisinde sıkıştıran, bunaltan ve bazan eksik bir şekilde işlemek zorunda bırakan şey, mahkemeler kuruluşunun belli ve kesim esaslara dayanmayışıdır.

Gerçi, mahkemelerimizin asliye mahkemeleri ve istisna mahkemeleri olmak üzere bir sınıflamaya bağlamak ve kuruluş düzenini, bu noktadan hareket ederek çizmek, imkânsız değildir. Lâkin, bu yolda bir sınıflamaya rağmen, elde yater ölçüde yargıç bulunmaması yüzünden, mevcut esaslardan uzaklaşmak meydana getirdigi hakiki manzara büsbütün başkadır. Mahkemelerin kuruluşuna dokunan kanunlar hükümlerinden uzaklaşılmak suretile, bazı yerlerde, asliye mahkemelerinde Savcı ve Yargıcı bulundurulamıyor. Ve bu yerlerde asliye mahkemeleri, savcısız iş görmek zorunda kalıyorlar. Bu hal mahkeme kürsülerini işgal edecek yargıç sayısının fakirliginden ve adaleti yurdunen ücra köşelerine kadar yaymak zaruret ve ihtiyacının ileri geldiğine şüphe yoktur. Bununla beraber şu hakikatı de unutmamak lâzımdır ki: mahkeme, vatandaş için nasıl bir inanca ise Savcı da aynı şekilde hem vatandaş ve hem de(kamu) için bir garantidir. Bu bakımdan yargıç ayısını çoğaltmak zarureti karşısındayız. Yargıçlık niteliğini kendilerinde toplıyabilenlerden pekaz bir kısmı, bu mesleğe girmektedir.(Rağbetsizliğin sebebi malûm) Yar-

320

gıç genel hükümlere göre, yeni devlet memurlarının bağlı olduğu aylık ve ödenek hükümlerine göre para alır. Ve bu paradan başka hiç bir kazancı da yoktur. Çünkü, bizzat Anayasa, Yargıcın gerek genel ve gerekse özel hiç bir görev alamıyacağını söylemiştir. Buna karşılık, gene Anayasanın 56 ıncı maddesinde bahsettiği yargıçların aylık ve ödenekleri hakkındaki özel kanunlar, henuz çıkarılmamıştır. Bunların yokluğu sebebile de, Yargıçlar; bu bakımdan bütün memurlar hakkındaki genel hükümlere bağlı tutulmaktadırlar. Memleketimizin son yıllarda fikir hayatında görülen hararetli yayım faaliyetti, hukuk alanında büyük gelişmeler şeklinde kendini gösterdi. Pek Çok ihtisas kitapları yayımlandı. Halbuki, mahkemelerimizden bir kısmında Yargıç, belli bir dâvada uygulanacagı kanunu eli altında bulunuyor. Mahkemelerimizin, basit dahi olsa, küçük bir kitaplığı bulunmak lâzımdır. Bu kitaplıkta, yargıç, en lüzumlu ve vazgeçilmez eserleri, metinleri ve esas itibariyle tekmil kanunları, eksiksiz olarak bulabilmelidir. Böylece, kendisini sadece bir Adalet makinesi haline gelmek tehlikesinden de uzaklaştırmış ve insan adaletini, hakiki çehresile belirtmek imkânlarını hazırlamış oluruz.»

Daha sonra ***türk iş muhitinin çeşitli meselelerile*** uğraşmnk üzere çalışma bakanlığının kurulmasına işci kütlelerinin rahat, refahlı ve sağlam bir çalışma hayatına kavuşturulmasını temine yarıyacak tedbirler zinciri içerisinde ilk halkayı ortaya koyar mahiyette olmuştur. Yakın bir gelecekte, türk ekonomi hayatının ve sanayi faaliyetinin ahenkli ve düzgün bir nizam bütünlüğü içinde, en geniş inkişaf imkânlarını, saglıyacağına sarsılmaz bir kanaatle inanıyoruz."

Sayın hatip ilgi ile takip edilen söylevine şu sözlerle son vermiştir:

"Her yeni adliye yılı başında, büyük heyetinizden birkaç yargıcı aramızdan ayrılmış görmek, hüzünlü bir acı oluyor. Geçen yıl da, gene yaş haddine erişmiş olmaları sebebile, bazı arkadaşlarımız; yargıtay kurulundan ayrılmak zorunda kaldılar. Onları, bu dört arkadaşımızı, Mesut Cüney, Şevket Başaçık, Ramazan Onat ve Vehbi Gündüz arkadaşlarımızı, çalışmalarındaki ateşi ve yılmaz gayretlerle sağladıkları başarıları, huzurunuzda duygu ile, bağlılıkla ve takdirlerle anarak selâmlarım.

Gene Yargıtayınız bugün başlıyan adliye yılına değerli bir başkanından mahrum olarak giriyor. Rahatsızlığı yüzünden yargıçlık odevinden ayrılmak zorunda kalan Başkan Cevat Gücün arkadaşımız çalışmalarından, bilgisinden ve kavrayışından büyük ölçülerde faydalanmakta olduğumuz bir zamanda bizden uzaklaşmış bulunuyor.

Yıllarca zaman memleket hukuk hayatinin çeşitli alanlarında kitaplar yazarak, eserler vererek, yargılamalar içerisinde yıpranarak didinen bu mümtaz yargıca esenlikler ve sabırlar dilerim. Yıllar milletlerin hayatında bir zaman ölçüsü sayılmıycak kadar kısadırlar.(Bu ölçü elverişsizliğine rağmen) Türk mahkemelerinin her divar takvimi değişmesinde, adaleti sağlamak ve gerçek kılmak bakımından gösterdiği erginlik, gözle görülecek ve kafa ile idrak edilecek kadar büyüktür. Bu gurur verici neticenin sırrını, Türk yargıçlarının yüksek adalet duygularında, milletimizin hakka bağlılığında ve haksızlığa işyan asaletinin enğin genişliğinde aramak lâzımdır.

"Hepinize, yeni çalışma yılı kutlu olsun.„

322

Yargılama esnasında taraflardan birinin ölmesi

A. Himmet BERKİ
yargıtay başkanlarından

Yargılama sırasında dâvacı veya dâvalıdan birinin ölmesi mümkündür. Bu ölüm olayından iki türlü mesele doğar ki bunlardan biri medenî hukukla diğeri usul ile ilğilidir. Birinciyi medeni kanunlar ve ikinciyi usul kanunları düzenler. Söylemeğe hacet yoktur ki usulî ve medenî hükümlerin karşılıklı olması ve usulî işlemlerin esas hükümlere aykırı olmaması lâzımdır. aksî halde ya zatı hak veya ihkakı hak mütessir olur.

Bu gibi hallerde hâkime düşen görev uygun yorumlarla usul ve esası ahenkli kılarak bir takım karışıklıklara meydan vermemektir.

Biz bu düşünce ile hukuk usulü muhakemeleri kanunun itlakı bakımından medenî kanunla karşılıklık göstermiyen 41 inci maddesini incelemek istiyoruz.

Madde şöyledir:

«İki taraftan birinin vefatı halinde diğer tarafın talebile hâkim dâvanın takibi için bir kayyım tâyın edebilir.»

Maddede iki nokta dikkati çekmektedir. Biri, dâvada bir istisna yapılmamış olması diğeri, hükmün mutlak olarak sevk edilmiş bulunmasıdır. Aşağıda görüleceği üzre dâvadan maksat hak ve vecibeleri varise intikal eden dâvadır ki, bu açıktır. Asıl üzerinde durulacak yön hükümdeki itlaktır.

Maddenin ibaresine göre yargılanma sırasında iki tarafdan biri ölünce sağ kalanın isteği ile hâkim dâvayı yürütmek için bir kayyım tâyın edebilecektir. Madde iktidarî bir ibare ile yazılmış olmasına göre = hâkimin başka türlü muamele de yapabileceği anlaşılıyor. Fakat bu yön açıklanmamıştır.

Nöşatel kanununun bu maddenin karşılığı olan 35 inci maddesi şöyledir:

Taraflardan birinin ölümü halinde dâva terekenin katî surette intikaline kadar talik olunur. Bununla beraber hâkim bir tarafın talebi üzerine ve ancak tehirinde mazarrat olan hallerde dâvanın takibi için bir kayyım tâyinine karar verebilir.

Görülüyor ki, bu madde medeni kanun hükümlerile ayarlı ve tamamen onlara uygundur. Bu uygunluğun derecesi aşağıdaki açıklamalarımızdan anlaşılacaktır. Bizim Kanunumuzun 41 inci maddesi aslına uygun olmamakla beraber dâva ve müdafaada en esaslı bir nokta olan şu asla da aykırıdır:

Dâva ve müdafaa hak sahibine aittir; icap ve zorlayıcı sebep olmadıkça kamu velâyet müessesesi kişilerin hak ve yetkilerine dokunmaz. Kayyım tâyim etmek ise kamu velâyetinin şahsi hak ve yetkiye müdahalesi demektir.

Nöşetel muhakeme usulü: Bütün ihtimaller gözönünde tutulmak suretiyle düzenlenmiş olduğu halde bizim muhakeme usulümüzün bu maddesinde: mirasçıların mirası kabul ederek veya ret süresi geçerek terekenin varislere geçmiş olması veya defter tutma veyahut tasfiye istenip bu muamelenin sona ermemiş bulunması ihtimalleri gözönüne getirilmemiştir.

Hukukçularımızdan bazıları bu konuda kayyım tâyin etmeyi daha pratik bulmaktadırlar. Bence bu görüş yanlıştır. Bir hakkı bozan ve amacı savsatan kolaylık, desteklenemez. Bundan başka her yerde dâva ve müdafaaya muktedir ve kendisine güvenilir kayyım bulmak ta meseledir. Kayyımın takibile verilecek hükmün varisleri ilzam edüp etmiyeceği noktasında sonradan meydana gelecek uyuşmazlıklar da başka.

Bu kapalılık karşısında bazı mahkemeler mutlaka kayyım tâyin etmek ve bazıları da varislere tebligat yapmak suretile yargılamayı yörütmektedir. Mutlaka ve daima kayyım tâyin ederek dâvalara bakmanın doğru olamıyacağına işaret ettik. Terekenin varislere geçip geçmediğini araştırmaksızın varisler önünde yargılamaya devam da doğru olamaz. Bu tarz ancak eski« usulü muhakemati hukukiye» kanunile o zamanki medeni hukuka uygun olabilir. Fakat şimdiki medeni kanunumuza hiç uygun değildir. Bahsi biraz daha aydınlatabilmek için eski ve yeni kanunlar arasındaki ayrılıkları belirtmek faydalı olacaktır:

Mülga usulü muhakemati hukukiye nin 53 üncü maddesinde "esnayı muhakemede taraflardan biri vefat edince vefatı verese tarafından mahkemeye ve mahkemeden de diğer tarafa tebliğ olunacağı ve bu halde diğer tarafın yeni arzuhal takdimile müteveffanın veresesini celp ve ihzar ettirmeğe mecbur olduğu, ettirmediği takdirde kendisine vefat hususunun tebliğinden sonra muhakemeye dair her ne yapılır ve neye karar verilirse keenlemyekûn adolunacağı" yazılmış, fakat bir hayli zaman sonra tatbikattaki güçlük anlaşılarak müzeyyel kanunun 37 inci maddesinde "muhakemenin esnayı devamında tarafeyinden biri vefat ederse ahar güna muameleye hacet kalmaksızın tarafı diğerden vukubulan talep ve müracaat üzerine muteveffanın veresesi ba davetname mahkemeye celp ile muhakemeye kaldığı noktadan başlanılarak usulü veçhile icra ve ikmal olunur» tarzında tadil edilmişti.

Bu zeyil ozaman yörürlükte olan Mecelle ile ayarlı idi. Çünkü Mecelleye göre ölümle miras' üzerindeki bütün haklar vereseye geçer ve varisler ancak terekedeki hisseleri nisbetinde sorumlu olurlardı. Şahsan soru-

324

luk olmadığından mirası ret, defter tutma, resmî tasfiye gibi tasarruf ve işlemler de yokdur.

Birde yine mülga Mecllenin 1647 inci maddesi gereğince ölenin lehinde ve aleyhindeki dâvalarda varislerden yalnız biri hasım olabilirdi. Bundan ayın dâvaları müstesna idi. Bu dâvalarda ayın kimin elinde ise hasım o olurdu.

Halbuki medeni kanun terekenin borçlarından varislerin şahsan sorumluluğu esasını kabul etmiş olduğundan bunun ağırlığından mirasçıları korumak için belirli süre içinde mirası ret, defter tutma, resmî tasfiye gibi muamelelere zaruri olarak yer vermiştir. Binaenaleyh ret süresi içinde mirasın varislere geçmesi kesin değildir , ret, etmemek şartına bağlıdır.

Bundan başka ölenin ölümü zamanında terekenin borca müstağrak olduğu şayi veya sabit olursa miras ret edilmiş olur.

Mirası ret hakkına sahip olan mirasçı süresi içinde mirası ret edebileceği gibi kanunla muayyen süre içinde defter tutma ve resmî tasfiye de istiyebilir.

564 üncü maddeye göre defter tutma işleminin devamı müddetince ancak geri bırakılması tereke için zararlı olan idarî tasarruflar yapılabilir. Ve 565 inci madde gereğince de defter tutma muamelesinin devamı müddetince terekenin borçları hakkında icraca takibat yapılmaz ve bu hususta zaman aşımı işlemez. Acele işler müstesna olmak üzere ölenin yararına veyda ona karşı açılmış bulunan davalar geri bırakılır ve yeniden dava açılamaz[1]

İşte eski ve yeni kanunlar arasında bu kadar açık ayrılıklar vardır. bunun için varislerin durumu ve tereknin kesin olarak bunlara geçmesi anlaşılmaksızın varisler önünde yargılamaya devam olunamaz.

Şu halde 41 inci madde nasıl uygulanacak ve ne gibi yerlerde kayyım tâyın edilecekdir?

Şu ihtimallere göre işi ayrılamak icap etmektedir:

1— Varislerin hepsi kabul veya bazısı ret ve bazıları kabul etmiş.

2— Ret süresi geçerek miras kesin olarak mirasçılara geçmiş.

[I] Defter tutma muamelesinin devamı müddetince terekenin borçları hakkında ieraca takibat yapılmamasının sebebi açıktır. Sonuçta kimin mesul olacağı ve tereke mesul olacaksa varı borçlara yetişip yetişmiyeceği belli değildir. Binaenaleyh icrai takibatın durdurulması zaruridir.

Davaların talikine gelince; veresenin mesuliyeti belli olmadığından ileride ihtilâf ve tekrar davaya mahal kalmamak üzre bunların taliki de muvafıktır. Ancak acele davalarda bakılmak ihtiyacı bulunduğundan bu çeşit davaların bakılması icap eder.

3— Ret süresi geçmemiş olup varisler ret ve kabul hakkında henüz bir karar vermemiş.

4— Defter tutma veya resmî tasfiye istemiş olup henüz sonucu gelmemiş.

5 – Ölenin varisleri belli olamamış.

1 ve 2 rakamlariyle işaret edilen ihtimallerde miras kendilerine geçen varisler huzurile ikmal, 3 ve 4 rakamile işaret ettiğimiz hallerde yargılama talik olunur. Ancak acele işlerle ilgili davalarla 5 rakamlı halde kayyım tayinile yargılamaya devam olunur.[1]

Daha bazı ihtimaller varsa da onlarda yapılacak işlem yukardaki ihtimallerin hükmünden anlaşılıyor. [2]

Şunu da ilâve edelim ki kayyım önünde verilen kararlar şahsan varisleri ilzam etmeyip ancak tereke hakkında geçerlidir. Bununla beraber varisler dâva açarak gerek ölen tarafından ileri sürülebilecek iddia ve müdafaaları ileri sürerek önlerinde verilmiyen hükmün iptalini istiyebilirler. Kayyım varislerin tamsilcisi olmadığından kesin hüküm iddia edilemez.

Maddenin Kayıtlaması gereğince bir tarafın ölümünde yargılamaya = davam olunabilmesi obir tarafın isteğine bağlıdır. İstenmezse yargılama müracaata bırakılır.

Bir de evvelce işaret ettiğimiz gibi maddedeki davadan maksat hak ve vecibeleri varislere geçen Konular hakkındaki davalardır. Şahsa bağlı davalar ölümle düşer.

---

[1] Bir taraftan dava ve müdafaa hakkına ve bir taraftan vazifeye taallûk etmek itibarile bu ihtimaller gözönüne alınarak vaziyeti hakim tahkik edecek diğer tarafın ve varislerin dermeyan etmesine intizar etmiyecektir .

[2] Temyiz mahkemesi hukuk genel kurulunca Erciş sulh hakimliğinden verilen bir ısrar kararı şu mucip sebeplerle bozulmuştur,

" Dâva açıldıktan sonra taraflardan birinin ölümünde münazaa kural olarak mirascısına gececeğine ve hukuk usulü muhakemeleri kanununun 41 inci maddesi hükmünün dava görülürken bir tarafın ölümile veresesinin isteği üzerine yapılan defter tutma veya resmî tasfiye muameleleri sırasında acele işlerde veya mirası ret müddeti içinde veya mirasçıların meçhul olmaları gibi hallerde tatbikı caiz ve kabil olup hadisede bu gibi hallerin mevcudiyeti belli olmadan ve hususile ölen davalının mirasçı ve oğlu namına vekili dava ve husumeti kabul ile duruşmaya gelmiş iken kabul olunmıyarak kayyım tayini suretile davaya bakılması doğru olmamasına göre yargıtay üçüncü hukuk dairesinin bozma kararı varit ve uyulmıya lâyık iken İlâh... ısrar hükmünün bozulmasıua."6/6/945 – $\frac{3/118}{110}$ $\frac{\text{Esas}}{\text{Karar}}$ Bu Kararla mütalamız arasındaki farka dikkat ediniz.

326

Meselâ: Karı veya Kocadan biri boşanma dava edipte yargılama sırasında bunlardan biri ölse 41 inci madde uygulanmaz. Çünkü boşanma davaları şahsa bağlı hak olmakla beraber ölümle evlilik de kalkacağından davanıu konusu kalmamış olur.

Bunun gibi evlât edinen, evlâtlığın feshini dava edipte yargılama esnasında ölse bu hak varise geçmiyeceğinden yargılama bulunduğu noktada bırakılır.

328

Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hakkında

Ahmet ERDOĞDU
Dursunbey C.Savcısı

I—Amaç.
II—Kanunun uygulanmasını güçleştiren sebepler.
III—Şahsi şikâyete bağlı suçların bu kanuna göre Kovalanması doğrudur.
IV—Kamu menfaatı.

I - Amaç

Bu yılın bir sayılı Adliye dergisinde bu kanunun tatbikına engel olan Hukuki sebepler hakkında bir inceleme yapan meslektaşımız Şuayip Kor'un bu konuyu ihtiyatlı ve basiretli bir dille tahlil etmesi, tatbikatta görülen daha bazı sebeplerin bu konuya katılması gerektiği duygusunu uyandırdı. Adliye Encümeni mazbatası ve kanun tasarısının gerekçesinde de [1] belirtildiği gibi gerçekten amacı, mümkün olan çabuklukla suçla ceza arasındaki zamanı kısaltmak ve daha çabuk cemiyetin adalet duygularına cevap vermek olan bu kanunun tatbikatta uğradığı zorlukları önemle ele almak zaruridir. Bu bakımdan bu alanda daha bazı aksaklık gösteren noktaları açıklamak ve tamamlamak gerekiyor.

II—Kanunun uygulanmasını güçleştiren sebepler

3498 sayılı kanunla son şeklini alan3005sayılı kanun,Belediye sınırları için de ve asliye teşkilâtı olan yerlerde,ayrıca panayırlarda işleuen cürümlerle bazı kabahatların ve sanığın suç işlediği sırada veya pek az sonra yakalanan fiiller hakkında uygulanmaktadır. Hal böyle iken tatbikatta öyle şekillerle karşılaşıyoruz ki bu önemli kanunun amacı sendelemektedir. Bu engelleri üç noktada toplamak mümkündür.

1—Sanığın şahsına bağlı sebepler

2 - Hukuki veya kanuni sebepler

3—Fiilî sebepler

Şimdi sırasile bu sebepleri görelim

[1] Cemal Köse Oğlu: Haşiyeli Ceza muhakemeleri usulü kanunu; sayfa, 353ve361.

328

1 — Sanığın şahsına bağlı olan sebepler.

Ağır ceza mahkemesinin görevli bulunduğu bir yerde belediye sınırı içinde işlenen ağır cezalı suç üstüler ile asliye teşkilâtı olan yerdeki belediye sınırı içinde veya panayırda işlenen cürümler ve bazı kabahat sanıkları bu kanunun 4 üncü maddesine göre (Vakıt geçirmeksizin) C. Savcılığına getirilince sık sık şu hallerle karsılaşılmaktadır.

a) *Sanığın nüfustan yaşının öğrenilmesinin mümkün olmaması.*

Sanık mektumdur. Nufus siciline kayıtlı değildir. O halde yapılacak iş ilk önce doktora muayene ettirerek fennen sanığın kaç yaşında olduğuna dair bir rapor aldıktan sonra nufus kanununun (7)inci maddesine göre nüfusa kaydettirmek lâzımdır. Bulunduğumuz yer bir kaza ve doktor da yoksa yapılacak şey bağlı bulunduğnmuz vilayet merkezindeki doktorlardan faydalanmak. Fakat oradan rapor gelene ve nüfusa kayıt geçirilene kadar günler ve hattâ haftalar geçer. Binaenaleyh arzu edilen çabukluk ve kanunnun hikmeti meydanda kalmaz.

b) sanığın nüfustaki doğum kaydı ile bünyesinin birbirine uymaması hali.

Nufus kütüklerine göre 15 yaşında görünen ve fakat gerçek yaşı 21 den yukarı bulunan bir sanık hakkında da Ceza muhakemelri usulü kanununun 255 inci maddesine göre iş görmek gerekir. Bu hal ise yine uzun zamana muhtaçtır.

c) İşleddiği suçu farik ve mümeyyiz olup olmadığı hakkında sanığın ceza kanununun 54 üncü maddesine uyar şekilde rapor alınması gerekenhallerde doktorun bu işi kestirememesi veya bir uzmana lüzum göstermesi ve ilcelerde de böyle uzmanların bulunmaması yüzünden büyük şehirlere başvurulması ve bu yüzden uzun zamanın kaybedilmesi keza kanunun amacına uymamaktadır.

d) Yaralama suçlarında yaralının yarasının bir hafta veya on gün sonra görülerek kesin raporun verilmesi icabeden geçici rapor alınması halinde de bu engel vardır. Esasen bu nitelik kanunun kabulü esnasında adliye encümeni mazbatasında da dördüncü maddenin izahı sırasında anlaşılmıştır. Orada açıkca gösterildiği gibi böyle hallerde Savcının genel hükümlere göre kanuni kovalama yapması gerektir.

e) Sanığın suçu işlediği esnada sarhoş bulunması.

Bu halde sanığın ayılmasını baklemek ve ayıldıktan sonra duruşmaya gönder-mek yerinde olur. Böyle bir vaziyet kanunun uygulanmasına engel olamaz ise de aksatmaktadır.

f) Akıl Hastalığı.

Sanığın sürekli veya geçici bir akıl hastalığına müptelâ olması ve bir

329

sar'a nöbeti esnasında bir suç işlemesi halinin bir uzman tarafından tesbit ettirilmesi icap eden hallerde sonucu beklemek şüphesiz ki uzun bir zamana muhtaçtır.

g) Mükerrir olan sanıkların asli cezaya bağlı olarak giydikleri feri cezalardan para cezalarının maliyeden, sürgün, memuriyetten mahrumiyyet, amme nezareti altında bulundurma cezalarının zabıtadan soruşturulmasında cevabın ekseriya geç verilmeşi hali de rastlanan engellerdendir.

Bu hal aynı zamanda suç işlnen yerden bir başka yerde ikametgâhı olan sanıkların mükerrirliklerinin soruşturulmasında da göze çarpmaktadır.

h) Sanığın bu kanunun pençesinden kurtulmak fikriyle kaçması 3005 sayılı kanuna göre C. savcıları ile zabıtanın vazifelerini ne suretle yapacaklarına dair olan talimatnamenin 24 ncü meddesine göre 24 saat içinde sanığın mahkemeye sevki gerektiğinden ekseriya küçük kasabalarda bu müddetin geçirilmesi halinde artık bu kanunun uygulanamıyacağı şeklinde halkta bir kanaat duyulmakta olduğundan bazı vakalarda sanıklar bu süreyi geçirmek amacı ile kaybolmaktadırlar. Filhakika bu kaçma bazan uzun sürmektedir. Her ne olursa olsun fail yakalanmış olmadığından bu kanuna göre duruşma yapılamaz. Fakat bana kalırsa suçun yaptığı tesirler ve halk üzerinde uyandırdığı heyacana göre hadiseyi ölçerek talimatnamenin üçüncü maddesinde söylendiği gibi savcının bazan hadise üzerinden günler bile geçse bu kanunu uygulaması ondan beklenen amaca uygun olur.

2—*Hukuki veya Kanuni sebepler:*

a) Sanığın şeriklerinin ve suç müşevviklerinin, ortaklarının elde edilememesi.

Suçun irtibat dolayısile duruşmalarının birlikte yapılması gereken failler den müşevvik veya diğer ortaklarının bulunamaması kanuni kovalamanın genel hükümlere göre yapılmasını icap ettirir. Fakat bu halde de asıl failin bu kanuna göre yargılanmasında ve diğerlerinin de yakalandıktan sonra genel hükümlere göre yargılanmasında talimatnamenin 37 nci maddesinde söylendiği gibi kanuna aykırı bir cihet yoktur.

b) C. savcısına hiç bir müdafaa şahidi olmadığını söyleyen sanığın yeniden duruşmada yeni delillerle müdafaası.

Sanığın hazırlık soruşturmasında C. Savcısına hiçbir müdafaa şahidi olmadığını söylediği halde duruşmada yeniden müdafaa şahidi göstermesi ve bu şahitlerin de meselâ parayırda iken uzak memleketlerine giderek ayrı ayrı İl veya ilce çevrelerine gitmeleri halinde bulundukları yer mahkemelerine istinabe yazılması halinde kanundan beklenen amaca uygun olma-

330

makta ve binnetice genel hükümlere dönmek zarureti duyulmaktadır. Kanun sanığa 12 nci maddesinde müdafaa hakkı tanımıştır. Mahkeme müdafaasını dinlemek zorundadır. Fakat bazen ve hele şahsi şikâyete bağlı suçlarda dilekçi tarafından açılan davalarda dilekçiyi bezdirmek ve mahkemeyi uzatmak amacile sanığın böyle hareket ettiği görülüyor. Bu hal de hukuki bir mahzurdur. Kaldı ki amaç, cezanın bir oturumda verilmesini istemektedir.

c) Fen erbabının mütalâasına baş vurulması gereken haller

Yaranın içinden çıkan saçma tanelerinin suçta kullanıldığı iddia olunan tüfeğin mermisi olup olmadığı, tabancanın memnu silâh olup olmdığı yolunda büyük şehirlerde bulunan bir fen erbabına bir ilceden baş vurulması gereken hallerde de alınacak rapora göre işin uzaması da aynı sonucu doğurmaktadır.

d) Görevsizlik kararları.

Ağır ceza mahkemesine verilmesi gereken bir suçun asliye mahkemesine verilmesi veya duruşmada anlaşılan vasıf ve niteliğe göre işi inceliyen mahkeme derecesi başka olan bir mahkemece karara bağlanması gerekecegine kanaat getirdiği hallerde derhal görevsizlik kararı verdiği takdirde esası halletmiyen bu karardan dolayı o gün davanın kararda gösterilen görevli mahkemeye gönderilmesine imkân yoktur. Çünkü görevsizlik kararları itirazı kabil mevaddandır [1]. Yapılan itiraz üzerine karar verilene kadar geçen zaman artık bu kanunun hükümlerince iş görmiye uygun olamaz.

3 — Fiilî sebepler

a) Genel tatil günü veya bayram günleri suç işlenmesi:

Böyle zamanlarda Hükümet daireleri şüphesiz ki kapalıdır. Sanığın nufustan yaşı sorulmak istendiginde tatil oldugu için nufus memurunun ekseriya ilçelerde anahtarcebinde olarak kırlara gezmeye çıktıgı, para cezasının yerine getirilüp getirilmediği sorulacak olan Mal Müdürü—ve arkadaşlarının ava çıktikları ve meselâ rapor verecek doktorun görevi dolayısile köylerde bulunduğu ve başkada doktor olmadığından vilâyete gönderilmesi gerektigi haller bazen günlerce beklemeye sebep olmaktadır. Bu hallerde bu kanunun uygulanmasına engel olmaktadır.

b) Millî Korunma Kanununun uygulanmasında:

Millî Korunma kanununun 68 inci maddesine göre suçüstü kanununun köylere de şamil olmasından meselâ bir köy bakkalının fazla fiatla üzüm

[1] Yargıtay 3. Ceza dairesi Esas 12288, Karar 2975 Sayılı ve 30/3/945 günlü inancı.

331

satması halinde, şahitlerin ve sanığın toplu bir halde zabıtaca aynı günde C. savcılığında hazır bulundurabilme imkânlarına gerek mesafe ve gerekse vesaitsizlik yüzünden malik olamaması beklenen çabukluğu elde edememekte ve bilhassa toprak mahsulleri vergisini köylü ofise geç teslim etmesi veya vergiden kaçırması gibi hallerde tutulan tutanakların aylarca sonra maliyeden gönderilmesi kanunun amacına uygun şekilde uygulanmasına engel olan fiilî sebeplerdendir.

III—Şahsi şikâyete bağlı suçların bu kanuna göre takibi doğru mudur?

Bu çeşit suçların bu kanun çerçevesi içine alınıp alınmıyacagı düşüncesi üzerinde durulması önemli olan bir konudur. Meslektaşımız Şuayip Kor bu meselede haklı olarak bu cins suçların suçüstü kanununa alınmaması taraftarıdır. Ceza muhakemeleri usulü kanununun 344 üncü maddesinde sayılan fiillerden dolayı Şuayip Kor'a göre: (bir hiddet saikasile meydana gelen hakaret ve dövmek suçlarında meşhut suçlar kanunu kanalile âmme hukukunu kolaylıkla tahrik imkânının taraflara verilmesi kanaatımızca mezkûr kanunun maksat ve gayesine uygun değildir).Sebep olarak karşı tarafın içtimai terbiyesi ve nezaketsizliği ve suç işlendiği andaki ruhi haleti ile mağdurun onu mahkeme salonunda teşhirden ve suç sırasında tesadüfen bulunan şahitleride işlerinden alıkoyduktan sonra dâvadan vaz geçmesile neticelenen bir sürü külfetin âmme Hukuku cıhazını israftan başka bir şey olmadığı ileri sürülmektedir.[1]Aynı mütalaaya kanunun kabulü sırasında tasarı ile birlikte Büyük Millet Meclisine sunulan Adliye encümeni mazbatasında rastlamaktayız. 3005 Sayılı kanunun ikinci maddesi hakkında gösterilen gerekçede: (Bu maddenin görüşülmesi sırasında şikâyet ve hele şahsi dâva açmak yolu ile takip olunan suçlarda ferağatle ve âdi hakaretlerde suçu ikaa tahrik veya karşılıklı hakaretin sübutu ile âmme dâvasının düşmesine bile mahkemece karar verilebileceğine göre bu kabil suçların meşhut olarak işlenmesi sebebile zabıtaya, Müddei umumiye ve mahkemeye sürati âmir olan bir usul ile külfetler tahmiledilmesi doğru olmıyacağı ileri sürülerek, esasında âmme hukuku noktasından ehemmiyetsiz sayılan bu gibi suçların lâyıhadaki usule tâbi tutulmamaları teklif olunmuş isede meşhuden işlenen bu kabil suçların da hemen takibile mahkemeye sevk olunarak faillerinin cezalandırılmaları, diğer suçlar hakkındaki mülahazaya tamamile uygun olacağı ve suçtan zarar görenin ferağatile Hukuku âmme dâvasının düşmesi hükmü bu usulle beklenen faydayı ihlâl edecek mahiyette olmadığı sebeplerile teklif ekseriyetle kabul olunmamıştır) denilmektedir. [1]

[1]Adliye Dergisi 945 Sayı 1, Sayfa 46

[1] Cemal köseoğlu, Haşiyeli Ceza muhakemeleri Usulü Kanunu Sayfa:365

332

Gerçekten şahsi şikâyete bağlı suçlarda dilekçenin zabıtayı savcıyı ve hattâ mahkemeyi işlerinden alıkoymak suretile şahitleri işgal ettikten sonra dileğinden vaz geçmesi bu kanunun amacına uymamaktadır. Lâkin C.Savcısının bir iddianame ile işi yetkili mahkemeye göndermesi bu işlerde dahi kanun vazıının bir kamu menfaatı görmesinden ileri geldiğini açıklamak lâzımdır. Her ne kadar Ceza muhakemeleri usulü kanununun 344 üncü maddesinin ve bundan başka ceza kanununun 99 uncu maddesinin uygulanması mümkün olan zina, inaucı kötüye kullanmak gibi suçlarda vaz geçme yüzünden çekilen bütün emeklerin boşa çıkması mahzuru karşısında bunları hesaba katmamak yani 3005 sayılı kanunun 2 inci maddesini kaldırmak yolundaki mütalaayı mahkemelerin yükünü azaltmak yönünden faydalı görünüyorsa da maddenin kaldırılması halindeki mahzuruda hesaba katınca her halde şahsi şikâyete bağlı suçların bu kanuna göre kovalanması yerinde olacağı fikri galip gelir.

Çünkü:

1— Şahsi şikâyete bağlı suçların diğerlerine nisbetle fazla oluşu bunları istisna edince suçsütü kanununun hikmet ve değerini azaltır.

2— Halk üzerinde heyecan uyandırabilecek bazı olayların anında kovalanmaması asayişi bozar.

3— Kamu haklarına inhisar edecek suçüstü kanununda şahsi suçların daha sık oluşu bu kanuna göre kovalanmamaları yüzünden halk arasında güvensizliğe sebep olur.

4— Bu suçların da bu kanuna göre kovalamakla cezanın ibreti müessire kudreti daha açıkça göze çarpar.

Bunlardan başka denebilir ki şahsi şikâyete bağlı suçların kovalanması daima kamu menfaatlarına uygundur.Çünkü kanunun suç saydığı bir fiilin cezalandırılması gerekir. Bu ciheti göz önünde tutan kanun vazıı esasen savcıya komu menfaatı bulunduğunu kestirdiği zamanlarda dâvaya katılmak hakkını tanımıştır.(Ceza MUha.Us.Kanunu,madde 346)

IV — Kamu menfaatı

Kanun bunu açık olarak göstermiş değildir . Bu mesele görevi başında olaylara göre yetkisini kullanacak olan C . Savcılarının mantığına ve takdirine bırakılmıştır . prof . v . Hippel Hukukun amacını (Kişilerin esaslı olarak kabul edilen hayat menfeatlari alanının sınırını çizerek himaye ve kanunsuz olan fiil ve hareketleri bertaraf etmek) şeklinde anlamakta ve hanği menfaalerin korunması gerekeceği, hanğilerinin korunması gerekmiyeceğini kestirmek için cemiyetin kültür seviyesine,

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

tekâmülüne ve zamana bakmak lâzımdır demektedir. [1] İşte bu düşüncelerin bize vereceği semerenin adı Kamu menfaatıdır.

Bir birine söverek şakalaşmayı ve konuşmayı itiyat edinmiş iki berber veya kahveci çırağının bir gün kızarak hakaretten şikâyet etmesi halinde bu tarife göre kamu menfaatı ne olabilir ? Lâkin bir halk yığını önünde vukua gelen böyle bir fiilin halk üzerinde tesiri başkadır. Burada müdahale etmek halkın duygularını rencide eden bu gibi suçları bu şekilde önlemek kamu menfaatına uygun olur. Berber çırağının şikâyeti ne olacak? o da kovalanacaktır. Çünkü kanun dilekçiye o kötü söze rıza göstermediği takdirde bu fiili suç saymıştır, bu sebeple bu kanuna göre kovalanması gerekecektir.

Bundan başka şahsi dâvanın konusu olan suç ile diğer resmî bir suçun fikrî içtima halinde bulunması hâdisede kamu menfaatı olduğuna iyi bir delil olur [2]. Ana ve babası yani velisi olmıyan ve henüz kendisine vasi de tâyin edilmemiş bulunan bir küçüğü adiyen yaralamak gibi suçlarda onu korumak dakımından kamu menfaatına nygun şekilde dâvaya katılmak her halde lâzımdır. Takdir prensibi (Opportunitätşprinzip) daima kamu hakları lehinde olarak tecelli ederken 3005 Sayılı kanuna giren şahsi şikâyete bağlı suçlarında bu kanuna göre takip ve iştiraki suretiyle yerinde olarak kullanılacağını şüphe etmemek yerinde olur kanaatındayım. Alman Çocuk mahkemeleri usulü kanununda sanık çocuğun şahsi şikâyete bağlı bir suç işlediği iddiası karşısında savcıya dâva açmak yükünü kanun yülemiştir [3]. Bu da fikrimizi teyit eden dayanaklardan biridir. Aynı şekilde Yüksek Adalet Bakanlığı da 940 yılı Genel: 69 Özel: 18 sayılı bildirisinde (tamiminde) şahsi dâva yolu ile kovalama yapılan suçlara C. Savçılarının kamu menfaatı görerek iştirak etmeleri luzumu anlatılmış ve bu tamimde aynı fikirden mülhem olmuştur.

---

[1] v. Hippel : Lehrbuch des Strafrechts : Rechtsgüterschmtz nnd Rechtsnormen , S.3

[2] Rifat Taşkın: Alman Ceza M.Us.Kanunu Şerhi, Sayfa,669

[3] Deutsche Justiz ,24 Dezember 943 , S 526

234

Olağanüstü sebepler veya beklenmedik haller hukuku

Yazan:
Dr. Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK

1 — Giriş
2 — Beklenmiyen haller terimi
3 — Beklenmiyen haller mefhumu
4 — Beklenmiyen heller ile mücbir sebeplerin mukayesesi
5 — Türlü sistemlerin ana hatları
6 — Türk sistemi.

1 — Giriş

Türk Hukuk edebiyatında beklenmiyen haller konusunu inceliyen doktrin hareketleri henüz belirmemiştir. Gerek Danıştayın istişarî ve gerekse Yargıtayın kazaî içtihatları da konunun mahiyetini lâyik olduğu derece ve ölçüde aydınlatamamıştır. Ayrıca mücbir sebeplerle beklenmiyen haller bir birine karıştırılmıştır. Burada bu konu incelenecektir.

Harplerin doğurduğu malî, iktisadî, ticarî buhranlar, olaganüstü olaylar idarî sözleşmelerin edim ve karşı—edimleri arasındaki nisbeti geniş ölçüde bozmuştur. Bu meselenin hakkaniyet ve adalet esaslarına göre düzenlenmesi ihtiyacı tatbikatta şiddetle duyulmuştur.

İdarî sözleşmelerin malî şartlarını, edim ve karşı — edim arasın baki nisbeti esaslı surette sarsan bu olaganüştü olaylara beklenmiyen olaylar denmekte ve bu hallerin hukuki hükümlerini düzenliyen sisteme de"Beklenmiyen haller Hukuku» denilmektedir. Bu hukukun gayesi bir yandan idarenin ve öte yandan müteahhidin karşılıklı menfaatlerini adilâne bir şekilde düzenlemektir.

2–Beklenmiyen haller terimi

Beklenmiyen haller(cas de l' imprévision) için Türkçemizde türlü tâbirler kullanılmıştır. Bu cümleden olarak," Evvelden tahmin edilemiyen hal", «Fevkalade hal",«Derpiş olunamıyan hal",«Fevkalade sebepler","Evvelden keşfi mümkün olmıyan hadiseler"gibi. Ayrıca fransızca L' imprvision kelimesi telaffuz edildiği gibi Enprevizyon şeklinde de kullanılmıştır.

Bu l'imprévision tâbirinin kelime mânası önceden görememezlik demektir. Yabancı bir mefhum alınırken kelimenin lugat mânasına saplanmak ço-

yanlış olur. Çünkü tercüme demek kelimeleri değil mefhumları dilimize çevirmek demektir. Bundan böyle l'imprévision mefhumunu alırken bu kelimenin lugat mânasına değil, ıstılah mânasına, yani mefhuma dikkat etmek zaruridir. Türkçemizde bu mefhumu ifadeye en uygun terim"Beklenmemezlik" dir. Cas de l'imprévision ise beklenmiyen hal"dır.[1]

Öte yandan Fransız idare hukuku bilginleri l'imprévision kelimesinin hem mücbir sebebin bir unsuru(sezilememezlik) mânasına ve hem de idare hukukun da(Beklenmemezlik) mânasına kullanılmasının isabetsiz oldugunu belirtmekte ve bu hususu şiddetle tenkit etmektedirler[1].

Bonnard, bu hususta ezcümle şöyle demektedir« İşaret olunmalıdır ki, enprevizyon tâbiri yerinde ve dogru olarak seçilmemiştir. Çünkü enprevizyon fikri yalnız bu bahsettigimiz hususta degil,daha başka yerlerde de bahse mevzu olmaktadir. Nitekim enprevizyon mücbir sebebin unsurlarından birini teşkil etmektedir. Bundan dolayıdır ki, burada, umumi mânada bir beklenmemezlik nazariyesini degil,muayyen şartları muayyen neticeleri olan muayyen mânada bir Beklenmiyan haller nazariyesi bahse mevzudur»[1].

Prof.A.B. Schwarz da bu mefhumu ifade için beklenmemezlık tâbirini kullanılmıştır.[2].

3—Beklenmiyen haller mefhumu

İdarenin veya yasamalı kuvvetin müdahalesi dışında idari bir sözleşmenin taraflarına tamamen yabancı olan bir takım olaylar karşısında kalınabilir. Türlü şekillerde beliren buhranlar gibi tarafların önceden sezememiş oldugu hâdiseler olaganüstü tabiatta olur ve taahhüdün ifasını güçleştirirse beklenmeyen haller karşısında bulunuyor demekttir.

Beklenmiyen haller, sezilemeyen, kusurdan uzak ve sözleşmelerin mali şartlarını altüst eden olaganüstü olaylardır. Bu olayların beklenmiyen hallerden sayılabilmesi için taahhüdün mali şartlarını yani borcun yerine getirilmesini esaslı şekilde güçleştirmesi lazımdrr. Fakat taahhüdün ifasını imkânsızlaştırması bahse mevzu degildir. Beklenmeyen olaylar borcun ifasını esaslıca güçleştiren sebeplerdir. Şayet bu sebepler taahhüdün ifasını esaslıca gücleştir-

[1] Bu konu üzerine geniş bilgi için bakınız:

Dr iur A .P. Gözübüyük, Mücbir sebepler ve Beklenmiyen haller, Ankara, 1945, 2 inci kesim, 1 inci bölüm.

[1] Roger Bonnard, Précis de droit admisistreatif, Paris, 1940, P.741—742. Jean Appleton, Traité élémentaire de contentieu administratif, Paris,1927. Maurice Hauriou, Précis de droit administratif, Paris,1927.

[2] A.B Schwarz,Harbin hususi akitler üzerindeki tesiri—Adliye Dergisi,1944, sayı,2,sahife,198.

meyipte imkânsızlaştırırsa bu takdirde beklenmiyen haller degil, mücbir sebepler bahse mevzu olur.

4-Beklenmiyen haller ile mücbir sebeplerin mukayesesi

Çok kere, beklenmiyen hal ve mücbir sebep mefhumlarının bir birine karıştırıldıgı, bu iki mefhum arasındaki farkın belirtilmedigi görülmektedir. Bu iki mefhum arasında çeşitli bakımlardan, mahiyet, hüküm ve borç bakımlarından farklar göze çarpar. —Her şeyde evvel, bu farkları tariflerinde görürüz. Şimdi bunları işaret edelim:

A—Beklenmiyen haller, borcun yerine getirilmesini esaslıca gücleştiren olaylardır. Mücbir sebep ise borcun yerine getirilmesini imkânsızlaştıran olaylardır.

B—Beklenmiyen haller borcu ortadan kaldırmıyan bir hal oldugu halde mücbir sebep sorumu, yani borcu ortadan kaldıran bir haldir.

C—Beklenmiyen haller sözleşmenin tadilini gerektirdigi halde mücbir sebepler mutlaka sözleşmenin feshini gerektirir.

D—Beklenmiyen haller sebebile borçlu yalnız ugradıgı zararın tazminini istiyebilir. Fakat kazancından yaptıgı kaybı istiyemez. Mücbir sebepler dolayısile ne alacaklı ve ne de borçlu için tazminat isteme bahse mevzu degildir. Yalnız sebepsiz iktisap bahse mevzu olabilr.

E - Beklenmiyen hallerde sözleşme yürürlüktedir. Borçlu sözleşmede taahhüt ettigi edimi yerine getirmekte devama mecburdur. Borçlu sözleşmenin feshini degil muayyen bir tazminat verilmesini istiyebilir. Halbuki mücbir sebep halinde sözleşme hükümleri yürürlükten kaldırılır. Borcu her hangi bir surette yerine getirmekte devama mecburiyet yoktur. Sözleşme yargıç kararile fesholunur.

İşte mücbir sebepler ile beklenmiyen haller arasındaki belli başlı önemli farklar bunlardır. Bundan böyle bu iki mefhumun bir birine karıştırılmaması gerektir. Ayrıca aralarında şümul farkı da vardır. Her mücbir sebep beklenmeyen bir haldir. Fakat her beklenmiyen hal bir mücbir sebep degildir. Bununla beraber beklenmiyen hal ve mücbir sebep yan yana aynı zamanda mevcut olabilir. Mücbir sebepler dolayisile yüklenilen borcun yerine getirilmesi imkânsız oldugundan bagıtın feshi ve beklenmiyen haller sebebile ise sözleşmenin tadili yoluna gidilir.

Hulâsa, bu iki müessese arasında mahiyet, hukuki neticeleri ve şartları yönünden esaslı farklar vardır.

5—Türlü Sistemlerin Ana Hatları

Beklenmiyen olaylar sözleşmelerin malî şartlarını altüst eden olaganüstü, sezilemiyen, kusurdışı gerçek olaylardır. Bu olaylar karşısında kalan borçlu sözleşmenin metnine değil fakat kendi borcuna bir sınır çizen adalet, iyiniyet kaidelerine dayanmak gerektiğini ileri sürmekte; öte yandan alacaklı ahde vefa(pacta sunt servanda) prensipine her zaman riayet mecburiyeti olduğunu iddia etmektedir.

Böylece, bir yandan ahde vefa ve öte yandan hakları kullanmata adalet, iyiniyet kaidelerine riayet esasları çatışmış bulunmaktadır. Çarpışan bu ana prensipleri uzlaştırmak için bütün memleketlerde sayısız türlü hukuki formüller, doktrinler ortaya atılmıştır. Bunların başında batı hukuk edebiyatında eskidenberi yaşaya gelen «Zımni infisahi şart=Clausula rebus sic stantibus» teorisi gelir.

Zımnî infisahî şart nazariyesine göre, sözleşmenin devamı ve mevcut olagitmesi sözleşmenin yapılma zamanındaki hal ve şartların esaslı surette degişmemiş olması zımni şartına bağlıdır. Sonradan hal ve şartlar değişirse sözleşmenin de değişmesi zaruridir. Sözleşmenin hüküm ifade edegelmesi hal ve şartların degişmemiş olmasına bağlıdır. Yani infisahi bir şarta bağlı tutulmuştur.

Batı hukukunda rastlanan öteki uzlaştırıcı bir sistemde Beklenmiyen haller sistemi = Système de cas del' imprévision dir. Bu teoriye göre, olagan üstü, beklenmedik olaylar sebebile borcun ifası esaslı surette güçleşirse borcunu yerine getirmeye muktedir olabilmesi için borçluya muayyen ölçüde malî yardımda bulunulması lâzımdır. Bunu adalet ve iyiniyet kaideleri gerektirmektedir.

Aynı surette muamelelerin temeli = Die Geschaftsgrundlage doktrini ortaya atıldı. Bu doktrine göre beklenmiyen haller dolayısile sözleşmenin esaslı unsurlarında büyük değişiklikler husule geldiği takdirde yargıç tarafından sözleşmenin yeniden gözden geçirilmesi istenebilir.

Bunun gibi "bağıtın esaslı unsurlarında yanılgı = Erreur sur les élements nécessaires du contrat„ teorisi ileri sürüldü. Beklemiyen haller karşısından kalan borçlu, bu doktrine göre, bağıtın esaslı unsurlarında yanılgıya uğradığından bahisle sözleşmede değişiklik yapılmasını isteyebilir.

Böylece konumuz üzerine türlü memleketlerde türlü sistemler türemiştir.

6 — Türk sistemi

1 — Giriş

Türk Hukuk Edebiyatında beklenmiyen haller meselesini inceliyen Dok-

338

tirin hareketleri henüz bilirmiş değildir. Gerek danıştayın istişari ve gerekse yargıtayın kazaî içtihatları da meselenin mahiyetini lâyık olduğu derece ve ölçüde aydınlatamamıştır. Beklenmiyen hallerin mahiyeti, şartların, hükümlerin ilmî ve sistemli bir şekilde belirtilmemiştir. Ayrıca mücbir sebeplerle beklenmiyen haller çok kerre birbirine karıştırılmış ve hattâ bazan mücbir sebebin beklenmiyen hallerin şartlarından biri olduğu bile ileri sürülmüştür.

Danıştay doğrudan doğruya fransız doktrin ve danıştayının içtihatlarının tesiri altında kalmıştır. Yargıtay ise daha ziyade isviçre sistemine temayül etmiştir. Bununla beraber gerek danıştayın ve gerekse yargıtayın içtihatlarında hangi sistem veya doktorinin kabul edilmiş olduğunu açık ve kesin olarak sezmek mümkün görülmemektedir. Kesin bir içtihada sür'atle ulaşmak lâzımdır. Olağanüstü olaylar ve beklenmiyen haller karşısında malî şartları sarsılan sözleşmelerin edimleri arasındaki muvazeneyi tesis pratik ve hayati bir öneme maliktir.

2 — *Beklenmiyen haller*

Eski islami Türk hukukunda akitlere sadakat ve riayet hiç bir sebep ve surette ihlâli caiz olmıyan bir kaide idi. Bir aktin usul ve şartlarına uygun bir surette inikadından sonra zuhur eden ve evvelden tahmin edilemiyen bazı hadiseler ne derece istisnai bir mahiyette olursa olsun tarafların mukavelenin tadilini istemiye hakları yoktu. Eski islâmi Türk hukukunda vefa mutlak bir prensip olarak kabul edilmiştir. Bu sebeplerdir ki birinci akitlere dünya harbine katılışımızdan sonra bazı büyük şehirlerimizde harbin doğurduğu mesken buhranı üzerine yayınlananan NİSAN/1334 tarihli sükna kanunu ile bu kanunu kaldıran müsakkafat ve mükâfat hükmünde bulunan arsaların icarı hakkındaki 3/ MAYIS/1336 ve 14 /ARALIK/1336 tarihli kararnameler icar müddetlerinin sona ermesinden sonra da tahliye davalarının açılmasını yasaklanmak ve icar akitlerini uzatmak gibi kiracıların himayesini istihdaf eden bazı hükümler koymuştu. [1]

Cumhuriyet hukukunda da beklenmiyen haller sebebiyle sözleşmelerde değişiklik yapılmasını belirten kazaî içtihat pek azdır.

Danıştayın istişari mahiyette verdiği bir çok kararları vardır, Danıştay dâva daireleri genel kurulunun 21/11/937 tarihli bir kararında konuya ilişilmiştir. Danıştay bu kararında gayrı tabiî ve beklenmiyen şartların zuhuru halinde âmme hukukuna mütaallik imtiyaz mukavelelerinin imtiyazcı tarafından tadili istenemiyecgine ve imtiyazın ancak devletten bir tazminat istemiye hakkı olabilecegini belirtmiştir.

[1] Samim Gönensay. Mukavelenin hâkim tarafından tadil veya feshi, Cemil Bilsel'e Armağan, Istanbul, 1939. sahife, 161—171.

339

Bu kararda (kamu hizmetlerine muteallik imtiyaz mukavelesinin akdinden sonra evvelce derpiş edilmesi mümkün olmıyan fevkalâde haller ve şartlar zuhur etse ve bu yeni şartlarla hizmeti idame, hizmetin ifasını taahüt eden âkit için iflâsa giden bir yol teşkil etse bile, mukavelede aksine sarahat olmadıkça, imtiyazcının hizmetten istifade edecek halk zararını mukavelenin tadilini istemiye salâhiyeti olmayıp sadece bu gayrı tabiî ve beklenmiyen şartların sonuna kadar kendilerinin hizmete iktidarlarını teminen idareden tazminat istemiye hakları olacağı ve fakat hakkaniyet esaslarından mülhem olan bu kaidenin tatbikında ancak imtiyaz sahibinin âmme hizmetini hiç bir sekteye oğratmaksızın idame etmesiile meşhut olduğu ve halbuki dâvacının hizmeti terketmiş olması itibarile tazminat istemiye de hakkı olmıyacağı) içtihadında bulunmuştur. [1]

1939 Eylûlünde başlıyan ikinci dünya harbi ile ithalât maddelerinin fiatlarında büyük ölçüde bir artma başgösterdi. Harpten önce yapılmış olan bir çok idari sözleşmelerle yüklenilen edimin yerine getirilmesinde çeşit çeşit güçlüklerle karşılaşıldı. Türlü suretlerle beliren beklenmiyen haller sözleşmelerin malî ve iktisadi şartlarını tamamen alt üst etti. Biryandan kamu hizmetinin sürekli bir şekilde işletilmesi ihtiyacı öte yandan beklenmiyen haller yüzünden malî durumu sarsılan müteahhidin teahüdünü eskisi gibi yapmıya devam edebilmesi için korunması zarureti karşısında danıştay idari mukavelelerden degişiklik yapılmasını prensip olarak kabul etti.

Danıştay üçüncü dâva dairesi 1/4/940 Tarih ve 62 savılı istişari bir kararile ilk defa olarak idari mukavelelerde degişiklik yapılmasını kabul etmiştir. Bu kararda ezcümle hulâsatan şöyle denilmektedir. : Devlet Demir Yolları ve Limanları işletme umum müdürlügü ile K. şirketi arasında imzalanan mukavelenin mevzuuna dahil inşaat malzemesinden ecnebi menşeli olanlarının fiyatlarında 939 eylûlünden sonra harp dolayisile vukua gelen yükselmenin mukavele üzerindeki mücbir tesirleri ve inşaatın yarım bir halde bırakılmasının idari ve malî mahzurları göz önüne alınarak mukavelenin feshi cihetine gidilmektense tadili cihetine gidilmesi idare menfaati bakımından maksada daha uygun görülmüş olup bu gibi vaziyetlerde müteahhidin gaip ettigi kazancı değil, sermayesinden uğradığı zararı telâfi maksadile mukavelenin tadili muvafık olacağına karar verildi.

Danıştayın istişari kararlarında hâkim olan sistem fıransızlar danıştayının kazai kararlarına temel olan beklenmiyen haller nazari-

[1] Samim Gönensay, adı geçen yazı, 161.

340

yesidir. Nitekim danıştay dâva daireleri genel kurumunun 8/4/940 T. ve 115 sayılı prensip kararında açıkça beklenmiyen haller nazariyesinin idari mukavelelere tatbik edilebileceğini belirtmiştir.

Yargıtayın konumuza ilişen kesin ve açık bir karar veya içtihadına rastlamamıştır.

3. Beklenmiyen hallerin şartları

Yargıtay ve danıştay içtihatlarına göre beklenmiyen haller sözleşmelerin malî şartlarını alt üst eden olağanüstü, sezilemiyen, kusurdan uzak gerçek olaylardır.

Bu tarife göre beklenmiyen hallerin şatları şunlardır: Malî sarsılma, sezilememezlik, kusursuzluk ve gerçeklik. Şimdi bu unsurları birer-birer tahlil edelim:

1 — Malî sarsıntı:

Beklenmiyen hallerin mevcudiyeti için beklenmiyen olaylar sebebile borçlu tarafından sözleşme ile yüklenilen borcun yerine getirilmesini son derece ağırlaşmış, güçleşmiş olması lâzımdır.

Malî sarsılma demek borçlunun sermayesinden zarara oğraması demektir. Beklenmiyen haller sebebile sözleşmenin malî şartları alt üst olmasının biricik müsbet ölçüsü borçlunun kazancından kaybı değil, sermayesinden zarara oğramasıdır. Borçlu sermayesinden zarara başladığı zaman beklenmiyen haller baş göstermiş demektir.

Borçlunun işletmesinde bir açık husule gelmiş olmalıdır. Bu açık fiilen başladığı zemandır ki beklenmiyen haller sebebile sözleşmede değişiklik yapılması istenebilir.

Danıştay üçüncü dâva dairesinin 1/4/940 gün ve 62/63 sayılı istişari bir kararında bu noktaya ilişilerek ezcumle ve hulâsatan şöyle denilmiştir.

(Mukavelelerin feshi cihetine gitmek idari bakımdan mahzurlu olduğu halde tadili cihetine gidilmesi idarenin menfaatine daha uygundur. Harp durumundan doğan olayların sözleşmeleri üzerindeki mücbir tesirleri karşısında mütaahhidin kaybettiği kazancı değil, sermayesinden uğradığı zararı telâfi maksadile mukavelenin tadili muvafık olacağına karar verildi.)

Bakanlar kurulunun 13/7/942 Tarihli geneglesi bu hususta şöyle demektedir:

Bir istisna akdi olan mühim inşaat mukavelelerinde, hilâfına kayıt bulunsa dahi, her hadisenin tetkika tâbi tutulması ve bunlardan bazılarına mü-

teallik hizmetlerin ifasına inkitasız devam olunması idari askerî veya diğer mühim sebeplerle zaruri görülür veya mukavelenin feshi veya eski şartlar la devam ettirilmesinin müteahhidi tahammül edemiyecği ağır zararlara maruz bırakacağı muhakkak bulunursa, bu gibi hallerde (İmprevision) kaidesine ittiba ile selahiyetli mercilerin bu hadiseler üzerinde takdir hakkını kullanarak ve bir nisbet ile mukayyet olmıyan her işin göstereceği lüzum ve ihtiyaca ve arzedeceği mahiyete göre fiyat tereffularının tamamen veya kısmen kabulü ve şeklen aynı mahiyette bulunan her mukavele hakkında vaki olacak mukabil taleplerin kat 'i zaruret görülmedikçe tervici cihetine gidilmemesi, bu hususta mukavelelerin heyeti umumiyesi hakkında kabili tatbik olacak umumi ve şamil bir karar ittihazına mahal görülmediği ve bu esaslar dairesinde yapılacak tetkikat bütün vatandaşların hakları üzerindesiyanen bir muamelenin tatbikini temin edeceği mütelâa edilmiştir) (1)

2—Sezilememezlik

Baklenmiyen hallerin mevcudiyeti için beklenmiyen olayların sezilememiş ve sezilemez olması şarttır. Sözleşmenin yapıldığı sırada beklenmiyen olayların sezilemez ve sezilememiş olmalıdır.

Hususile fiyat hareketleri çok kerre evvelden tahmin olunamıyan, sezilemiyen olaylardır. Nitekim bakanlar kurulunun 11/MART/942 tarihli bir kararında fiyat yükselmesinin belenmiyen bir olay sayılması ve bu takdirde fiyat farkının mütaahhide ödenmesi kabul edilmiştir. Bu kararda:

(İhaleden sonra işçilik ve malzeme fiyatlarında yükselme husule geldiği ve ait olduğu bakanlıkça mutlak zaruret görüldüğü takdirde aradaki farkın müteahhıde ödenmesi ve eğer bu fiyatta alçalma vuku bulursa aradaki farkın ihale bedelinden düşülmesi yolunda mukavelelere bir hüküm eklenmesi uygun görülmüştür.) denilmiştir. [1]

3— Kusursuzluk

Beklenmiyen haller mevcudiyeti için kusursuzluk şarttır. O sureretle ki bir olayın beklenmiyen hal olup olmadığını araştırmak için her şeyden evvel bir kusurun neticsi olup olmadığının tesbit ve tâyin olunur.

Sözleşmenin malî şartlarını altüst olması keyfiyetini taraflardan hiç birine isnat olunamaması lâzımdır. Şayet idare sözleşmenin malî şatlarının bozulmasında herhangi bir surette sebebiyet vermiş ise müteahhidin idareden tam tazminat istemeğe hakkı vardır. İdare kendi fiilile sözleşmede yüklenilen edimin yerine getirilmesini ağırlaştırmasından veya güçleştirmesinden doğan zararı müteahhide ödemeye mecburdur. Kısaca, beklenmiyen haller sebebile sözleşmede değişiklik yapılması için taraflardan hiç birine hiç bir kusur isnadının mümkün olmaması şarttır.

[1] Vahap Bucak, Taahhüt Mukaveleleri, Ankara, 1943. sah, 42, 46.

342

4-Olağanüstülük

Beklenmiyen hallerin olağanüstü olması zaruridir. Beklenmiyen olaylar anormal, istisnai, günlük olayları aşan hadiselerdir. O suretle ki bu olaylar karakterleri bakımından muvakkattırlar. Beklenmiyen olaylar anormal karakterde olan ve muvakkaten hüküm süren olaylardır. Anormal bir olay daimî bir şekilde hüküm sürmeye başlarsa beklenmedik haller bahse mevzu olamaz. Bu takdirde mücbir sebep hükmünün uygulanması gerektir.

Borçlar kanunumuzun 365 inci maddesi önceden sezilemiyen, olağanüstü şartlar sebebile istisna akdinin tadil veya fesih edilebileceğini belirtiyor. Bu maddeye göre evvelce tahmin olunamıyan veya tahmin olunup da iki tarafça nazara alınamıyan olağanüstü haller işin yapılmasına mani olup veya yapılmasını son derece güçleştirirse mukavele ya tadil olunur veya feshedilir. Bu maddenin ikinci fıkrasının aslı olan isviçre borçlar kanununun 373 üncü maddesinin ikinci fıkrasında önceden tahmin olunamıyan olağanüstü hallerden bahsedildiği halde kanunumuzda yalnız (haller) den bahsedilmiştir. Herhangi bir surette (olağanüstü) kelimesi alınmamıştır. gerçekte olağanüstü haller bahse mevzu olmaktadır. [1]

İsviçre hukukunda olduğu gibi Türk Hukukunda da bu 365 inci maddenin ikinci fıkrası beklenmiyen haller nazariyesinin temelini teşkil etmiştir.

5—Gerçeklik

Beklenmiyen olayların gerçek olması da lazımdır. Muhtemel, müstakbel, melhuz ve mefruz olaylar beklenmiyen hallere mevzu olamaz, ve bu sebeple sözleşmede değişiklik yapılması istenemez. Beklenmiyen olayların mevcut, vaki, husule gelmiş ve gerçekleşmiş olması şarttır.

İşte kısaca, Türk hukukunda beklenmedik hallerin şartları bunlardır.

---

[1] F.Funk, op, cit, p,

343

Ceza Kanununun 81. maddesinin üçüncü ve son fıkraları üzerine bir inceleme

Nasır SAYDAM
Aydın C. Savcı Yardımcısı

Cezanın miktar ve ağırlığını tesbit ve tâyin ceza hukukunun en önemli konularından birisidir. Suç işleyen sosyal nizama açık bir tecavüzde bulunmuştur. İctimaî bünyedeki aksülâmeli yatıştırmak ve diğer yönden de sanığı bir daha suç işlememeğe sevk etmek için ceza verilir. İyi bir ceza kanunu bu iki klâsık hukukî kuralı nefsinde en iyi bir şekilde toplıyan maddelerin mecmuudur. Hiç suç işlememiş bir kimse ile müteaddit defalar suç ika' ve irtikâp eyleyen bir şahsın durumu arasında çok fark vardır. çünkü; ikinci bir suç işleyen kimseyi ilk verilen ceza halini ıslaha kâfi gelmemiş ve hal böyle olduğu içindir ki bu şahıs suça irtikâbından çekinmemiştir. ve yine bundan ötürü durumun temadisi sosyal hayat ve ruhda mücerret suça tayin ve tesbit edilen cezanın kâfi gelmediği intiba ve kanaatını yerleştirmiş bulunacaktır. Şu hale göre suç işleyenle mükerrirleri tefrik etmek gerek fert ve gerekse cemiyet hayatı ve menfeatları bakımından akli selime uygun olduğu nisbette ceza hukukunun umumî prensip ve kuralılarının da tecviz ve üzerinde ehemmiyetle durulması lazımgelen bir noktası olacaktır.

Bu sahada en mühim konu son işlenen suçtan evvelki suçların nevi mahiyet ve ağırlığına göre tekerrür dolayısıle ilâvesi icabeden mikdarı tesbit hususudur. Nasıl bir tek suç işlemiş kimsenin suçu ikadaki cürüm kasdı ve bu kasdındaki redaat ile mükerrirlerin durumu bir değil ise tekerrüre esas olan makûmiyetlerin nevi, miktar ve ağırlık derecelerine göre ilâvesi icabeden ceza miktarının da bu hale uygun bir şekilde değişmesi mantıkın zarurî bir icabı ve dolayısile de hukukun gözden kaçıramayacağı nokta olmalıdır. Çünkü bu saha yukarda bahsı geçen klasik gayelerin bir neticesidir. ceza kanunumuzun 81 ve müteakip maddeleri bu sahanın ölçülüp tartılmış hak, nesafet ve aklıselime en uygun miktar ve nisbetleri ihtiva eden fert ve cemiyet menfeatlerini en iyi bir şekilde tesbit ve telif eden satırların yekûnundan ibarettir. Ancak 81 inci maddenin 3 üncü fıkrasile son fıkrasının ağırlıkları başka başka cezalar tekerrürü halinde bu gaye ve prensiplere aykırı ahkâmı taşıdığı kanaatınde buluyoruz. Konumuz tekerrürün umumi bir izahı değil hasren bu iki fıkraya kuş bakışı bir göz atmak ve konumuzun tekerrür hakkında vaz' eylediği nisbetler içinde şu iki fıkranın yukarda izah edilen prensip ve kuralları uygun bulunmadığını tebarüz ve tavzih eylemekten ibarettir.

Konuyu tatbikatta tesadüf ettiğim bir kararın teşrihi ile aydınlatacağız.

Resmî vazifesinde muttali olduğu resen tatbiki müstelzim bir suçu merciine ihbar etmeyen ve bundan ötürü de T.C.K. nunun 235 inci maddesi gereğince beş lira ağır para cezasına hüküm giyip cezası da infaz edilen bir kimse kanuni müddet içinde kapı kilidi kırmak suretile hırsızlık yapmış ve muhakemece de sanığın 493/2 inci maddesine göre üç sene hapis cezasile mahkûmiyetine ve tekerrür dolayısile de 81 inci maddenin 3 üncü ve son fıkraları gereğince beş günün daha ilâvesile üç sene beş gün müddetle hapse konulmasına karar verilmiştir.

81 inci maddenin 3 üncü fıkrası (iki suç için tâyin edilecek ceza tekerrürden dolayı zammı lâzımgelen miktar hiç bir suretle evvelki suç için hükmedilmiş olan cezaların en ağırından ziyade olamaz...)ve yine son fıkrası da(evvelki veya sonraki suçlardan birisi para cezası olduğu takdirde tekerrürden dolayı yapılan zam miktarının tâyininde 19uncu mddede yazılı nisbet kaideleri tatbik olunur) ahkâmını âmir bulunduğu için üç sene hapis cezasının 1/6ri olan altı ay yerine(19ncu maddedeki tahvil nisbeti de göz önünde tutularak)beş gün hapis cezası tayin ve ilâvesi iktiza eylemektedir. Görülüyor ki 81nci madde fıkralarının yekdiğerile sıkı bir alâkaları vardır. Ahenkli hak ve nesafete uygun bir nisbet ve buluş maddenin tamamında açıkça göze çarpıyor. Ancak aynı ağırlıkta ve mahiyette olan (hapis ile habis, para cezasile para cezası) gibi cezalardaki bu ahenk ve insicam acaba nevi ve ağırlıkları başka başka olan cezalarda da ayni nisbet ve hakkaniyet çerçevesi içinde bulunuyormu? Riyazi—ifadelerin hakikatları en iyi ve kışa bir şekilde izah etmeye yetgili bulunduğu izahtan müstağnidir.Hadisemizi riyazi bir formül ile anlatmak lâzımgelirse şöyle demek lâzımdı. Tekerrür dolayısile beş lira para ağır para cezası yerine tahvilen hükmedilen beş gün hapiste 81nci maddenin tekerrür dolayısile vazeylediği ahkâm gibi ve bu derecede hakkaniyet ve ceza hukuku mevzuatına uygun bir ahenk varmıdır?

Ceza kanunumuzun 11nci maddesinde cezaların kabahat ve cürümlere ait olmak üzere iki zümreye ayrılması ve bu iki nev'e taallûk eyleyen cezaların da bir sıra takibile kanun metninde yer almaları halinin gelişi güzel bir tasnif ve sıralamanın neticesi olmadığı 3/3/937 tarih ve3544 sayılı resmî ceride ile intişar eden yüksek yargıtay heyeti umumiyesinin 18/11/936 tarihli kararile en iyi bir şekilde ifade edilmiş bulunmaktadır. Adı geçen kararın (cisme müteveccih cezaların male müteallik cezalardan daha ağır olacağı hakkındaki duyğu ve nazariye kanunumuzun da kabul ve teyit ettiği bir mevzu olmuştur)şeklindeki satırları beş lira para cezasile beş gün hapis arasındaki farkın ağırlık derecesini tebarüzde en salâhiyetli ve katî bir ifadesidir.

345

Yukardaki satırlar tekerrür dolayısile zammı lâzımgelen cezanın miktar ve ağırlığında HAKKANİYET ve gerekse hukuki mevzuatımız bakımından pek büyük farklar olduğunu anlatmaya kâfi geldiği nisbette; 81 inci maddenin 3 üncü ve son fıkralarının yazılış tarzına göre ifade ettiği mânalar arasında açık bir tezadın değil bir ahenksizlik bulunduğunu da tebarüze kâfi gelecektir kanaatındayız. Çünkü 3 üncü fıkrada iki suç için tâyin edilecek cezaya tekerrürden dolayı zammı lâzımgelen (miktar) hiç bir suretle evvelki suç için hükmedilen cezaların en (ağırından) ziyade olarak tâyin edilemez denildiği halde hâdisemizde tekerrür dolayısile aynı maddenin 3 üncü son fıkraları ahkâmı nazara alınarak beş lira yerine beş gün hapis cezası ilave etmek icabediyor. Üçüncü fıkradaki (miktar) tâbirile onu takip eden bir kaç kelime sonra kanun metnine girmiş bulunan (ağır) tâbirlerinin ifade ettiği mutlak mâna ve gerek ile 81 inci maddenin son fıkrası ahkâmı karşılaştırılacak ve yukarda zıkredilen hususat da nazara alınacak olursa ahenksizlik bütün çıplaklığile meydana çıkacaktır.

Nasıl oluyorda 3 üncü fıkradaki (tekerrür dolayısile ilâve edilecek miktar evvelki suçlar için hüküm edilmiş cezaların en ağırından ziyade tâyin edilemez..) tarzındaki kanunun mutlak ve âmir bir kaydına rağmen hâdisemizde olduğu gibi cereyan eden mevzularda (yani ilk mahkûmiyet para ve son suç hapsi müstelzim bulunan ahvalde) 81 inci maddenin son fıkrası matufu bulunan 19 uncu maddedeki nisbet nazara alınarak tahvilen dahi olsa (ağır) olan hapis cezası tâyin ve hüküm edilebiliyor.

Cismani cezalarda 81/3 fıkrasile mükerrirlere kanunun bahşeylediği bir lutuf ve hakkın para cezalarında da aynı şekilde suçluya tevdi ve teslimi icabeder. Para cezalarının cismani cezalardan daha hafif olacağı; mantık ve duyğunun zaruri bir icabı ve aynı zamanda hukuki mevzuatın da tecviz eylediği bir bedahet cümlesinden bulunması; bu nokta üzerinde ısrarla durmak cesaretini hukukçulara vermelidir. Cismani ve nevilerile ağırlıkları bir olan cezalarda kanunumuzun mükerrirlar hakkındaki âdil ahkâmının hâdisemizde olduğu gibi cereyan eden mevzularda yani ağırlıkları ayrı ve bilhassa para cezalarının tekerrüre esas olduğu ahvalde de ayni tarzda tecellisini behemehal tahakkuk ettirmek lâzımgeleceği kanaatındayız. Bu halde 81 inci maddenin yukarda açıklanan umumi prensipler dairesinde son fıkrasının tadili ve mezkûr fıkraya aynı maddenin 3 üncü maddesindeki şümul dairesinde bir mâna ve kıymet vermekle kabil ve mümkün olabilir. Kanunumuzun 81 inci maddesinin son fıkrasında bir cismani cezaya tekerrüre esas olan cezanın para cezası olması halinde bir hususiyet kabul ettiği hali de bir mucip sebep olarak akla gelebilir. Bu durum maddenin yazılış tarzında da açıkça anlaşılıyor. Esasen kanunumuzu da bu nokta teşkil etmektedir Fakat bu sahada tatminkâr cevabı da ceza kanunumuzun umumi prensiplerile bizatihi 81 inci maddenin 3 üncü bendinde bulmakta müşkülât çekmeyecegiz.

346

Yukarda temas edildiği veçhile ceza kanunumuzun istinat ettiği umum pirensiplerden birisi kamu haklraile özel durumları telif veceza tatbikatın-i da hukuki kuralların ve avakibinin bir insicam çerçevesi içinde bulundurlmasına itina ve bu sahada hassasiyetle durmak olacağına göre 81/3 üncü fıkrasında yazılı ve cismani cezalara teşmil edilen kuralın aynı maddenin son fıkrasında tasrih edilen mükerrirlere daha şiddetli olarak tatbiki hiç bir suretle doğru olamıyacaktır.

342

Mahkeme ve icra dairelerinde harç ve resim alınma şekli

Yazan:
Celâl ÖZTÜRK
Yargıç

1 — İstifa şekli
A— Harç nasıl istifa olunur?
B— Kaç şekilde damga resmi alınır?
2— Pulların evraka yapıştırılması;
3— Pulların battal edilmesi;
A— Harç pulları;
B— Damga resmi pulların; bakımından
4— Mürakebe;
A— harç pulları
B— Damga resmi bakımdan;
5— Diğer teşekküllerde harcın ne suretle alınmakta olduğu.

Giriş: Meselenin önemi

Mahkeme ve icra daireleriue gelen işlerin incelenmesi sırasında uyuşmazlık konusu teşkil eden olay sebebile yapılan işlemlerden alınması lâzımgelen harç ve resmin 2503 sayılı Adliye Harç Kanunu ve ekleri ile Damga Resmi Kanunu hükmüne nazaran ya haddinden fazla alınarak iki tarafın veya üçüncü şahısların haksız yere zararlandırıldıkları veya gösterilen miktardan aşagı alınarak kanun hükümlerine aykırılık husule getirildiği görülmektedir. Haddi zatinde vergi gibi bir mükellefiyet konusu olan harç ve resmin alınması gerekmiyen işlemlerden alınması ana kanunla Muhasebe umumiye kanunu genel hükümlerine aykırı bulunmaktadır. Buna karşı harç ve resme bağlı olan işlerden bu harç ve resmin alınmaması da gelir kaynaklarını daraltmak bakımından hazinenin zararına bir vaziyet doğurur. Binaanaleyh mahkeme ve icra dairesi işlerinden alınacak harcın kanun ile konulmuş olan esaslara uygun olmasına dikkat etmek kanunları uygulayan makamların görevleri arasında bulunmaktadır. Kendilerine sunulan uyuşmazlıklı işleri çözen ve ayıran mahkemelerin yargılama sırasında yaptıkları leşmelir harç ve resmini belirtmek ve istifa etmekte tarife hükümlerini yerinde uygulamaları iktiza eder.

1— İstifa şekli

A— Harç pulu bakımından

Harç tarifesi kanununun beşinci maddesinde kaydiye ve zabıt harçlarının ait olduğu evraka pul yapıştırılmak suretile alınacağı, pulun tarih ve mühür, damga ile iptal olunacağı, kayıt defteri numarasının da evraka işaret edileceği gösterilmiştir. Ayni kanunun 72 ci maddesi,beşinci madde hükmünü biraz daha umumileştirmiş ve icra dairelerince alınan harç karşı-

lığında evraka pul yapıştırılıp iptal olunacağını göstermiştir. Adliye harç tarifesi kanununa ek 3494 noter harç tarifesi kanununun birinci maddesinde noterlerin yaptıkları işler, bu kanunda yazılı harçlara tabidir. Bu harçlar pul yapıştırılmak suretile istifa olunur. Kanunlarına tevfi kan alınacak diğer harç ve resmî ve ianeler dahi pul yapıştırılmak ve kıymetli evrak kullanılmak suretile alınır. İkinci maddesindede harç pulları ait olduğu iş kâğıdının noterliklerde kalan nushalarına yapıştırılarak zımbalanır ve daire mühürü basılmak suretile iptal olunur. Tarih ve yevmiye defterinin sıra sayısıda pulun üzerine yazılır. Diger pulların ibtalleri kanunlarına göre yapılır denmek suretile tarifenin genel hükümleri esas itibarile sakli tutulmutur

Ceza evlerile mahkeme binaları inşası karşılığı olarak alınacak harçlara dair 2548 sayılı kanunun 4403 sayılı kanunla değiştirilmiş olan üçüncü maddesi de yukarki hükümlere mütenazır olarak şu hükmü koymuştur. Kanunun birinci ve ikinci maddeleri gereğince alınacak harçlar ve yiyecek bedelleri Adalet bakanlığınca Ceza evlerile mahkeme binaları inşaatı karşılığı olarak bastırılacak hususi pullar yapıştırılmak suretile istifa olunur. Denmek suretile genel pirensip saklı tutulmuş ve ancak yiyecek bedellerinden olup tahsili emval kanununa tevfıkan mal dairelerince tahsil edilen paralar bu hükümden istiana edilmiştir. Yukarıki hükümlere nazaran alınan harç muakbilinde evrakına gerekli miktarda pulun yapıştırılması iktiza eder. Yalnız tarifenin 72 ci maddesi ile noter harç tarifesi kanunnnun birinci maddesinde ve ceza evleri harcına ve o kanunda pul yapıştırılması icap eden işlemeleri umumî olarak derpiş ettiği halde beşinci maddede pul yapıştırma işinin kayıt ve zabıt harcına hasr edilmesinde vazı kanunun maksadının ne olduğu metinlerden iyice anlaşılmamaktadır. Filhakika beşinci madde mutlak olarak incelenecek olursa evrakına pul yapıştırılması icap eden halin yalnız kaydiye ve zabıt harcına inhisar ettiği görülmekte ve diğer harçlar için pul yapıştırmağa lüzum yoktur gibi bir neticeye varılmaktadır. Çünkü beşinci maddede derpiş edilen kaydiye harcı tarifenin birinci ve zabıt harçlarıda üçüncü maddesinin konusunu teşkil etmektedir.

Tarife hükümlerine göre hukuk davalarında alınacak harçlar yalnız bunlardan ibaret değildir.

Beşinci harç, tebliğ, tasdik, celse, ara kararı ve ilâm harçları.... ile davaya ilişkin harçlar krasında olduğu halde bu harçların ne suretle alınacağı açıklatılmamıştır. Saydığımız bu işlemler kanununun muhtelif hükümleriyle miktarı muayyen harçlara bağlı tutulmuştur. kanundaki noksanlık harcın istifa şeklinde taalluk eder. Yani harç tarifesi kanununa göre bir usul işlemidir. harç tarifesi kanununun beşinci maddesinde yazılı istifa şeklinin esas hüküm sayılarak digir hallerdede uygulanması ve yukarıda saydığımız harçların da eyrakına pul yapıştırılmak suretile istifası iktiza eder.

349

B—Damga resmi bakımından

1324 sayılı Damga resmi kanunu, bu kanun gereğince alınacak resmi iki zümreye ayırmıştır. Birisi maktuğ diğeri nisbî resimdir.

Maktuğ resme ait bulunan işlemler damgakanununun 11 inci maddesinde sayılan yüze yakın bentlerle 33 üncü maddesinde özleri gösterilenlerdir. Kanunun bu maddelerinde sayılan ve resim alınması gereken evrakta yazılı miktarın, pulun miktârını tâyin bakımından bir önemi yoktur. Bu gibi evraklardan karşılığında gösterilen muayyen miktarda resim alınır.

Nisbî resim, resim alınmasını gerektiren evrakın içerisinde yazılı meblağ veya değerin, bu kanuna göre belirtilmiş olan nisbetler çevresinde resme bağlı bulundurulması keyfiyetidir. Nisbî resim damga resmi kanununun üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı fasıllarında görterilmiştir. Her iki nevi resim için eskiden ayrı, ayrı olarak kullanılmakta olan pul bu gün için birleştirilmiştir. Gerek maktu ve gerekse nisbî resim için aynı pul istimal edilmektedir.

Damga resmi ne suretle istifa olunur. Bunu Damga kanununun dördüncü maddesi bize tarif etmektedir. filhakika bu maddede damga resminin evraka pul yapıştırılması ve kanuni mesağ olan hallerde matbu damga vaz'i ve yahut makbuz itası suretile alınacağı yazılıdır. Bu maddenin derpiş ettiği esaslara göre damga resminin alınması şeklini üç nokta etrafında toplamak mümkündür.

1—Damga resmine tahsis edilen pulun yapıştırılması suretile istifa:

Damga resminin alınmasında genel kaide, alınacak resim karşılığı pulun bunun ilişkin bulunduğu kağıtlara yapıştırılmasından ibarettir. Bu şu demektir. Damga kanununda resmin sair şekillerle alınacağı hususunda sarih bir kayıt yok ise, alınacak resim karşılığında pul yapıştırılmak gerekir. Damga resminin bağlı bulunduğu evrak ister Türkiye içinde ister yabancı memlekette düzenlensin, Türkiye dahilinde kullanılması iktisa ettiği takdirde bu evraktan alınması gereken resim karşılığı pul kullanılan evrak üzerine yapıştırmalıdır. Bunun aksine olarak Türkiye içerisinde düzenlenip yabancı bir memlekette işlem yerine konulması gerektiği takdirde bunun pulları Türkiyede kalan kopyalarına yapıştırılır. (Damga kanununun 34 üncü maddesine 4040 sayılı kanunla eklenen fıkraya bakınız:)

2—Matbu damga konmak suretile istifa şekli:

Bu şekilde resim alınması, kanunun izin verdiği hallerde pul bedelinin para olarak alınması karşılığında ve evrak üzerine damga matbaasınca hazırlanmış olan renkli damganın vurulması ile mümkündür. Bu suretle resim ödeyecek olanların mahallî defterdarlıklarına vukubulan baş vurmaları üzerine işlemleri ikmal olunur. Bu usul damga resmi alınmasının mecburi olduğu hal damga kanununun 13 üncü maddesi 9 uncu fıkrası ihtiyari olan hali de 26,37 ve 39 uncu maddelerinde gösterilenlerdir.

350

3—Makbuz verilmesi suretile resmin istifaı:

Damga kanununun 39,41,52 inci maddelerinde yazılı hallerde alınacak resimlerin makbuz karşılığında ödenmesi suretile alınması mecburi ve 39-uncu maddesi ilk fıkrasında yazılı memleket dahilinde ve yabancı memleketlerde ihraç olunan eshamlı şirketlerin hisse senetlerile tahvillerin tâbi olduğu resmin bu şekilde alınması ihtiyarî bırakılmıştır.

4—Defterе kayıt şeklinde tediye suretile resim istifası:

Damga resmi asıl mükellaften ve doğrudan doğruya alınması gerektiği halde bu usulün bazı hallerde uygulanmasına imkân görülememektedir. Bu gibi hallerde rermin mükelleften alınmasına bazı müesseseler dolâyısile ortacılık ederler, ortacılar asıl mükelleften aldıkları resmi kendi defterlerine sırasile kayıt ederler bedeli süre sonunda bunları bir liste halinde ve makbuz mukabilinde mal dairelerine yatırılır.

İnhisar maddelerinin kutu ve paketlerinden yolcu biletlerinden sigorta işlemelerinden alınması gereken resimler bu şekilde tahsil olunur.

2—Pulların evrakına yapıştırılması

Harç tarifesi ve eki noter harcına ait kanun, tahakkuk eden harcın evrakına pul yapıştırılmak suretile alınacağını açıklattığı halde pulların nasıl yapıştırılacağı ve evrakın neresine yapıştırılması lâzım geldiği hakkında bir kaide ve esas koymuş değildir.

Harç kanunlarının bu bakımdan sakit bulunmasından faydalanarak harç pullarının gelişi güzel evrakın şurasına burasına yapıştırılmasıda evrakın düzenlik intizamını bozan sebeplerden olduğu unutulmamalıdır.

Diğer taraftan harç buna bağlı bulunan evrakın mahiyetini tamamlıyan en son bir keyfiyettir. Harç alınmadıkça münhasıran yazılı kağıt üzerine işlem yapılmaz. Bu sebeple harcın her şeyden sonra yani muamelenin bittiği yere alt tarafa yapıştırılması yerinde olur. Damga resmi kanunu, damga pulunun ayrı, ayrı yapıştırılarak battal edilmesi esasını koymakla beraber iki pulun da istisnai olarak bir iptal muamelesine bağlı bulundurulabileceğini beyan ediyer. (madde 35 son fıkra) bu hükme göre damga pullarının ikisinin yan yana yapıştırılması mümkündür. Harç pullarının yapıştırılmasında damga kanununun bu hükümlerinden faydalanmak mümkündür. Harç pullarının damga kanunu hükümlerine uyularak yapıştırılması ve nihayet ikisinin yan yana birleştirilerek bir iptal işlemesine bağlı bulundurulması yerinde olur. Kontrol ve mürekabenin kolaylaşmasını sağlamak üzere damg kanununda yer almış olan bu hüküm buna benzer kontrol ve mürekabeye tâbi olan harç pullarının yapıştırıl-

35

masında uygulanması lâzımdır. Adalet Bakanlığı teşkilâtına yaptığı bir genelge ile hariç pullarının damğa kanunu hükümlerine uyularak yapıştırılması lâzım geleceğini bildirilmiştir.

3—Pulların battal edilmesi

Gerek harç pulu ve gerekse damga pulunun iptalinden kast olunan gaye her hangi bir işlemli kâğıda yapıştırılmış olan bir pulun diğer bir muameleli kâğıt için tekrar kullanılmasının önüne geçilmekten ibarettir. Bu mahzur pulların, kanunun gösterdiği usul çevresinde ve maksada uygun bir şekilde iptal edilmesile bertaraf olunabilir.

İptal edilme işlemine dikkat edilmekle hem kullanılan pulun tekrar kullanılmasına imkan kalmaz, hemde ilgili, kullanılan pulu tekrar kullanmak suçuna kanunen terettüp eden cezadan kurtarılmış olur. Pulların imkân nisbetinde mürekkepli kalemlerle ve mürekkebi kolayca zail olmıyan tarihli damgalarla(Adalet Baknlığının bu husuta tarihli gelen yazısına başvurulabilir.) ve nihayet makina yazısiyle battal olunması maksadı sağlamağa kafidir. Tarihle beraber mühür ,parmak izi konmak suretiede pulların iptali mevzu hükümlerimize uygundur.(Hukuk usulü muhakemeleri kanunu madde 297,Borçlar kanunu madde 14 ve 15).

A — Harç pullarının iptal edilmesi

Bugün hükmü yürürlükte bulunan Adliye harç tarifesi kanununda harç pullarının battal edilmesi şekli sarih olarak gösterilmiş bulunmaktadır. Harç tarifesi kanununun 4cü maddesinde(kaydiye ve zabıt harçları ait olduğu evraka pul yapıştırılarak istifa olunur. Pul tarih, mühür ve imza ile iptal olunur. Kayıt defterinin numarası da evrakına işaret edilir). Denilmektedir. İcra dairelerinde alınacak harçların iptalindede tarifenin 72 ci maddesi mümasil bir hükmü kapsamaktadır. Ancak bu maddeye 4cü maddede yazılı hükümlerden başka olarak alâkadarlara alınan haçr ve masrafın müfredatını gösterir bedava ve pulsuz birer makbuzun verileceği ve bunun dip koçanının saklanacağı hakkında ayrı bir kayıt ta ilâve edilmiştir.

Her iki maddede harç pullarının kim tarafından battal edileceği hakkında sarih bir hüküm yoktur. Kaide olarak harcı istifa eden makamın aynı zamanda pulu battal etmesi gerekir. Adalet Bakanlığınca hazırlanmış ve teşkilata genel bir yazı ile tebliğ edilmiş olan başkâtip, zabıt katibi, zabıt kâtip muavini ve kâtipler hakkındaki talimatnamenin 13 ve 15 ci maddeleri, mahkemede harcın alınması işinde başkâtipleri, ve muavinlerini görevlendirmiş bulunmaktadır. Binaanaleyh tarifenin 4cü maddesinde

352

yazılı harcın, bahis konusu talimatname hükümlerine göre başkâtipler tarafından alınması ve karşılığı pulun bunlar tarafından evrakına yapıştırılarak battal edilmesi lâzımdır. Harçların başkâtip veya muavinleri tarafından alınmasına göre, pulların battal edilmesine mahsus başkâtip ve muavinlerine mahsus bir mühür olması akla gelebilirse de, tatbikatta başkâtip veya muavinlerin kendileaine verilmiş bir mühürü mevcut olmadığından harç pullarnın iptal edilmesinde mahkemelerın mühüründen faydalanmak mümkündür.

Adalet Bakanlığı mahkeme mühriyle yapılan bu şekildeki iptali, başkâtiplerin durumları ve tarife hükümleri karşısında zarurî görmüştür.

İcra harçlarına gelince, icra ve iflas kanununun uygulanmasına dair tüzügün 4cü maddesi, icra ve iflas dairelerinin ve bu dairelerde yapılan kovuşturma işlerinin iyi yürütülmemesinden icra memurunu sorumlu tutmaktadır. Kavuşturma işlemlerinden birisini teşkil eden harcın, zamanında ve yerinde istifa ve bu miktardaki harç pulunun, kavuşturma evrakına yapıştırılması lâzımdır. Binaenaleyh icra dairesince alınan harç karşılığı pulun, bu daire sorumlu memuru olan icra memuru veya onun bu ödevile görev lendirdiği muavini tarafından yapıştırılmak ve iptal edilmek gerekir. Nezdinde ayrıca sorumlu sayman bulunmıyan icra dairelerinde bu madde ükmünün uygulanması kolaydır. Maliye Bakanlığı bu kabil icra dairelerine kredi ile harç pulu verdiği için icra memuru filen pula maliktir. Nihayet takip dosyası,da nezdindedir. Harcı kendisi alır, lüzumlu pulu yanındaki evraka yapıştırır ve battal etme işlemini yaparak ikmal eder.

Halbuki yanında ayrıca sorumlu sayman bulunan yerlerde, icra memurlarına ayrıca harç pulu verilmemektedir. burada kıymetli evraktan sayılan pulun bayii, sorumlu saymandır. Mal dairesi, harç pulunu sorumlu saymana verir ve zimmetlerini tesbit etmelerini bunlardan isterler. Mal dairelerinin icra dairesile vasıtalı veya vasıtasız bir ilgisi yoktur. Bu merkezde olan formalite şekline rağmen uygulama da pul vesair işlerden dolayı icra memurlarile sorumlu saymanlar arasında uyuşmazlığın devam etmekte olduğunu gören Adalet ve Maliye Bakanlıkları icra memurlarile sorumlu saymanların birbirile münasebetlerindeki görevlerini bu talimatname ile tesbit etmişlerdir.Bu talimatnamede harcın tahakkuku ve pulların kullanılması bakımından hükümler konmuştur.

Muhasebei umumiye kanununun genel hükümlerine dayanan talimatname hükümlerine göre, icra memuru aynı zamanda tahakkuk memurudur, bu itibarla harç tahakkukunu icra memuru yapacaktır. Tahakkuk şöy-

353

le yapılacaktır. İcra memuru, yapacağı işin, tarifeye göre alınması lazım gelen harçlarını hesap edecek, elde edeccği yekûn miktarında harç pulunun alınması ve mukabilinde harç pulu verilmesine dair sorumlu saymana karşı yazılmış bir tediye mektubunu ilgilinin eline verecektir. Bittabi bu tediye emrinde alacaklının takip ettiği dosya numarası yazılı olacaktır. İlgili yalnız bu tediye mektubu ile sorumlu saymana baş vuracaktır. Sorumlu sayman, tediye mektubunun altında icra memurunun imzasını görünce istenilen miktarda pulları parası mukabilinde verir ve verdiği bu pulları yevmiye defterine sıra numarası altında nevilerine ve cinsine göre kaydederek kayıt sıra numarasını da tediye mektubu üzerine şu kadar harç ve şu kadar ceza evi harç pulu verilmiş ve defterine gösterilen numarada kaydedilmiştir şeklinde işaret işaret olunur. Pulu alan ilgili, icra memuruna gider, memur bu pulları evrakına yapıştırır, kayıt numarasını da koyrak battal eder. İcra memuru, tediye mektubuna harçları aldığını söyliyerek bu kısmı imza ve mektubu iade eder. Alacaklı bu mektupla birlikte gider ve sorumlu saymandan paranın kendisine ödenmesini ister. (Talimatname madde 21)

Şurada iki satırla ifadesine çalıştığımız bu şekil hakikatte icra dairesinin en müşkül işleri arasındadır. Filhakika bu müşkülât Teşkilatın iyi işlememesinden değil muhtelif kanunların bu hususta ayrı, ayrı hükümler kapsamasından ileri gelmektedir. Bir taraftan bir kanun (3468,2459 sayılı kanunlar) harç pullarını kıymetli evraktan sayarak bunu satabilecek olanları tahdit ediyor. Satacaklar arasında icra memuru yoktur. Yani Muhasip bulunan yerlerde pulları kimse satamıyor. Diğer bir kanun (2503 sayılı harç tarifesi) alınan harç karşılığında evraka işlemi yapan dairece harç pulu yapıştırılacağını ve iptal olunacağını bildiriyor. Bunbaş başka muhasebei umumiye kanununda tahakkuk ve tediyeyi yekdigerinden ayırt ediyor ve bu iki işlemle yekdigerinden ayrı daireler görevlendiriliyor. Kanunların bu muhtelif hükümlerim karşısında teşkilât iki kanunun birlikte uygulanmasına çalışıyor işte icra memuru ve muavinlerile icra dairesi sorumlu saymanlarının yekdiğerlerile olan münasebetlerini tayin eden talimatname bu zorluğu önlemiş bulunuyor. Dosyaların, işlemli evrakların icra dairesi ve saymanlık arasında dolaşmasınnin, dosyaların, evrakın kayıp olmasının önüne geçilmiştir. Filhakika harç pulları, 3468 sayılı kanunun hükümlerine göre bayiler ve noterler vasitasile satılacağı ve kıymetli evrak talimatnamesinin 4 cü maddesinin son fıkrasında da, bayiler veya mezun memurlardan gayrisinin pul satışlarının caiz olmıyacağı gösterilmiş bulunmasından dolayı maliye Bakanlığında bu kayıtlara göre pek haklı olarak icra memurlarının muhasiplerden bey memuru sıfatile ve kefalete tâbi tutulmak kaydile ve zimmetle pul alabilmeleri esası ortaya sürülmüş ve icra memurla-

354

rının kefalete tâbi olmamaları, saymanlar gibi bayi memurluğu yapmağa imkân bulamamaları, pul ve satış ve yevmiye defteri tutamam aları ve nihayet sarfedilecek pula mukabil şahsi kırediyi temin edememeleri hasebile bu uyuşmazlık devam etmekte bulunmuştur. Talimatname ile iki daire arasındaki pul münasebeti mümkün mertebe düzenlenmiş ise de bu hükümler de müşkülâtı tamamile bertaraf etmiş değildir. Uygulamada görülen bozukluğu önlemek bu gün için zaruridir. Kanunlar hükmünü ahenkleştirmek veya daha çok şayanı arzu olan pul satışının serpestliğini temin etmektir. Satışı bakımından damga pulu ile harç pulu arasında bir ayrılık yapılması sebebini anlıyamıyoruz. Harç pulları üzerine konulan kayıt bir hakkın doğumuna veya düşürülmesine mebde olabilir. Böyle de olsa münhasıran bu hususu harç pulunun serbest satışına engel olamaz kanaatındayız. İlgili mercilerin devam edegelmekte olan bu uyuşmazlığı önleyecek tedbirler alması gereklidir.

B – Damga pulunun battal edilmesi

Damga resmi karşılığı pullar, tarihle beraber imza veya mühür konulması suretile battal edilmesi iktiza eder. (Damga resmi kanunu madde 35 son fıkra)

Kanuna güre her pulun ayrı ayrı battal edilmesi esastır. Bununla beraber iki pulun yan yana battal edilmesi de caiz görülmüştür.

İkiden fazla pul yapıştırılması lâzım gelen hallerde bunlar birer veya ikişer guruplandırılır. Ve o şekilde battal edilir. Pulların aralıkla yapıştırılması kanundan doğan bir mecburiyete dayanmaktan ziyade pul resminin istifası bakımından incelemede bulunacak merci ve makamların incelemelerini kolalyaştırmağa matuf bir kiyfyettir. Sırf bu sebeple pulların iptalinin kanun uygun olmadığını iddia etmek mümkün değildir; yalnız kanuna nihayet iki pulun bir arada iptali kabul ettiği için ikisinin iptali uygun sayıp ve diğerlerinin iptalini, kanuna uymamış telâkki etmek iktiza eder. Damga pulu belirli istisna dışında tediye ile mükellef olan kimseler tarafından battal olunur. İster memleket dahilinde isterse memleket dışında kullanılsın memleket içinde düzenlenen evrakın damg resmi varakayı imza eden tarafından (Damga resmi kanunu madde 35) yabancı bir memlekette. Düzenlenmiş ve memleketimizde kullanılması icap etmiş olan varakaların damga resmi hükmünden faydalanacak olan kimse tarafından (Damga resmi, kanunu madde 36) resmî daireler tarafından düzenlenen ve efrada verilen kâğıtların tâbi olduğu resim mükellefiyeti, ilgilisine tevecciühetmekle beraber bu kabil evrakın damga pulları düzenliyen daire tarafından battal edilmek lâzımgelir.

Muamele yerine konan kağıt muhtelif mükellefleri ilgilendirdiği takdirde bunlardan birisinin yapıştırılan pula imza vetarih koyarak battal etmesi kâfi gelir.

355

Damga kanunu hükümleri çevresinde pulları yapıştırılmış ve fakat iptal edilmemiş olan hallerde evrak kendisine ibraz olunan resmî daire noter ve bankaların veya diğer şirketlerin bu pulları kendi müessese ve dairelerine ait resmî mühürle battal etmesi lazımdır.(Damga kanunu madde 55)

4 — Mürakabe

A — Harç bakımından

Harcın tahakkukunun doğru olup olmadığı, pulların uygun olarak yapıştırılıp yapıştırılmadığı, noksanlarının ne suretle ikmal olunacağı-tarifenin altıncı maddesinde bahsedilen istisna hariç—Damga kanununda olduğu gibi harç tarifesi kanununda açıklanmış degildir. Filhakika, Tarifenin beşinci maddesinde kayde bağlı olan evrakın kayıt harcı alınmadıkça işlem yerine konulmasının caiz olmadığı gösterilmiş isede bu istisnaî hüküm, tarifenin ancak birinci maddesinde yazılı kaydiye harcına matuf bir hüküm olup diğer harçta bu hükmün uygunlanması mümkün değildir. Bu itibarla harç hakkında yapılması gerekli mürakabenin ne suretle ifa olunacağını sağlamak için umumi hükümlerimize baş vurmak zaruretindeyiz.

Harcın Murakabe edecek makam ve mercileri aşağıda şöyle sıralıyabiliriz.

1—İlk hamlede, bu murakabeyi yapacak olanlar harcı almak ve pulunu yapıştırmak ödevinde bulunanlardır.Mahkemeye intikal eden işlerde başkâtip,veya bu vazifeyi görmekle görevli muavin veya zabıt kâtipleri, icra dairelerine gelen işlerde icra memuru veya muavini veya bu vazifeyi ifa ile mükellef bulunan kâtip ve memurlardır. Binaenaleyh bu memurlar, mahkeme ve icra dairelerindeki işlerde alınacak harcın tahakkuk ve hesabının harç tarifesi kanununa uygunolup olmadığını murakabe ve kontrol etmek ve binnetice görecekleri noksanları ikmal ve itmam ettirimekle mükelleftirler.Kendilerine yükletilen bu görevi yapmakta savsaklığı görülen memur adli ve inzibati kovuşturmaya maruz kalır.

2—İkinci sırada murakabe ile mükellef merci ve makamlar mahkemenin yargıcı ve icra tetkik mercileridir.Kanunen muayyen olan harcın belirli nisbet dahilinde alınması esastır.Bir işte, kanunun, kapsadığı hükümler çevresinde uygulanmaması veya yanlış uygulanması temyiz bozma sebepleri arasındadır. Binaenaleyh harcı alınmıyan veya noksan alınan işlerin yargıtaya intikalinde,harç bakımından hükmün bozulması zaruridir.Bozma kararları aynı zamanda yargıcı da ilgilendirir.

İcra dairelerinde alınan harcın kanuna uygun olmadığı veya harca bağlı bir işten harç alınmadığı alâkalısınca şikâyet yolile tetkik merciine dermeyan olunursa merciin şikâyet konusu harç noktasından durumu ince-

356

lemesi ve bir karara bağlaması mecburidir İcra memurları karar çevresinde harç işini ikmal ve intaç ederler.

3- Üçüncü sırada murakabe mercii Yargıtaydır.Yargıtay,dâvada harcın alınmadığına veya noksan alındığına temyiz edilme dolayısile ıttıla peyda eder.Temyiz edilmemiş bir dâvada yargıtayın böyle bir murakabeyi sağlaması mümkün değildir.Temyiz incelenmesi sonunda,harcın tarife hükümlerine aykırı olarak alındığı veya alınmadığını görürse hükmü bozar mahkeme eski hükümde ısrar etmediği takdirde harç noksanlığı bozma kararı üzerine ikmal eder. Bu suretle harcın yerinde alınmak keyfiyeti yagıtayca da saglanmış olur.

Harç tarifesi kanunu hükümlerinin yerinde uygulanıp uygulanmadığını adliye müfettişleri'de murakabe etmek ödevindedirler.Yaptıkları incelemeler sırasında bazı işlemlerden alınması gereken harçların hesabında yanlışlık gördükleri takdirde bundan sorumulu memurları haberdar etmekle beraber görüşlerini havi raporlarını bağlı bulundukları makamlara bildirirler.

İcra dairelerinde Cumhuriyet Savcılarının da murakabe hakkı mevcuttur. İcra ve İflas kanununun 13üncü maddesinde Cumhuriyet savcılarının senede en az bir defa icra dairelerini teftiş edecekleri ve görecekleri kusurları Adalet Bakanlığına bildirecekleri işaret olunmuştur.

İcra dairelerinin işlemleri arasında harç tahakkuk ve tahsil işlemleri de vardır.Cumhuriyet savcılarının bu bakımdan yani harç cihetinden de incelemeler yapmaları zaruridir.İnceleme sırasında görecekleri hata ve kusurların ikmalini icra dairelerine tavsiye edebileceklerine dair bir hüküm yok isede bu hata ve kusurları Adalet Bakanlığına bildirmeleri mecburidir.

En nihayet Adalet Bakanlığı tarifenin olaylara yanlış uygulandığını görür veya ıttıla peyda ederse yapılan yanlışlıkların izalesini özel veya genel yazılarla izah eder ve tatbikatçılarda bundan faydalanırlar.

Bir işlemden harç noksan veya fazla alınırsa ne olacaktır.Tarifede bu hususta kesin bir hükme rastlanamaz.Filhakika tarifenin onuncu maddesinde iadeden ve 97 inci maddesinde tahsilden bahsedilmekte ise de bu maddeler hükmü incelenecek olursa kapsakları,peşin ilâm harcından fazlasının iadesine, ilâm ve celse harcının ödenmiyen kısmının tahsili şekline taallûk eder.Tarifede yazılı diger harçlara 10 ve 97inci maddelerin uygulanması mümkün değil gibi görünmektedidir.Bundan başka gerek tahsil ve gerekse iade ilgili, dairelerce bir takım işlemler yapılmasını gerektirecektir.Bu işleri yapmakla görevli merciler ellerinde kanuni bir

dayanak olmadıkça ne tahakkuk ve nede iade cihetine gidemiyecekleri şüphesizdir. Fazla harcın iadesi olsa olsa sebepsiz bir iktisap konusu sayılarak belki bir dâva konusu olur. Eksik alınan veya hiç alınmıyan harçların bazı devlet alacaklarının tahsil sureti hakkındaki 3911 sayılı kanununun ikinci maddesinin kıyas yolile uygulanarak bu maddede yazılı esaslar çevresinde tahsiline teşebbüs edilmesi mümkündür.

B— Damga resmi bakımdan

Şu cihetı önceden tebarüz ettirmek lâzımdır ki damga resminin tamam olarak alınmış olup olmaması keyfiyetinin murakabesi, harç hakkındaki murakabe usullerinen tamamen ayrı bir mahiyet arz eder.

Düzenlenmiş olan bir evrakı bir iş için kullanan şahsın harç pulu noksanlığından dolayı bir sorumluluğu olmadığı halde, damga resmi noksanından dolayı ibraz olunan makama karşı sorumluluğu vardır.

İbraz eden kimse pul noksanını cezasile birlikte ödemek zorundadır. Binaenaleyh düzenleyen tarafından ödenmesi lâzımgelen bir resmin tamam olup olmadığı haksız yere ödemeden ve cezadan kurtulmak için ibraz edenin konturol etmesi lâzımdır.

Memur ve noterlerle bilumum anonim şirketler veya sair hususı müesseseler tarafından düzenlenip imza edilen evrakın noksan damga resmi, bu evrakı düzenliyenlerden istifa olunur. Bu itibarla sorumluluk yerine düşmemek için evrakı tanzim eden, imza edenin ödeyeceği resmi bilmesi ve ona göre pul yapıştırtması gereklidir.

Yabancı memleketlerde düzenlenen evrak ve senetleri ithalden sonra en evvel kullanan pulsuz veya pulu noksan poliçelerin hamili, hisse senetlerinin noksan resimlerinden ilgili şirketler, damga resmi ödenmeyen yabancı esham ve tahvilden sorumlu bulunmaşı itibarile bu gibilerin malı ve cezası sorumlulukla karşılaşmamaları için ibraz ettikleri tahvil ve senetlerin pullarını incelemekle mükelleftirler.

Maktu ücret tarifesine göre resme bağlı bulunan evrakın pulsuz veya pulu noksan olduğu takdirde resm idairelerce kabul edilmemesi iktiza eder. Bu gibi evrakı pulsuz kabul edenler ceza tehdidi altındadır. Bu itibarla maktu damga resmine tâbi bir evrak verildiği takdirde bunu alan memurun pullarının tam olup olmadığını aranması icap eder.

Bütün Mahkemelerin, Meclislerin Başkan ve üyeleri ve diger resmi memurlar kendilerine ibraz olunan evrakin damga resmi tam olup olmadığını incemekle ve noksanlarını ikmal ettirmekle ödevlidirler.

352

Nihayet pul incelemesi işile memur edilen yetkili kimseler (pul müfettişleri vesaire) her hangibir evrak sentten alınması gereken resmin tam olarak alınıp alınmadığını, pulların usulüne göre battal edilip edilmediğini aramaları ve icap edenlerden bu yolda bilgi istemeleri görevleri icabindandir.

Damga kanununun 58 inci maddesinde zikredilen resmî daireler arasında mahkeme ve icra dairelerinin de bulunması itibarile pul müfettişleri veya memurları mahkeme ve icra dairelerinde inceleme yapabilir.

Adalet bakanlığı mahkeme ve icra dairelerinde pul incelemesi yapacak yetkili memurlara kolaylık gösterilmesini 18/3/937 tarih ve 8 sayılı bir genelge ile teşkilâtına bildirmiştir.

5 — Diğer teşekküllerde alınacak harçlar

Adliye Harç Tarifesi kanununun münferit hükümlere ilişkin 100 uncu maddesi 1—3 cü fıkraları Devlet Şûrasında alınacak harçlardan, 4 ve 6 cı fıkrası askerî mahkemelerle askerî ihtisas mahkemelerinde alınacak harçlardan bahseder.

Devlet şûrasına açılan idarî davalardan istifası gereken harçların ne suretle alınacağı 28/7/934 günlü izahname ile birer, birer sayılmıştır. Biz burada mahkemece alınmakta olan harçların benzerini teşkil eden teferruatı hakkında söz söylemek istemiyoruz. Devlet şûrasına açılacak idarî davaların harçları kim tarfından alınacaktır. Yalnız bu ciheti aydınlatmak istiyoruz.

Şurası muhakkaktırki idarî davalara ait harçlar mahkeme başkâtiplerince alınamaz. Çünkü mahkeme başkâtibi mensup olduğu mahkemenin teşkilatı içinde görev yapar. Dolayısilede olsa diger teşkilatla bir ilgisi yoktur. Esasen yapacakları işler ayrı bir talimatname ile açıklatılmıştır.

Binaanaleyh idarî davalara ait harçlar mahallerinde Valiliğin bu iş için ayıracağı bir memur tarafından istifa olunur.

Devlet şûrasına telgarafla açılacak idarî davaların tâbi olduğu kaydiye harcı posta ve telgraf idaresince alınmaktadır.

Devlet şûrasında görülen davalara ait diğer harçların Devlet şûrası dava daireleri kalemlerinden bu işlerle görevlendirilen memurlar tarafından alınır.

Maliye Bakanlığınca 3468 sayılı kanunun uygulanmasına dair talimatname hükümlerine göre gerek Valilik ve posta idaresinde ve gerekse Devlet Şûrasında bu işleri yapan memurlara gereken nisbette harç pulu verilmekte olduğu görülmüştür.

359

Müşterek Mülkte İvaz İlâvesile Taksim Meselesi

Yargıtay Hukuk Genelkurulunun kararile 3. Hukuk Dairesinin buna aykırı bir kararı üzerine

Turgut KAYACAN
Nevşehir Yargıç Yardımcısı

Medeni kanunumuzun 627 nci maddesine göre müşterek mülkteki müşterekligi gidermek için paydaşlar aralarında uyuşamadıklarında, içlerinden birinin sulh yargıcına baş vurarak paylaştırma istemesi yeter görülmüştür.

Sulh yargıcı böyle bir başvurma üzerine başvuranın paydaşlardan olduğunu veya iflâs masası bulunduğunu ve müşterek mülkte de şuyuun idamesine ait bir mükellefiyetin bulunmadığını anladıktan sonra basit ve sözlü yargılama usuliyle bütün paydaşları çağırarak bilirkişilerle yerinde yapacağı açında belirecek şekle göre paylaştırmağa karar verecektir. Yargıcın bu şekilde yapılan paylaştırma dileğini reddetmesine kanunen izin yoktur. Çünki ana prensip olarak yargıçlara geniş takdir hakkı veren kanun koyan bu işte yargıca takdir hakkı vermemiştir. Hatta burada bilir kişilerin söyleyeceği paylaştırma şeklini bile yargıç değiştiremez. Maddenin sonunda (paylaştırmanın münasip olmıyan zamanda yaptırılamıyacağı) yazılmış ve ünlü hukukçulardan Wieland buna göre paylaştırma talebinin zaman müsait' değilse red edileceğini söylemiş ise de biz bu fikre uy— muyoruz. Sayın Cevat Gücünün de kabul ettiği şekilde[1] buradaki zamanın münasip olup olmadığı keyfiyeti ile yargıç değil de kararı yürütecek olan memur ilgilenecektir. Bizatihi yargıcın vereceği karar paylaş tırma değildir. Maddede ise paylaştırmadan bahis vardır, paylaştırma kararından değil...binaenaleyh yargıç kararı verecektir. karar kesinleşdikten sonra bunu yürütecek memur icra kanununa göre hareket edecek ve pek tabii adalet duygularına bağlı kalacaktır. Bir ölüm kararının yürütülmesine memur C. Savcısının ölüm mahkûmu kadın ve gebe olduğunda kararın uygulanmasını dogurmasının sonuna veya asılacak kimsenin dînen mukaddes gününün ertesine bıraktığı gibi bu memurun da paylaştırma kararını uygulamayı paydaşların menfaatiyle uyuşacak zamana bırakması için bir mahzur yoktur.

---

[1] Cevat Gücün: Nazarî ve amelî hukuk dâvaları Sayfa 70.

360

Bu şekilde bir başlanğıçla esas konumuzu kısaca anlattıktan sonra fikir yürüteceğimiz kısma gelelim:

Şartlarına uyğun bir paylaştırma isteğinin yargıca bildirildiği ve yargıcın bütün paydaşları çağırıp nakledilemeyen mallara ait tapu kayıtlarını da getirterek yerinde açın yaptığını ve bu açında bilirkişilerin aynen taksimin ancak ıvaz ilâvesiyle husule getirilecek teadül sonunda mümkün olabileceğini söylediklerini, fakat paydaşlardan birinin de ıvaz ilâvesiyle husule getirilecek teadül sonunda yapılacak aynen paylaştırmaya razı olmadığını göze alalım.

Bu halde yargıç T.M.K. madde 628 sonunda fıkrayı nasıl uygulayacaktır? Bunun uygulanması için tarafların yani paydaşların ittifakı ve rızası şart mıdır?

930 yılındanberi Yargıtay hukuk kurulunun 29/3/930 gün ve 32 sayılı kararına göre bu vaziyette tarafların rızası olmadan ıvaz ilâvesiyle teadül husule getirip taksime imkan yoktu [2].Fakat yargıtay 3 ncü hukuk dairesinin 17/12/943 gün ve 13790 sayılı kararı « ıvaz ilâvesiyle teadülün temini tarafların rızasına bağlı değildir» diyerek yeni bir içtihat yapmış oldu[3].Bu iki karardan birincisinin bizi tatmin ettiğini söyleyeceğiz. Gerçi sayın Cevat Gücün, teadülü temin için indelicap yargıç bir tarafı diğer tarafa taviz vermekle mükellef tutar'demiş ve bu fikri mecellenin 1140 nci maddesine uygun düşmüş ise de[4] [5], bu olay Medeni Kanunun ruhiyle ve hatta 628 nci maddenin yazılışıyle de uyuşamaz; gerçi 628nci maddede bu hususta bir açıklık yoksada kanunun müşterek mülke adi tasarrufların üstünde bir tasarruf için paydaşların ittifakını aramış olması burada da paydaşların ittifakının aranması gerektiğini göstermiş demektir. M.K.madde 625 ile ilgili olan Yargıtay birinci hukuk dairesinin «müştereklerin nefine hadım olacağı aşikâr olsa bile ademi muvafakthilâfına icbar caiz değildir.. »diyen 27/5/931 gün ve 2110 sayılı kararı da fikrimizi kuvvetlendirmektedir.

Olayı diğer bir bakımdan inceliyelim: mademki yargıç tarafların istekleriyle bağlıdır ve adaletle harekete mecburdur; burada da tarafların uyuşmadığı bir şekli uygulamakla, velev bir kişiyi olsun diğerlerinin menfaatı için zararlı bırakmasına müsaade edilemez. Paydaşlardan birisini ıvaz ilâvesiyle teadül husule getirip aynen taksime cebretmek doğru olamaz. Ona sen kendi payını istersen sat demekte onu arza mecbur

[2] Cevat Gücün: Nazarî ve Amelî hukuk, sayfa 74.
[3] Yargıtay kararları, hukuk kısmı 944 sayfa 13.
[4] Cevat Gücün: Nazarî ve amelî hukuk, sayfa 78.
[5] Kayseri sabık müftüsü Mesut efendinin Meratı mecellesi sayfa 488.

361

ederek yaptığı arz üzerine iktisat kanunlarından istifade eden talep sahiplerinin fiyat düşürerek zararlandırmalarını teklif etmiş oluruz ki bu da hakkaniyete uymaz. Diğer cepheden, satışta malı elden çıkarmak istemiyen paydaşların satışa iştirak ederek hatta şuf'a haklarını da kullanarak bütün payları almalarına engel yoktur. Müzayedede fiyat yükselse bile zararları düşünülemez. Çünkü kendileri de pay sahibidirler ve fiyat yükselince payları yükselerek kendileri de faydalanacaklardır.

Bu şekilde fikirlerimizi yürüttükten sonra iki karardan birinin seçilmesini Yüksek yargıtay genel kurulundan beklediğimizi sunmakla sözümüzü bitiririz.

362

MEVZUAT ARASINDA

I . KANUNLAR ARASINDA

§ Devlet Malı gayrimenkullerin bağıtlı ve bağıt sızişgalinden doğan alacakların affı hakkında kanun

Devlet malı gayrımenkullerin bağıtlı ve bağıtsız işgalinden doğan alcakların affına dair olup 1/8/945 tarihinde kabul olunan ve yayımı tarihinde yürürlüğe giren 4797 sayılı kanuna göre, Devlet malı gayrımenkullerin 1/6/945 tarihine kadar kira bağıtlarında yazılı süre dışında işgaline devam edilmesinden doğan alacaklar aranmıyacağı gibi bağıtsız olarak işgalinden ötürü de ecrimisil aranmıyacaktır.

844 sayılı kanunun 8 inci maddesi gereğince Emlâk ve Eytam bankasına devredilen gayrımenkullerle 1771 sayılı kanun yürürlükte iken buna bağlı gayrımenkullerin geçen fıkrada yazılı tarihe kadar ve aynı şekilde işgallerinden doğan alacaklar ve ecrimisiller hakkında da bu hüküm uygulanır.

Gerçekleşmiş bu gibi alacaklar idarî ve adlî kararlarla kesinleşmiş olsalar dahi terkin edilir. Tahsil edilenler geri verilmez (m. 1).

Birinci maddede sözü geçen gayrimenkuller üzerinde 1/6/945 tarihine kadar işgal edenler tarafından yapılan imar; yenileme veya onarma için hazineden bir şey istenemez (m. 2).

Kira bağıtından doğmuş olupta 1/6/945 tarihine kabar zaman aşımına uğramış olan Devlet alacaklarının kaydı silinir (m .3).

3780 sayılı kanun hükümlerinin yürürlükte bulunduğu süre içinde Devlete ait yaylalarda otlatılan hayvanlar için bir şey alınmayacaktır (m . 4).

§ Birleşmiş Milletler Anayasası

16/8/945 tarihinden Büyük Millet Meclisi, girleşmiş Milletler Ana yasasını oybirliğile onabı 19 bölüme ayrılmış 111 maddeden ibaret olan bu tarihsal belgenin ana hatlarını okuyucularımıza sunmakta fayda görüyoruz:

Mukaddeme, Birleşmiş Milletlerin, insan haklarını ve insan huzur ve saadetini müştereken koruyarak, dünya barış ve güvenliğinin ida-

mesi için kuvvetlerini birleştirerek,adaleletin ve Milletlerarası kanun ve vecibelere riayetin muhafazasını mümkün kılacak şartları tesis ederek harbi ortadan kaldırmak hususundaki kararlarını ilân etmektedir.

Bölüm 1, Gaye ve prensipler şu suretle tespit etmedikleri. Birleşmiş Milletler dünya teşkilâtı, muslihane vasıtalarla ve icabederse kuvvet istimali suretiyle barışı ve milletlerarası güvenliği idame etmeğe çalışacaktır. Teşkilât aynı zamanda milletlerin hak eşitliğine ve kendi kendilerine karar verebilmeleri hakkına riayet esası dairesinde milletlerarası dostluğu inkişaf ettirmeğe ve milletlerarası iktısadi, sosyal ve kültürel meseleleri hallerde ve insan haklarına ve ırk, cinsiyet, dil ve din farkı gözetmeksizin ana hüriyetlere saygıyı teşvik ederek milletlerası işbirliğini tam bir hale getirmeğe gayret edecektir.

Teşkilâtın herbiri hükümranlığa sahip ve eşit olan üyeleri aralarındaki ihtilâfları muslihane yollarla halletmeyi ve herhangi bir devletin toprak tamamiyetini asla tehdit etmemeyi teahhüt eylerler. Diger ğer taraftan teşkilât da herhangi bir devletin dahili yetkilerine asla tecavüz etmiyecektir. Şu kadarki bu prensip barışın ve milletlerarası güvenliğin idamesi yolunda alınacak tedbirleri akim bıraktırmak için ileri sürülemez.

Bölüm 2, *Üyeleri* tâyin etmektedir:,

Aza olmıyan devletler, sulhsever devletlerden olmak, anayasadaki vecibeleri kabul etmek ve bunları imza edebilecek durumda bulunmak suretiyle "Birleşmiş Milletler« e katabilirler. Bu gibi devletler Güvenlik konseyinin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından teşkilâta kabul edilirler.

Hakkında, Güvenlik Konseyi tarafından önleyici veya tenkil edici bir harekete girişilmiş bulunan bir üye devlet, Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine Genel kurul tarafından teşkilâttan çıkarılabilir. Güvenlik Konseyi, teşkilâttan çıkarılmış olan bir üyeyi tekrar teşkilâta kabul edebilir. Genel Kurul ayni zamanda, anayasa prensiplerini ihlâli itiyat edinmiş olan devletleri de, Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine teşkilâttan çıkarabilir.

364

Bölüm 3, *Organları* bellietmektedir:

Birleşmiş Milletler teşkilâtının başlıca organları şunlardır:

Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Adalet Divanı ve Sekreterlik, lüzum hasıl olunca yardımcı organlar da tesis edilecektir. Teşkilâtın bütün kollarına kadın, ve erkekler müsavi haklar dairesinde iştirak ederler.

Bölüm 4, *Genel Kurul* ve görevlerini tesbit etmektedir:

Her devletin, bir oya sahibolarak en az beş temsilcisinden mürekkep bulunan Genel Kurul her yıl toplanacaktır. Bununla beraber olağanüstü oturumlar da yapılabilecektir. Birleşmiş Milletlerin mecmaı sıfatiyle Genel Kurul anayasa çerçevesi dahilinde her meseleyi müzakereye ve bu gibi meseleler hakkında üye devletlere ve Güvenlik Konseyine tavsiyelerde bulunmağa yetkilidir. Bununla beraber, Genel Kurul, Güvenlik Konseyinin tavsiye talebettiği haller müstesna olmak üzere, konsey tarafından incelenmekte bulunan meseleler hakkında tavsiyelerde bulunamaz.

Genel Kurul, diğer görevleri meyanında silâhsızlanma ve silâhlanma kontrolünü tanzim eden prensipleri inceliyebilir. Kurul, siyasi, sosyal iktisadi, kültürel, terbiyevi ve sıhhı sahalarda Milletlerarası işbirliğini ileri götürmek için incelemelere girişecek ve tavsiyelerde bulunacaktır.

Genel Kurul, Güvenlik Konseyinin geçici üyelerini, vesayet konseyinin seçimine tâbi üyelerini ve iktisadi ve sosyal konseyin bütün üyelerini seçer. Genel Kurul ayni zamanda Milletlerarası Adalet Divanı yargıçlarının seçilmesine de iştirak eder ve teşkilâtın bütcesini murakaba eyler.

Önemli meseleler üzerinde, Genel Kurul kararları, hazır bulunan ve reye iştirak eden üyelerin üçte iki çoğunluğu ile verilir. Diğer meseleler için alalâde çoğunluk kâfidir.

Bölüm 5, *Güvenlk Konseyi'ine* dairdir:

"Birleşmiş Milletler» in daimi icra vasıtası olmak sıfatı ile barışın ve dünya güvenliğinin muhafazasından birinci derecede sorumlu bulunan Güvenlik Konseyi 5 i daimi olmak üzere 11 üyeden mürekkep olacaktır.

365

Bu daimi üyeler Amerka, İngilter, Rusya, Çin ve Fransa,dır. Diğer üyelerin müddeti muayyen devrelere münhasır olacaktır. Geçici üyelerin seçimindeki esas prensipe, bunların coğrafî bölgelerine ve dünya güvenlığine olan hizmetlerine ait mülâhazalar hakim olacaktır.

Güvenlik Konseyinin kararları, önemli meseleler için, daimi üyelerin oyu da dahil olmak üzere 7 üyenin çoğunluğu ile verilecektir. Usule müteallik meselelerde daimi üyelerin iştiraki lâzım değildir.

"Birleşmiş Milletler" in herhangi bir üyesi, oy hakkına sahipolmaksızın Güvenlik Konseyinin müzakerelerine konseyin muvaffakiyetle iştirak edebilir. Üye olmıyan herhangi bir memleket bir ihtilâfta taraflardanbirini teşkil ettiği takdirde, konsey tarafından tesbit edilecek şartlar altında konseyin müzakerelerine iştirake davet edilebilir.

Bölüm 6, *İhtilafların barış yoliyle halli* esaslarını koyar:

İhtilâfa dahil taraflar, müzakere, tahkikat, tavassut, uzlaşma, hakem, adli tavsiye, bölge teşkilâtlarına veya anlaşmalara başvurmak gibi vasıtalarla hal yolu arama mecburiyetindedirler. Bu tedbirler netice vermiyecek olursa ihtilâfa dahil taraflar, meseleyi Güvenlik Konseyine tevdi edeeeklerdir.

Diğer taraftan, Konsey barışı tehdit eden herhangi bir ihtilâf veya durum hakkında tahkikat yapabilir ve ihtilâf halindeki taraflardan barış yoluyla bir hal çaresi aramalarını istiyebilir. Konsey, bundan başka, uzlaştırıcı usuller de tavsiye edebilir. Ayrıca, teşkilâtın herhangi, bir üyesi kendi arzusu ile bir ihtilâfı Güvenlik Konseyinin veya Genel kurulun dikkatine sunabilir.

Bölüm 7, *Barışın tehdidine,dünya niza mına suykaste ve tecavüzi fiillere karşı hareket*'e dairdir:

Güvenlik Konseyi, herhangi bir durumun barış için bir tehlike teşkil ettiğine karar verdikten sonra, vaziyetin vahamet kesbetmesini önlemek için muvakkat tedbirler almalarını ihtilâf halindeki taraflara emredebilir. Lüzumu halinde Konsey, teşkilât üyelerinden diplomatik veya ekonomik zecrî tedbirler tatbik etmelerini veya "Birleşmiş Milletlerin" hava, deniz ve kara kuvvetleriyle abluka veya sair harekât icrası gibi tedbirler almalarını istiyebilir.

Güvenlik Konseyinin teşebbüsü ile müzakere edilecek özel anlaşmalar gereğince, konseye, üye devletler tarafından geçit hakkından başka askerî yardım ve kolaylıklar gösterilecektir.

366

Konseyin silâhlı hareketlere ait plânları, Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin Genelkurmay şeflerinden mürekkep bir askerî kurmay komitesinin yardımiyle tanzim edilecektir. Bu komite, konsey emrinde bulunan kuvvetlerin strateji bakımından sevk ve idaresinden sorumlu olacaktır. Komite, Güvenlik Konseyinden alacağı yetki ile ve ilgili bölge teşkilâtlariyle danışmalarda bulunduktan sonra bölge talî komiteleri kurulabilir.

Üye devletler, silâhlı bir tecavüzü püskürtmek için Güvenlik Konseyinin müdahalesine kadar ayrı ayrı veya bir arada harekete geçebilir.

Bölüm 8, *Bölge anlaşmaları* ile ilgilidir:

Bölge güvenlik teşkilât ve sistemleri, mahallî mahiyette ihtilâfların barış yoliyle hallini temin için, bu kabil usulleri teşvik edecek olan Güvenlik Konseyi ile beraber bütü gayretlerini sarfedecekleri-ni teahhüt ederler. Bundan başka güvenlik konseyi, kuvvet istimali için münasip ahvalde bölge teşkilâtlarına müraceat edecektir.

Mamafih hiçbir bölge teşkilâtı kendi teşebbüsü ile kuvvet istimalini icabettiren bir harekete girişmeğe mezun değildir. Bu hareketin bu harpte düşman olan bir devletin mükerrer bir tecavüzüne karşı olması hali müstesnadır.

Bölüm 9, *Milletlerarası ekonomik ve sosyal işbirliği* meselesini açıklamıştır:

Üye devlet mukaddemede ilân edilen huzur ve saadeti ve insanî gayeleri elde edebilmek için, Birleşmiş Milletler teşkilâtiyle işbirliği halinde, ayrı ayrı ve müctemian hareket edeceklerini temin ederler.

Bu gayeleri tamamlamak için, iktisadi ve sosyal konsey tarafından müzakere edilecek anlaşmalar gereğince iktisadî, sosyal, kültürel, terbiyevî ve sıhhi meselelerle meşgul olan hükümetler arası mütehassıs teşkilâtlar kurulack ve bu teşkilâtlar Birleşmiş Milletler teşkilâtiyle temasa getirilecektir.

Teşkilâtın bu sahadaki faaliyetine , genel kurulun otoritesi altında hareket eden ekonomik ve sosyal konsey nezaret edecektir.

Bölüm 10, *Ekonomik ve sosyal konsey*'i tesiseder:

18 üyesi olan bu konsey, ihitsası dahilinde bulunan meseleler hakkında incelemelere girişecek, raporlar hazırlıyacak ve Genel Kurula, teşkilât üyelerine veya ihtisas teşkilâtlarına tavsiyelerde bulunacaktır. Bu meseleler hakkında konsey, Genel Kurula sözleşme tasarıları sunmağa, milletlerarası konferanslar toplamağa ve bir milletlerarası insan hukuku beyannamesi kaleme almakla ödevli bir komisyon da dahil olmak üzere lüzum göreceği her türlü yardımcı komisyonlar teşkiline yetkilidir.

İhtisas teşkilâtlarının faaliyetini ahenkleştirecek olan konsey bu teşkilâtlardan ve Birleşmiş Milletler teşkilât üyelerinden, kendi tavsiyeleriyle Genel Kurulun tavsiyetlerini uygulamak amaciyle giriştikleri teşebbüsler hakkında rapolar alabilir.

Bu konsey, her talep vukunnda toplanır, Konseyin kararları coğunlukla alınır.

Bölüm 11, *Kendi kendilerini idare etmiyen topraklar hakkında beyanname*'yi tespit eder:

Bağımlı toprakları idare eden bütün teşkilât üyeleri, bu bölgeler halkının menfaatlerinin üstünlüğünü kabul ederek şu hususları taahhüt eylerler:

1 — Bağımlı milletlerin siyasi, iktisadi sosyal ve terbiyevî terakkilerini sağlamak ve bu milletleri suyistimallere karşı korumak.

2 — Bu bölgelerde oturan halkın muhtariyetini, siyasi arzu ve temayüllerini usulü dairesinde nazarı itibara alarak inkişaf ettirmek ve her toprağın ve halkının hususi şartlarına uygun bir surette hür siyasi müesseselerinin ve muhtelif terakki safhalarının gelişmesine yardım etmek.

3 — Halkın refahını yükseltmek yolundaki araştırmaların ve diğer tedbirlerin geliştirilmesinde işbirliği etmek.

4 — Vesayet sistemine dahil olmıyan bağımlı topraklardaki sosya iktisadi ve terbiyevi şartlar hakkında dünya teşkilâtı genel sekreterliğine ihsai ve teknik malûmat vermek.

Bölüm 12, *Milletlerarası vesayet sistemi*'ni kurmuştur:

Bağımlı topraklar, ilerde ilgili devletlerle her biri için ayrı ayrı yapı-

368

lacak anlaş malara uyğun olarak bir vesayet sistemine tâbi tutulacaklardır. Bu sistem altına alınabilecek olan topraklar, elyevm manada altında bulunanlar, bu harpten sonra düşmandan alınabilecek olanlarla halen idare eden devletlerin arzusiyle adı geçen sisteme ithal edilebilecek olan bağımlı bölğelerdir.

Sistemin başlıca amacı vesayet altındaki topraklar halkının huzur ve refahını yükseltmek, her toprağın hal ve şatlarına göre muhtariyet ve bağımsızlıklarını kurmağa yardım ve bu milletlerin arzularına muzaharet etmektir. Bu sistemin başlıca gayelerinden bir diğeri de insan haklarına ve ana hürriyetlere sayğıyı arttırmak ve her türlü farklı muameleyi ortadan kaldırmaktır.

Vesayet sistemi bağımlı toprakların ne gibi şatlar dahilinde idare edileceğini tâyin etmekten başka aynı zamanda Birleşmiş Milletlerden biri veya birkaçı tarafından teşkil edilebilecek olan idare otoritesini de tâyin edecektir.

Vesayet altında buluuan bir toprağın veya bu toprağın bir kısmının stratejik ehemmiyeti haiz bir bölge olduğu bir anlaşma ile tâyin edilebilir. Dünya teşkilâtının bu gibi stratejik ehemmiyeti haiz bölgelere karşı olan görevleri güvenlik konseyi tarafından, askerî ehemmiyeti haiz olmıyan bölgelere kaşı olan görevler ise genel kurul tarafından ifaedilecektir. Sistemin güttuğü amaçlar bu iki nevi bölge halkı hakkında da uygulanacaktır. Bu hususta, güvenlik konseyi, vesayet altındaki stratejik ehemmiyeti haiz bölgelerde sistemin aiyasi ğayelerinin ve halkın refahı amacının uyğulanması için vesayet konseyini görevliyebilir.

Bölüm 13, *Vesayet konseyi.* ile görevlerini tayin eder:

konsey, vesayet altındaki toprakları idare eden devletlerin ve bunlara eşit sayıda olmak üzere bu gibi toprakları idare etmiyen devletlerin güvenlik konseyi daimi üyelerinin temsilcilerinden teşekkül eder.

Bu konsey, vesayet altındaki toprakları idare eden makamların raporlarını ve bu makamlarla istişare etmek suretile müracaatları inceliyebilir ve ilgili makamla birlikte tesbit edeceği bir tarthte bu toprakları zaman zamau ziyaret edebilir.

369

Vesayet altında stratejik mahiyeti haiz olmıyan bir toprağı idare eden makam, vesayet konseyinin tertipliyeceği bir sual varakası formülü dairesinde her yıl genel kurula, bu bölgede refah yolunda tahakkuk ettirilen ıslahat hakında bir rapor verilecektir.

Vesayet konseyi çoğunlukla karar verir. Her üye bir oya sahiptir.

Bölüm 14 *Milletlerarası adalet divanı*

Teşkilâtın bütün üyeleri divanın görev ve usulünü tâyin eden ve anayasaya ekli bulunan statüsüne otomatik olarak iltihak etmişlerdir. Birleşmiş Milletler teşkilâtında üye olmıyan bir devlet, güvenlik konseyinin tavsiyesi üzerine genel kurul tarafından kabul edilmek şartile divanın statüsüne iltihak edebilir.

Teşkilâtın her üyesi divanın kararlarını kabul etmeği taahhüt eder. Bu kararlara riayesizlik halinde mesele, bu hvsusta harekette geçilmek üzere güvenlik konseyine havale olunur.

Genel kurul ve güvenlik konseyi divandan istişari mahiyette rey sorabilir, teşkilâtın diğer organları da genel kurulun müsaadesiyle aynı sürette hareket edebililer.

Bölüm 15, *Sekreterlik*

Birleşmiş Milletler teşkilâtının idari faliyeti, güvenlik konseyinin tavsiyesi üzerine genel kurul tarafından seçilen bir genel sekreterin başkanlığı altında ve her türlü millî vecibelerden âzade olarak çalışan bir serketerlik tarafından idare edilir. Genel sekreter, genel kurul tarafından tanzim edilen nizamata uygun olarak sekreterlik memurlarını tâyin eder ve genel kurula teşkilâtın çalışması hakkında yıllık bir rapor verir. En başta gelen vazifelerinden biri, barış ve dünya güvenliği için bir tehlike teşkil eder mahiyette görülen herhangi bir durum üzerine güvenlik konseyinin dikkat nazarını çekmek olacaktır.

Bölüm 16, *Genel hükümler*

Anayasanın vürürlüğe girmesinden sonra üye devletler tarafından aktedilecek bütün antlaşmalar sekreterlik tarafından tescil ve ilân edilecektir. Bu suretle tesçil edilmemiş olan antlaşmalar, âkit taraf-

376

larca Birleşmiş Milletlerin herhangi bir organı önünde ileriye sürülemez.

Üyelerin bu yasa ile giriştikleri milletlerarası taahhütlerin, diğer taahhütleriyle tezat halinde girdiği yerlerde birinci taahhütler esastır.

Teşkilât ve bu teşkilâtın memurları, her üye devletin topraklarında, vazifelerinin ifası için gerekli imtiyaz ve masuniyetlerden istifade edeceklerdir.

Bölüm 17 *İntikal devresine ait güvenlik anlaşmaları* ile ilgilidir:

Yasa yürürlüğe girinciye ve güvenlik konseyi fiilen işlemiye hazır olduğu kanaatine varıncıya kadar, güvenlik konseyinin daimî üyesi olacak milletler, kendi aralarında ve icabederse imzasını koymuş diğer devletlerle, barışın ve güvenliğin idamesi için lüzumlu tedbirler hakkında danışmalarda bulunacaklardır.

Bölüm 18, Tadiller, meselesini halletmektedir:

Anayasa tadilleri, genel kurul tarafından 2 3 oy ile kabul ve güvenlik konseyinin 5 daimî üyesi de dahil olmak üzere, teşkilât üyelerinin 2-3 ü tarafından tasdik edildikten sonra yürürlüğe girecektir.

Anayasanın gözden geçirilmesi için genel bir kurulun 2-3 çoğunluğu ve güvenlik konseyinin herhangi 7 oyu ile genel konferans toplanabilir. Bu konferans, 2—3 oy ile tadil tekliflerindebulunabilir, ve bu tadiller, güvenlik konseyinin bütün daimî üyeleri de dahil olmak üzere teşkilât üyelerinin 2—3 ünün tasdikiyle yürürlüğeg girer.

Genel kurul yıllık onuncu oturumu için toplanıncıya kadar bir gözden geçirme konferası toplanmamışsa, böyle bir konferansın toplanması meselesi otomatik olarak oturumun gündemine girecektir. Bu takdirde, konferans, güvenlik konseyi üyelerinden herhngi 7 sininde iştirakiyle genel kurulun oy çoğunluğu ile toplantıya davet edilecektir.

Bölüm 19, *Tasdik ve imza* işini, düzenlenmektedir:

Anayasa, güvenlik konseyi daimî üyelerinin her biri ve imzalıyan diğer hükümetlerin çoğunluğu tarafından kendi anayasa usullerine uygun olarak tasdik edildikten sonra yürürlüğe girecektir.

37/

Yasanın Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca resmî metinleri aynı derecede muteber olacak ve Birleşik - Amerika Devletleri Hükümetinin arşivlerinde muhafaza edilecektir. Aslına uygun olduğu tasdik edilecek suretleri imzalıyan dğier devletlerin hükümetlerine gönderilecektir.

§ *İşçi igortaları Kurumu Kanunu*

Okuyucularımıza ana hükümlerini daha evvel bildirdiğimiz işci sigortası kanununu yürürlüğe girmesini sağlıyan (İşçi sigortaları kurumu kanunu) da B.M.M den geçmiş bulunuyor. 9—7—945 tarihinde kabul edilecek 10—7—1945 tarihinde yayinlanan ve 1 ocak 1945 tarihinde yürürlüğe girecek olan 4792 sayılı kanun, kurumun kuruluşunu şu suretle tesbitediyor.

İş hayatında türlü hallere karşı ilgili Sigorta kanunu hükümlerini uygulamak ve Çalışma Bakanlığına bağlı olmak üzer İşçi Sigortaları Kurumu vücuda getirilmiştir.

Kurum bu kanun ve özel hukuk hükümlerine tâbidir. Malî ve idari bakımdan muhtardır ve tüzel kişilikte bir Devlet kurumudur (M.1).

Madde 2— İşçi Sigortaları Kurumunun organları şunlardır: Genel Müdürlük kuruluşu; Yönetim Kurulu; Cenel Kurul.

Cenel Müdürlük kuruluşu Genel Müdürle iki Yardımcısından ve merkez kuruluşu ile şube ve acentalıklardan terekküp eder. Kurumun Genel Müdürü ile Yardımcıları Çalışma Bakanının teklifi üzerine müşterek karar ile tâyin alunur. Madde 5 — Genel Müdür; Kurumun bütün işlerini Yönetim Kurulunun gözetmesi altında yürütür ve mahkemelerle adalet ve idare makamlarına ve gerçek ve tüzel kişilere karşı Kurumu temsil eder (M.3 — 5).

Kurumun 3659 sayılı kanunun ikinci maddesindeki cetvelin 6 ıncı derecesine kadar olan memurları Genel Müdürün teklifi üzerine Yönetim kurulunca, bunlardan başka memur ve hizmetlileri Genel Müdür tarafından tâyın olunur.

Kurumun memur ve hizmetlileri Türk Ceza Kanunu hükmlerinin uygulanmasında Devlet memuru sayılır.

Kurmun yetkili memurleri tarafından işçi sigortaları ile ilgili işlerin yürütülmesinde İş Kanununun 92, 93, 99 ve 137 inci maddeleri hükümleri uygulanır.

372

Kurumun memurları herhangi bir iş yerinin İş Kanununa tâbi tutulması gerektiğini görürlerse, bu iş yerinin durumunu usulünce inceliyerek tesbit etmeğe ve kanun çerçevesinde ayrılanmasını sağlamağa yetkilidirler.

İşçi Sigortaları Kurumunda Bakanlar Kurulundan alınacak karar üzerine özel bağıtlarla yabancı uzmanlar çalıştırılabilir (6—9).

Yönetim Kurulu, tabii üye Genel Müdürle birlikte yedi üyeden teşekkül eder. Üç üye Çalışma Bakanlığının ve bir üye Maliye Bakanlığının teklifiyle Bakanlar Kurulunca tâyin olunur. İşçi ve iş verenleri temsil edecek birer üye Genel Kurula gelmiş olan işçiler ve işverenler temsilcileri tarafından kendi aralarından seçilir.

Hükümetçe tâyin edilecek dört üyeden birinin iş fizyolojisi veya iş hıfzıssıhhası, ortopedi veya cerrahlık kollarında uzman bir hekim, öteki üyelerden birinin sigorta uzmanı, diğer üyelerin ise iş hukuku ve sosyal ekonomi alanlarında yetkili kimseler olmaları şarttır. Bu üyelerin görev süresi üç yıldır.

Yönetim Kurulu, Başkanını kendi üyeleri arasından seçer. Genel Müdür başkan seçilmez. Yönetim Kurulu en az haftada bir toplanır. Yönetim Kurulu üyeleri tekrar seçilebilir (M.10).

Yönetim Kurulunun görevleri şunlardır: Genel Müdürlüğün işlemlerini gözetimi altında tutmak; Kurumun Genel Müdürlükçe teklif edilecek yıllık yönetim giderleri bütçesiyle memur ve hizmetliler kadrolarını tesbit ederek Çalışma Bakanlığına sunmak;

İdarenin Genel Müdürlükçe hazırlanan bilânçosunu ve yapılan işler raporunu Genel Kurula vermek üzere Çalışma Bakanlığına sunmak;

Memleketin gerekli yerlerinde İşçi Sigortaları Kurumu şube veya acentalıklarının kurulmasına yahut kaldırılmasına karar vermek;

Kurumun çalışma, hesap ve alım, satım usullerini ve memur ve hizmetlilerinin görev ve yetkilerini göstermek üzere çıkarılacak yönetmelik tasarılarını hazırlıyarak Çalışma Bakanlığının onayına sunmak;

Kurum veya şubeleri adına imza yetkisinin kimlere verileceğini tâyin etmek;

İşçi sigortaları ile ilgili kanunların gerektirdiği tedaviler ve her türlü yardımlar için hastane ve doğumevi ve malûlleri işe alıştırma yurdu gibi sağlıkla ilgili veya sosyal müesseselerin meydana getirilmesi hakkında Genel Kurula tekliflerde bulunmak;

İşçi Sigortaları Kurumu adına gayrimenkul mal edinilmesi ve Kurumun bütün mallarının idare edilmesi hakkında kararlar vermek;

Kurumca girişilecek her türlü ödünç almaları ve idareye (10,000) liradan çok akçalı sorum yükliyecek bağıtları inceleyip onamak (M.11).

Genel Kurul, Türlü işlerin işverenleriyle bu işlerdeki işçiler arasından enaz on beşer kişi olmak üzere eşit sayılarda seçilecek üyelerden Çalışma Bakanlığının iş Dairesi Genel Müdürü, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının Sosyal Yardım ve Hıfzıssıhha Daireleri Başkanları ile Maliye Bakanlığının Hazine Genel Müdüründen ve Ticaret Bakanlığının İç Ticaret Genel Müdürlüğünden ve Başbakanlık Genel Murakabe Heyetinden gönderilecek bir zattan; Üniversite, Teknik Ünversite ve yüksek okul profesörleri arasından seçilecek iş hukuku, sosyal ekonomi ve sigorta alanlariyle iş fizyolojisi veya iş hıfzıssıhhası, ortopedi yahut cerrahlık, mühendislik kollarında uzman bir veya bir kaç kişiden; Teşekkül eder.

İşveren üyeler ticaret ve sanayi odalarınca, işçi üyeler iş yerlerindeki temsilci işçiler tarafından seçilir.

Nerelerdeki ticaret ve sanayi odalarının hangi işlerden kaçar işveren üye seçecekleri ve işçi kurumları tamamlanıncıya kadar aynı yerlerde işçi üyeler seçiminin nasıl yapılacağı Çalışma Bakanlığınca belirtilir.

Üniversitelerden ve yüksek okullardan gelecek üyeler Çalışma ve Millî Eğitim Bakanlıkları tarafından beraberce seçilir.

Bu maddenin (A) ve (c) fıkralarında yazılı bulunan üyelerin görev süreleri üç yıldır. Süresini dolduran üyeler yeniden seçilebilir.

Çalışma Bakanı veya görevlendireceği kimse Genel Kurula Başkanlık eder (M.12).

Genel Kurul; her yıl engeç nisan sonuna kadar Çalışma Bakanının çağrısı üzerine toplanır. Çalışma Bakanı gerekli görürse Kurulu olağanüstü toplantılara da çağırabilir. Toplantı için yeter sayı, tam üye sayısının salt çokluğudur.

Genel Kurulun görevleri şunlardır:

A) kurumun bilânço ve yapılan işler raporiyle denetçiler tarafından işlemlerin ve hesapların denetlenmesi sonuçlarnı gösteren rapor lar üzerine karar verilmek (bilânçonun ve yapılan işler raporunun Genel Kurulca onanmasiyle ilgililer ibra edilmiş olurlar),

374

B) Sağlıkla ilgili veya sosyal müesseselerin meydana getirilmesi için Yönetim Kurulunca yapılacak teklifler üzerine kararlar vermek,

C) İşçi sigortaları konularında kendiliğinden veya Çalışma Bakanlığının istemi üzerine düşünce ve dileklerini bildirmek.

Genel Kurulun, görevlerinden (B) ve (C) fıkralarında yazılı olanlar hakkında vereceği kararlar Çalışma Bakanlığına sunularak bu Bakanlığın onamasiyle kesinleşir.

Denetçilere gelince : Kurumun işlerini ve hesaplarını Genel kurul adına denetlemek üzere Çalışma Bakanlığı; Üniversite veya yüksek okul diplomalı ve sigorta veya hesap işlerinde yetkili kimselerden gereği kadar denetçi tâyin eder. Denetçilerin aylık ödenekleri Kurum bütçesinden ödenir.

Denetçiler, İşçi Sigortaları Kurumunca yürütülmüş olan işler ve hesaplar üzerinde her ay yapacakları denetlemelerin sonuçlarını gösterir raporlarını ondan sonraki ayın on beşine kadar ve bu aylık raporlardan başkaca bir yıllık denetlemelerin sonuçlarını Genel Kurula bildirmek üzere hazırlıyacakları genel raporlarını da her yıl Mart âyı içinde Çalışma Bakanlığına sunarlar (15 - 16).

Aylık, ücret ve yolluklar şu suretle tesbit edilmiştir : Kurum memurlariyle Yönetim Kurulu Başkan ve üyelerinin aylıkları hakkında 3659 sayılı kanun hükümleri uygulanır. Yönetim Kurulu üyelerinden 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tâbi daire ve müesseselerde çalışan memurlara üzerlerinde 3460 sayılı kanunun 45 inci maddesinin son fıkrasında yazılı ek görevlerden biri bulunmamak şartiyle ayda yüz lirayı geçmemek üzere bir ücret verilebilir.

Kurumun memur ve hizmetlileri, geçici maddeleri uygulanmamak üzere 4282 sayılı kanun hükümleri gereğince emeklilik hakkından faydalanır,

Genel Kurul üyelerinden 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tâbi olup ta toplantılara Ankara dışından geleceklere kanunî yollukları Kurum tarafından verilir.

Bunların dışında kalanlara Çalışma Bakanlığınca konulacak esaslara göre yolluk ödenir.

İşçi üyeler, ayrıca işlerinden ayrıldıkları günden isbaşına dönmeleri gereken güne kadar geçen işgünleri için, işyerlerinden kendilerine ödenmemiş olan gündelikleri de Sigorta Kurumunca ödenir (m. 17 — 18).

375

Kurumun gelirleri şunlardır:

A) İşçi sigortaları hakkındaki kanunlara göre genel olarak işverenlerin ve bazı sigorta kolları için ayrıca işçi ve hizmetlilerin ödeecekleri primler ;

B) İş Kanununun 30 uncu maddesine göre işçi ücretlerinden yapılan ceza kesintilerinden Çalışma Bakanlığınca Kuruma verilmesi uygn görülecek paralar ;

C) İş Kanununun 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120 inci maddeleriyle işçi sigortalarını ilgilendiren kanunlara göre işverenler veya işçiler hakkında hükmedilecek para cezaları ;

D) Gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacak bağışlar ve vasiyetler ;

E) Kurumun menkul ve gayrimenkul mallarının getirdiği gelirler;

F) Genel bütçeden yapılacak yardımlar.

İşci Sigortaları Kurumu her sigorta kolu için ayıracağı yedek akçaları aşağıda yazılı şekillerde işletebilir :

A) Millî Bankalara yatırmak;

B) Devletin çıkardığı veya kefil olduğu tahvillere yatırmak (m.20)

Yeni Kurumla ilgili çeşitli hükümler şu suretle tesbit edilmiştir:

İşçi Sigortaları Kurumunun ticaret ve işlem ve bağıtlarından dolayı iflâs hükümleri yürümez.

Kurumun alacakları Devlet alacağı derecesinde imtiyazlıdır.

Kurumun malları Ceza Kanunu bakımından Devlet malı sayılır.

İşçi Sigortaları Kurumu Muhasebei Umumiye, Artırma, Eksiltme ve İhale kanunları hükümlerine ve Sayıştayın vize ve denetlerine bağlı değildir.

Kurumun her türlü dâva ve işleri ilgili mahkeme ve makamlarda ivedilikle sonuçlandırılır (21 - 23).

Yeni kanunun 19 ve 20 inci maddelerinde yazılı kaynaklardan sağlanan gelirler ve primlerle Kurumca sigortalılara ve sigorta kanunlarına göre hak sahibii sayılan kimselere verilen ödenekler ve yapılan yardımlar kazaç, buhran, muvazene, hava kuvvetlerine yardım, veraset ve intikal vergilerinden bağışıktır.

3008 sayılı İş Kanununun 105 inci maddesi hükmü saklıdır.

Genel kurulun işçi üyelerinin iş bağıtları, her işçinin Kurul top-

376

lantılarına katılmak için çalıştığı işyerindeki asıl işinden ayrılması dolayısiyle, işveren veya işveren vekili tarafından bozulamaz.

İşçi Sigortaları Kurumu, Bakanlar Kurulu kararına dayanarak, Maliye Bakanlığının kefilliği ile millî bankalardan (1.000.000) liraya kadar ödünç para alabilir (25 - 26).

§ *Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 58 ve 59 uncu maddelerinin değiştirilmesine ve at vebasına tutulan hayvanların öldürülmesine ve tazminine dair kanun*:

Kamu hukuku bakımından fert müce- kiyetine konan tahtitleri tesbit eden bir kanun olmak itibarile hayvan sağlık zabıtası kanunu adliyecileri çok ilgilendirir. 13-6-1945 gününde kabul ve 6/6/1945 gününde yayımlanan ve aynı günde yü ülüğe giren 4758 sayılı kanun, adı geçen kanunun bazı hükümleri değiştirmiştir: Hayvanların sağlık zabıtası hakkındaki 3/4/1928 tarihli ve 1234 sayılı kanunun 58 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Sığır vebası, ruam, keçi ciğer ağrısı hastalıklarından öldürülen hayvanlarla keçi ciğer ağrısı, verem ve abortüs enzooticus (Bang) hastalığından kestirilen veyahut aşağıda yazılı sebeplerle ölen hayvanların sahiplerine Tarım Bakanlığı bütçesinden aşağıda yazılı nisbetler içince tazminat verilir:

Aynı kanunun 58 inci maddesinin (P) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

P — Hastalıktan veya bulaştıklarından şüpheli bulundukları için öldürülen veyahut öldürülüp te otopsilerinde veya lâboratuvar muayenelerinde hastalığın özel afat ve âmilleri belirtilemiyen ve haber verme ödevliğini taşıyan hastalıklardan herhangi birisine karşı koruma maksadiyle yapılan telkih, banyo ve tedaviler yüzünden öldükleri otopsi ve lâboratuvar muayeneleriyle belirtilen hayvanların 60 ıncı madde gereğince tâyin edilecek kıymetlerinin tamamı.

Aynı kanunun 59 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Hayvan Sağlık Zabıtası Tüzüğü gereğince sarf ve istihlâke bırakılan deri, et ve sair bedelleri geçer fiyat üzerinden kıymetlendirilerek tazminattan indirilir. Resmî kurumlar ile belediyelere ilişkin olan veya sahipleri tarafından hastalıkları haber verilmemiş veyahut hastalıklı oldukları bilinerek satın alınmış olan hayvanlar için tazminat verilmez. Yabancı memleketlerden yurda yeni sokulmuş olup ta hastalanan hayvanlardan, memleket dışında iken hastalık

377

âmilini alarak, tefrih devrindeiken memlekete sokuldukları belirtilenlere tazminat verilmez.

At vebası hastalığı hüküm süren yabancı memleketlerden kaçak olarak hudutlarımıza sokulan tek tırnaklı hayvanlarla bu nevi hayvanların ham maddeleri müsadere ve derhal tazminat sızolarak itlâf ve imha epilir. Memleket dahilinde bu hastalığa tutulanlar itlâf ve tamamen imha edilerek 60 ıncı madde mucibince takdir edilecek kıymetlerinin tamamı tazmin edilir (M.4).

1942 malî yılında uygulanan antraks aşısından ölen hayvanlar yukardaki 2 nci madde hükmüne göre tazmin edilir.

II.Genelgeler Arasında

§ *Yargıç Savcı ve yardımcıları kanunla gösterilenlerden başka genel veya özel hiç bir görev alamazlar.*

Yargıçların kanunla gösterilenlerden başka genel veya özel hiç bir görev alamıyacakları Anayasanın 57. inci maddesinde gösterilmiş bulunmasına rağmen bazı makamlarca kendilerine asıl görevlerinden başka devamlı veya geçici görevler verilmekte olduğu öğrenilmiştir.

Kanunun bu açık hükmü karşısında Yargıç, Savcı ve Yardımcılarının asıl görevleri ile Bakanlıkça verilecek yetkiye göre görmeleri gereken görevlerden başka hiç bir görev deruhte edemiyecekhususunun Yargıçevreniz içindeki bütün Yargıç, Savcı ve Yardımcılarına önemle tebliği edilmuştır. (Zat işleri U. M. G 77, özel 7,28/7/1945).

§ *Memurlara tedavi masrafı verilebilmek için aranan şartlar*

4598 sayılı kanunun 9 uncu maddesinin uygulama şeklini gösteren yönetmeliğin ikinci maddesinde (..... memurlara tedavi masrafı verilebilmek için bunların bir sıhhat müessesesinde yatarak veya ayakta tedavisine bulundukları mahallerdeki resmî tabip raporu ile lüzum gösterilmesi şarttır) ve 11 inci maddesinin 2 inci fıkrasına da (bidayetde böyle bir rapora müstenit olmadan yapılan seyahatler için yol parası verilmez) diye yazılı olduğu halde bazı yer C.Savcılarınca bu şartlara riayet edilmiyerek hastalanan memurların hastalığı ve nerede tedavisi gerektiği hakkında mahallî hükümet tabibinden rapor alınmaksızın doğrudan doğruya Hastahanelere gönderildikleri yapılan işlemlerden anlaşılmaktadır.

378

Bu vaziyet tedavi paralarının ve yol giderlerinin ödenmesini zor laştırdığı ve yersiz muhaberelere yol açtığı için bundan sonra hastalanan memurların yönetmelik hükümleri gereğince önce Hükümet doktoruna, bulunmaması halinde oyerdeki resmî bir doktora muayene ettirilerek alınacak rapora göre işlem yapılması ve bu hususta yörmelik hükümlerinin daima göz önünde tutulması gerektiğinin kaza çevreniz içindeki C. Savcılıklarına bildirilmesi ehemmiyetle tebliğ edilmiştir. (Zat işleri g.m.G. 76, özel 62; 27 — 7 — 945 tarihli)

Bibliyografya

KEMAL ARAR —İcra ve İflâs hükümleri: İFLÂS. Ankara İdeal basım ve Cilt evi 1945, 352 Sahife 6,5 lira.

Siyasal Bilgiler Okulu profesörlerinden ve Danıştay başkanlarından sayın Kemal Arar (İcra ve İflas hükümleri) başlıklı esserinin ikinci kısmını da yayımlamış bulunuyur. İflasa ait hükümlerin şerh ve izahına tahsis edilmiş bulunan bu kitapta birinci ciltte takip edilen usulün değişmediğini görüyoruz.: Ayna vazih , sade ve emin ifade tarzı; haşv ve faydasız nazariyyatten aynı derecede tevakki; mümkün olduğu kadar kısa ve doğrudan doğruya maksada yönelen izah tarzı...

Eserin muhtevasına gelince; Giriş kısmında iflâs yoluyla kimler takip olunabilir konusu incelenmiştir. Bundan sonra iflas yoluyla âdi takip bahsine geçilimiş burada salâhiyetli daire; ödeme emri, itiraz, muhafaza tedbirleri ve defter tutma, iflas dâvası, salâhiyetli mahkeme, dâvaya ehliyet, istida ve ona bağlanacak vasika, muhakeme usulü, iflas kararı konuları ele alınmıştır.

Ticari senetlere mahsus takip yolunda bu takip usulünün kabul şartları iflâs yolu ile ödeme emri, borçlunun hareket tarzı, iflas dâvası ve karar haciz yoluyla ödeme emri müteakip muamleleler, istirdat dâvası, birden ziyade borçlular, meseleleri incelenmiştir.

İflâsın hukuki neticelerine ayrılan kısımda iflas masası ve terekkün şekli, masaya girecek mallar, rehinler, ihtiyaten veya icraen mahcuz şeyler, iptal dâvasına tâbi haklar için verilmiş halile veya emre muharrer senetler, başkasına ait malların satış bedeli, satıcının geri alma hakkı, tasarruf imkânsızlığı iflâstan sonraki tasarrufun hükümü; müfliseödeme münferit takiplerin kalkması hukuk dâvalarının tatili, konuları incelenmiştir.

Alacaklıların hakları üzerine iflâsın tesirine gelinee burada, müflisin borçlarının muacceliyet kesbetmesi, şarta muallak alacaklar, fişlerin kesilmesi, mevzuu para olmıyan alacaklar, tamam olmuş satışların ifası, takas, takasâitiraz, müflisin kefil olduğu borçlar, müşterek boçluların bir zamanda iflâsı, müflisle birlikte borçlu tarafından borcun kısmının ödenmesi,kollektif şirketlere muteallik kaideler,alacaklıların sırası meseleleri incelenmiştır.

İflâsın tasfiyesi bahsinde: malını teşkili,teminat tedbirleri; defter tutma; tasfiyenin tatili ve alacaklıları davet; basit tasfiye,âdi tasfiye, iflâsın idaresi, birinci alacaklılara içtimai vereceği kararlar, kont'rol, iflâsın idare-

380

sinde umumi kaideleri, muhafaza ve idare tedbirleri, iştihkak dâvaları, mesuliyet alacaklıların tahkiki ve sıraların tâyini, pasifin tesbiti, sıra cetveli, masanın tasfiyesi, ikinci alacaklılar toplantısı satış,nizalı alacaklıların alacaklılara devri, paraların paylaştırılması, bu cetveli ve son hesap dağıtma, aciz vesikası iflâsın kapanması, tasfiye müddeti, nihai rapor, sonradan bulunan mallar meseleleri incelenmiştir.

İptal dâvası bahsinde; dâvanın dayandığı prensipler, hukuki mahiyeti, mevzuu, iptal dâvası ile bozdurulacak tasarruflar, ivassız tasarruflar,şüpheli tasarruflar; hileli tasarruflar, iptal dâvasında müddeaaleyh, yargılama usulü, zaman aşımı, iptal dâvasının hükmü, ve iadenin şümulü meseleleri incelenmiştir.

Dahasonra konkordato bahsine geçilmiştir. Burada: Umumi malulat; konkordato talebi ve projesi, tasvip kararı ve şartları, mühlet karanden sonraki vaziyet, mühlet kararına itiraz, kararın borçlu hakkındaki tesiri, komiserin vazife ve salâhiyetleri, ilân defter tutma ve kiymet, ,nezaret vazifesi ve buna müteferri hükümler, mühletin temdidi, alacaklıların daveti alacaklıların toplanması ve konkordato müzakeresi, alacaklilar, ehliyet ve temsil, içtima,iltihak, konkordato ne zaman kabul edilmiş addolunabilir, rehinli alacaklılar, mümtaz alacak, âdi alacak, müzakere neticesinin tezahür şekilleri, komiserin raporu ve oyanın tasdik mahkemesine verilmesi, konkordatonun tasdiki, mahkemenin işe el koyması, alacaklıların daveti, mahkemenin tetkiki ve tasdikin şartları, kanunları, kararın ilânı,konkordatonun hükümleri; reddin hükmü, tasdikin hükmü, konkordato haricinde yapılan vaitler, konkordatonun fesih ve iptali, konkordatonun icra edilmemesi yüzünden fesih, konkordatonun iptali, iflâstan sonra konkoradato,ve hususi konkordato bahisleri incelenmiştir.

DR. IUR. ABDULLAH PULAT GÖZÜBÖYÜK—***Sözleşmelerin fesih ve tadili bakımından mücbir sebepler ve beklenmiyen haller.*** Ankara 1945. Basım ve ciltevi Ankara cumhuriyet savcı muavini Dr. İnr. Abdullah Pulat Gözüböyük

Hukuk, muayyen bir gelişme derecesine erişmiş cemiyetlerde iş bölümü ve hizmet mübadelesi esasına dayanan münasebetleri düzenleyen kaideler halini alır. Bu mübadele münasebetlerinin dayandığı ana prensip, «sözleşmelere riayet edilmelidir» düsturiyle hulâsa edilmiştir. Fakat bütün beşeri münasebetler «imkân» kaydı ile mukayet, "imkânsızlık" engeli ile bağlıdır.

Maddî hayatın bu çetin realitesi hukuk düzeni tarafından nazar itibare alınmış ve mücbir sebep, "beklenmiyen haller" mefhumlarile "sözleşmelere riayet edilmelidir„ prensibinin tesir ve şiddeti azaltılmıştır.

381

Ankara C. Savcı yardımcılarından Dr. A. P. Gözübüyük tarafından kaleme alınan eser bu önemli konu hakkında memleketimizde yayımlanan ilk tetkiklerdendir denilebilir. Gerçekten ders kitaplarındaki dar malûmat ve Prof. Schwaz ve S. Sami Onar'ın konfernas ve makaleleri ve V. Bucak'ın değerli eserinden sonra bu etüd, konuyu derli toplu bir şekilde incelemekdir. Kitap İktisadî ve malî alanda derin karışıklıklar yaratan iki cihan harbinin ortaya koyduğu bir çok nazarî ve amelî meseleleri kapsamakta; yabancı doktrinde yerleşmiş esaslarla Yargıtay, Danıştay'ın koyduğu ictihadları sistemli ve tenkid tahlile tâbi tutulmaktadır.

Dayandığı mehazların zenginliği ve mahkeme kararlarının temayüllerini tesbit yolunda sarfedilen aşikâr gayret bu kitaba, hukuk kütüphanemiz için bir kazanç, hukukçularımız ve olağanüstü hallerin doğurduğu davalarla her zamankinden çok meşgul olan adliyecilerimiz için faydalı bir müracaat eseri hüviyeti vermektedir.

Eserin muhtevasına gelince; en başta Yargıtay ticaret dairesi başkanı sayın FUAT HULÛLSİ DEMİRELLİ'nin eser hakkında kaleme aldıkları çok değerli düşünceleri yer almaktadır. (Sayın üstadın bir tenkid münasebetile verdiği cevabın gerçekten çok yerinde olduğunu teslim etmek icap ettiğini kaydetmeden geçemiyeceğiz).

Daha sonra, kitabın konusunun haiz olduğu önemi izah eden giriş kısmı gelmektedir.

Birinci kesim mücbir sebepler ve umulmıyan haller mefhumlarına ayrılmıştır. İlk kesimde mücbir sebep ve umulmıyan hal terimleri ve mefhumları incelenmiştir. müellif, mücbir sebep mefhumu genel olarak sezilimiyen ve karşı konulamıyan bir hadiseyi ifade eder. Umulmıyan halise, zarara sebep olan tesadüfi olayları anlatır yine müellifin fikrine göre «Türk hukukunda, gerek kanunlarımız gerek yargıtay içtihatlarında bu iki terim aynı anlam da kullanılmıştır. Bilhassa ticaret kanunumuzun 724, 829, 896,897,903,924, 930... vs maddelerinde,, mücbir sebep veya fevkalâde hal, tabirleri anlamadaş olarak kullanılmışlardır... Zaten her iki mefhumun hukuken hükümleri de aynıdır. Bundan dolayı pratik bakımdan bu iki terim arasında fark aramıya lüzum yoktur. Fakat mücbir sebep veya umulmaz hale mevzu olan hadiseler nelerdi, bu hâdiselerin ayırdedeci niteliği şunlardır: yenilmezlik, önceden kestirilmezlik, kusurdan doğmamazlık. Mücbir sebep vasfını haiz olanhadiseler arasında tabii hadiseler (yıldırım, yer depremi; su baskını kasırga ilâhiri..) insan fiilleri (harbın doğurduğu

382

bazı haller: istilâ, bombarduman, VS.) amme hukukunun koyduğu tahditler (teşrii, idarî askerî, malî iktisadi bütün amme hukuku muameleleri), tesadüfi hadiseler (hastalık, birdenbire bayılmak, hsırsızlık..). Daha sonra mücbir sebeplerin hukuki mahiyetini izah etmek için ileri atılan sübjektif ve objektif nazariyeler incelenmiştir. Bunların tenkitlerinden sonra bugünkü Alman doktrin ve mahekeme içtihadlarına hâkim olan eclectique=ikti-tafcı nazariye (ki Enneccerus tarafından ortaya atılmıştır) şu suretle ifade edilmiştir: „mücbir sebep, sebebiyet verdiği zarardan makul bir surette alınması gereken önleyici tedbirlerle kaçımılmıyan, menşei teşebbüsün dışında olan olağanüstü (mühim) bir hadisedir.„ Daha sonra fransız nazariyelerini incel yen müellif İsviçre doktrinine geçiyor. Daha sonra kitabın ameli bakımdan en ilgi vren kısmı: Türk doktrin ve mahkeme içtihatlarına göre mücbir sebep ve umulmayan hal meselesi ineceleniyor. Toplanan Yargıtay kararları mahkemelerimiz tarafından bu meselenin umumı anlayışa uygun bir şekilde kabul, edildiği açıkça anlaşılmaktadır. Hatta İseviçre oktrin ve atbikatı hilafına olarak mücbir sebeplerin mururu zamanı durdurması keyfiyetinin Yargıtayca kabul edilmesi çok uygun bir içtihattır. 30 sahife kadar tutan yargıtay kararları gayet faydalıdır.

Kitabın ikinci kısmı bekelenmiyen haller(cas de l'imprevision) meselesi incelenmiştir. Burada beklnemiyen haller terimi, beklenmiyen haller mefhumu, beklenmiyen hallerle mücbir sebeplerin mukayesesi, incelendikten sonra türlü sistemler izah edilmiştir. Bu münasebetle kısaca Alman, İngiliz, fransız, isvicre nzariyeleri gözen gecirildikten sonra türk sistemi tetkik edilmiştir.

FERZAN ARIF ARAS – *Türk hukukunda ve mukayeseli hukukta Evlat Edinme.* Tan basım evi İstanbul 1945(İstanbul barosu neşriyatı6). 125 Sahife.

Hukuk kütüphanemize küçük;fakat değerli bir kitap daha katılmış bulunuyor. Türk hukukunda ve mukayeseli hukukta evlât edinme.İstanbul icra yargıçlarından Ferzan Arif ARAS'ın kalemine borçlu olduğumuz bu monografi, Medeni kanunun getirdiği önemli bir müesseseseni mukayeseli hukukun ışığı altında vuzuha kavuşturmaktadır.

Kitaba değerli bir önsöz yazan Prof. Abduhak Kemal YÖRÜK eserin hususiyetlerini şu suretle hulâsa etmektedir:«..Bu kitap değerli mesaisi ile hukuk ilmine hizmet etmekte olan Pari üniversitesi Mukayeseli hukuk Enstitüsü asistan ve mezunlarından mürekkep bir heyet tarafından hazırlanmış ve umumi kâtibi Marc ANCEL tarafından neşredilmiştir.Eserin aslı barış hukuku fakültesi profesörlerinden ve Enstitü müdürü L.Julliot de la

383

Morandiere'in önsözü ile takdim edilmiştir. İnsan neslini devam ettirmek hususundaki meylinin tabiî şartlar içinde tahakkuk etmesine imkân bulunmayan hallerde bunu farazi ve suni olarak tatmin etmek gayesile bu günkü mütemeddin bir çok memleketler mevzuatında yer almış bulunan evlat edinme müesesesi aynı zamanda vicdani bir borcun ödenmesini Sağlamağa da yaramaktadır. IXX. Yüzyıldanberi hukuki müesseseler arasında yer almaya başlıyan evlat edinmenin bazı kötü maksatlarla kullanılmaması için sıkı kayıtlara tabi tutulması hususunda kanun vazıları dikkatli olmak lüzumunu duymuşlardır.Zaruretlerin ve ihtiyaçların ölçüsü nisbetinde müsaade edilen evlat edinme keyfiyetinin gerek aile gerek devlet aleyhine neticeler vemekten mümkün mertebe azak tutulması gerekirdi. Bu sebeplerdir ki kanun vazıları evlat edinmenin esas ve şekline müteallik şartları,hüküm ve neticelerini idare ettikleri cemiyetlerin bünyelerine uygun gelecek surette tanzim etmişlerdir. Bu kitabın birinci kısmında—ki dilimize çevrilmiş olan kısımdır - umumi surette,evlat edinme müessesesi,esas ve şekle müteallik şartları, hüküm ve netice ve bunların sebepleri hakkında mukayeseli bir tarzda muhtelif memleketler mevzuatı hükümleri belirtilmiş;etraflı izahat verilerek teoriler izah edilmiştir.İkinci kısımda ise muhtelif memleketlerin mevzuatındaki hükümlerin hülâsaları verilmiştir.

Daha fazla tatbikatı ilgilendiren ikinci kısmın dilimize çevrilmemiş olsının sebebi kendiliğinden anlaşılmaktadır.Memleketimizde çok az işlenmamiş olan bu mevzuda ihtiyaç duyulan cihet;muhtelif memleket mevzuatını hülâsa olarak bilmekten ziyade bu mevzuata hakim olan sebepler ve amillerdir.Bu ihtiyacı gidermek için de birinci kısım başlı başına kâfi gelmektedir.Gerek medeni hukuk, gerek kanunların mekân itibarile tatbikı yani kanunlar ihtilâfı meselelerile meşgul olanlar için bu kitap hemine nisbet edilemiyecek derecede zengin malûmat ihtiva etmektedir.»

Kitabı okuyucularımıza tavsiye ederiz.

HAMİT SELEKLER - *Toprak kanunu şerhi.İstanbul 1945, 80 sahife, 1 lira.*

İstanbul Millî korunma savcı yardımcısı Hamit Selekler,memleketimizin ekonomik ve sosyal hayatında çok önemli bir devrim kanunun karekterini taşıyan(Çiftçiyi topraklandırma kanunu)hakkında faydalı bir şerh hazırlamış ve yayınlamıştır.

Müellif, kitabının son sözünde maksadını şu suretle anlatmaktadır;: «Çiftçiyi topraklandırma kanunu,hükümlerini açıklayan bu küçük kitabı; kanun uygulanmasında yetkililere, ilgililere bir hizmet yapmış olmak için yayımlayorum.Bu küçük eseri yazmakla,Cumhuriyet devrimlerinden

bir önemlisini daha yapanlara şükran borcu ödediğime inanıyorum.Kanunun daha uygulanmasına başlanmadan uygulanışını gösterecek,emrettiği işlerin belirtecek olan tüzük çıkarılmadan önce,uygulanma ile türlü idare görüşleri ve işlemleri,mahkeme kararları belirmeden böyle bir kitap yazmanın cesaret olacağını sanıyorum.Ancak,eserin vazifesini başarması halinde bu sebepler başarının değerini arttıracaktır."

Kitapta,yeni kanunun metni itina ile basılmış,her maddenin altında o madde ile ile ilgili hükümler işaret edilmiş ,ilk anda anlaşılması güç veya iltibase yer verecek olan kavramlar açıklanmıştır.

Kanunun uygulanma alanında lâyıkı ile anlaşılabilmesini sağlamak için bu kabil eserlerin faydalı olduğunu sanıyoruz.

Eserin sonuna eklenen Sonsöz toprak hukukumuzun tarihçesi hakkında faydalı bilgiler vermektedir.

YAKUP SABRİ OLCAYTU — *Evlât edinme akdi 1945, Nefaset matbaası İzmir, 38 sahife 150 kuruş.*

Buldan yargıcı Yakup Sabri Olcaytu, Evlât edinme akdi konusu üzerinde kısa bir inceleme yayımlamıştır. Medeni kanunla hukuk hayatımıza dahi olan bu müessese hakkında, hatırladığımıza göre, memleketimizde hemen hemen hiç bir müstaail monografi yayımlanmamştr. Elimizdeki inceleme, bu konunun tazammun ettiği bütün amelî ve ilmî meseleleri halletmek iddiasında değildir. Bu itibarla Milletler arası münasebetlerin ortaya attığı karışık durumlar ve bu hususta muhtelif dergi ve kitaplarda yer almış olan mütalâalar bu incelemede yer almamıştır. Esasen müellif, yazdığı önsözde maksadını şu suretle ifade etmektedir: «Medeni kanunumuzun aile hukuku bölümünde (madde 253 — 258) altı madde ile düzenlenen evlât edinme akdi,son yıllarda tatbikat alânında tuttuğu yer bakımından icelenmeğe deger bir konu olmuştur. Zira ilk bakışta medeni kanunumuzun evlât edinmeye ait maddeleinin tatbikatla uğraşan yargıçları tatmin edecek bir açıklık ve genişlik göstermediği muhakkaktir. Hattâ daha ileri giderek söylenebilirki mdde metinleri üzerinde yapılabilecek dikkali bir inceleme ile tatbikatta karşılaşılan güçlüklere cevap bulmak ekseriya güç oluyor. kaldiki bu akitlerin yapılış şekilleri bakımından iş mahkemeye gelmeden önce ilgililerce bir hazırlık anlaşması olduğu için neticee verilen kararların hemen çok defa yargıtay incelemesine gönderilmeksizin kesinleştiği ve bu suretle yargıtayin bu konu üzerindeki yorumlarından yeter şekilde faydalanma imkâni bulunamadığı bir hakikattir....

Bu kitabı ancak evlat edinme aktinde heran karşılaşılmasi mümkün ve kanun metninden ilk bakışta çözülemiyen güçlükleri bir araya toplayıp yine bu güçlüklerin giderilmesi yolunda toplu bir çerçevesi çizebilirim ümidile yazdım..»

Bu incelemede tetkik edilen bahisler şunlardır: Evlât edinmenin tarihçesi, Evlât edinmenin anlatımı; faide ve zararları ve sosyal hayatımızdaki yeri, evlat edinmede aranacak şartlar; evlât edinme aktinin yapılması şekli ve hükümleri, evlât edinme aktinin kaldırılması, evlât edinme aktinde yargılama usulleri, evlât edinmeye ait yargıtay kararları ve bakanlık bildirimleri.

YARGITAY HUKUK KARARLARI 1941—1942. *ADALET BAKANLIĞI YAYIMLARINDAN.* 1945. FİYATI 3 LİRA, 376×52 sahife, Yeni Ceza evi matbaası.

Adalet Bakanlığı tatbikatta duyulan çok büüük bir ihtiyaçı karşılamak üzere şimdiye kadar yayımlanmamış bulunan 1941 1942 yıllarında verilmiş olan yargıtay kararlarını da ayrı bir cilt halinde bastirmıştır. İlk olarak yargıtay *hukuk* kararları basılmıştır. Ceza kararlarının basımı da pek kısa bir zaman içinde tamamlanmış olacaktır.

1941—1942 hukuk kararları, yargıtay hukuk daireleri ile icra ve iflâs ticaret daireleri tarafından verilen kararlarla Hukuk içtihat birleştirme genel kurulu ve hukuk genel kurulları tarafından verilen 232 kararı ihtiva etmektedir. Basılan kararların müstakar ve içtihadi bir değer taşıyan kararlardan olmasına itina edilmiş; her karar aslına uygun bir özetle techiz edilmiştir. Kitabın sonuna eklenen ve 52 sahife tutan arama fihristleri kitaptan istifade imkânını sonderece kolaylaştırmaktadır. Genel arama cetvelinden sonra mevzua göre arama cetveli gelmekte; bunu kanun ve maddelere göre, dâvanın nevi ve mahiyetine göre arama cetvelleri ilâve edilmiştir. Bundan başka kitapta adı geçen kanunlar, nizamnameler ve talimatnamelerin hangi resmî gazete ve kitapta bulunduğunu gösteren bir cetvel de en sonda yer almış bulunmaktadır.

DR. ŞEREF NURİ İLKMEN— *Türkiye vergi sisteminde hayvanlar vergisi* (Tarım Bakanlığı Yüksek Ziraat Enstitüsü çalışmalarrından).

Memleketimizin iftihar edeceği bilim kurumları içinde yüksek Ziraat enstitüsi yalnız teknik çalışmalarla yetinmiyor, daha geniş çevreleri ilgilendirecek çok değerli incelemelere de sosyal ve ekonomik ilimler alanında da yer veriyor. Yüksek Ziraat enstitüsü iktisadiyat enstitüsü direktörü Dr.Oec. pub. habil Şeref Nuri İlkmen tarafından hazırlanan Türkiye vergi sisteminde Hayvanlar vergisi bu kabil değerli incelemeler arasında yer almaktadir.

386

Müellifin fikrine göre, üstün cemiyetlerin üstün bir iktisadi varlığa dayandıkları artık gerçekleşmiş bulunmaktadır Bunun için bütün devlet adamları kendi memletlerinin iktisadi varlıkları ile bu varlıkların genişlemesi; gümrahlaşması ile sıkı sıkıya ilgilidir. Bir memleket iktisadının üstün bir varlık haline geçebilmesi için onun temellerini teşkil eden tabiat şartlarına; ekonomik ve sosyal vaziyetine göre en verimli şekilde nizamlanmasile mümkündür. Bu ise iktisadi hâdiseleri araştıran, iktisadi problemlri çpzen ilim adamlarının vardıkları neticelerin göz önünde tutulması kabildir. bu suretle bir taraftan tatbikata geçirilen prensipler, kaideler ve tedbirler sağlam temellere dayandırılmış olduğu gibi, diger taraftan da realitelerin objektif tahlillerinden çıkan sonuçlarda realize edilmiş ve ilim için olmaktan kurtularak cemiyete, memlekete hayırlı bir hale getirilmiş olur. Memlektimizin iktisadi varlıklarını ve bu varlıkları alakadar eden hâdiseleri tahlil eden eserlar ancak son yılların mahsülüdür. İşte bu etüd de bu fasılaya katılmak istiyen bir çalışma sonucudur. Etüd bir taraftan devlet maliyesini, bir taraftan da hususi ekonomileri daha doğrusu kül halinde bulunan millet ekonomisini ilgilendiren hayvanlar vergisini tetkik etmektedir. Hayvanlar vergisi mahiyeti ve karakteri bakımından daha ziyade Türkiye vergi sistemine mahsus olduğundan tetkike değer bir hususiyeti vardır. .

Eserde varılan netice şudur: .. Türkiyenin iktisadi bünyesi tamamen zirai karakterde olup umum nüfusun % 81,7 si geniş mânadaki ziraat istihsalile uğraşmaktadır ve Tükiye millet iktisadı içinde yer tutan bu geniş tabakanın istihsal faaliyetlerini artıracak safi kazanç ve iratlarını yükseltmekle bütün bir millet iktisadının kalkınmasına hizmet etmiş olunacaktı. Filhakika zirai sahada meşgul olan müstahsillerin kazancı ve safi iratları yükseldiği takdirde zirai işletmelerdeki entnsite derecesinin artması mümkün olduğu gibi, köylünün alım kabiliyetinin fazlalaşması; iç ve dış pazarlardaki hareketlerin çoğalması ve rekabet imkânlarının emniyet altına girmesi de bahis mevzuu idi. Kezalik köylünün kazanç ve safi iradın artması neticesinde de devlet bütçesini irat kaynakları genişleyecek ve âmme hizmetlerine ait masrafların karşılıkları da kolaylıkla bulunmuş olacaktı. Zira Türkiye millet ekonomisinin yapısında köylü ve çiftçi tabakası temeli teşkil etmekte olup bu temelin sağlamlığı nisbetinde de bünyede bir selamet bulunacaktır. Türkiye Cumhuriyeti bu gayeye varabilmek için âşârı kaldırmış fakat ayni derecede eski ve iptidai bir karakterde olan hayvanlar vergisini ilga edememiştir. Hayvanlar vergisi mahiyeti itibariyle hasılatı gayri safiyeden ziyade sermayeyi bir matrah olarak kabul eden bir vergi tipidir ve bu tip vergi, müstahsil fiyat düşkünlüklerinden mütevellit kazanç imkânlarını temin edemediği devre-

382

lerde, mükellefin sermayesinden tarh ve tahsil olunur. Bu vaziyet ise sermayeyi eksilteceğindan, istihsal hududu da mutemadiyen daralır ve muayyen bir devreden sonra mükellef vergiyi ödeyemecek bir vaziyette düşer. Filhakika yaptığımız tetkiklerden anlaşıldığına göre bu vaziyet bir vakıa halinde kendini göstermektedir. Devlet bir taraftan millet ekonomisini muhtelif bakımlardan alâkadar eden hayvancılığı islah ve onun inkişafını temin etmek için masraf bütcesine tahsisatlar vazederken, diğer taraftanda hayvan sahiplerini hayvan beslemekten ve yetiştirmekten dolyı ağır mükellefiyetler altında bulundurması memleket hayvancılığının ilerlemesini ve verimli olmasını müşkül bir vaziyete sokmuş olmaktadır. Çünkü bütün istihsal şubelerinde olduğu gibi hayvancılıkta da yalnız iyi bir tekniğin tatbi kıkâfi olmayıp müstahsillerin kazancı üzerinde fena tesirler yapan ve iktisadi faaliyeti daralatmaya saik olan tekâlifi de bertaraf etmek lazım gelir. Türkiyede endüstri hareketlerinin ilerlemesi ve genişlemesini temin maksadile bazı müessese ve müteşebbisleri teşviki sanayi kanunu ile himaye ederek; hayvancılık sahasında çalışan ve memleketin mensucat, deri endüstrilerine ham maddeler veren ulaştırma vasıtalarını temin eden ve gıda ihtiyaçlarını karşılıyan müstahsilleri bu günkü vergi prensiplerine uygun gelmiyen bir vergi ile mükellef tutmak millet iktisadımızın kalkınmasında esas olan ekonomik zihniyete aykırı düşer.»

Eserin muhtevasına gelince, önsöz ve girişten sonra Türkiyede vergi sistemi zihniyetinin tekâmülü, hayvanlar vergisinin mahiyeti, hayvanlar vergisinin tarihi inkişafı, hayvanlar vergisinin hukuki hükümleri (bu verginin mevzuu ve mükellefiyetin tayini, muafiyet esasları, mükellefin tayiki, nisbetinin tayini, matrahın tayini,tarh ve tahsildeki esaslar, cezai müeyyideler, ikramiye, itiraz ve temyiz usulleri, hayvanlar vergisinde zamanaşımı esasları,), devlet varidatında hayvanlar vergisi, hayvanlar vergisinin ekonomik tahlili, hayvanlar vergisi ve hayvancılık politikası tetkik ve tahlii edilmiştir.

SİYASİ İLİMLER MECMUASI (Mayıs 1945 sayı 170)

Her ay muntazaman yayımlanan bu değerli derginin son sayısında şu yazıları görüyoruz: *AYDIN YALÇIN*: Efkârı umumiye;— Ahmet Salih KORUR: kadastro ve memleketimizdeki tatbikatı —*Fehmi Yavuz:* Köy bütçeleri—*Hasan Refik Ertuğ*:Basım ve yayım meselelerinın tetkiki.—*Mümin Başar*: Tarihi bakımdan savaş; Hasan Refik Ertuğ: Yasalama çalışmaları, —Fikir hayatı: radyoda iki konferans; — Kronik: Avrupa harbinin sona ermesi münasebetile.— Aydın Yalçin: bibliyografya.

HUKUK DERGİSİ (Haziran 1945 sayı 15).

Hukuk hayatımızın daha çok tatbikat cephesile ilgili olan bu değerli me-

388

muanın son sayısında *sayın Profesör Mazhar Nedim GÖKNİL*'in Hava hukukunda yeni gelişmeler başlıklı çok değerli bir incelemesini görüyoruz Sayın Profesör Hukuk Dergisinin mart 1945 tarihli 12. sayısında başladıkarı kıymetli incelemelerine devam ediyorlar. Şikago havacılık konferansında varılan sonuçların özüne nüfuz edebilmek için şimdiye kadar enternasyonal hava hukukunda atılan başlıca adımları bilmek lazım olduğunu ve bunun için de hava hukukunun en feyizli kaynağı olan Milletler arası konferans çalışmalarının gözden geçirilmesi gerektiğine geçen yazılarında işaret etmişlerdi. Bu yazılarında önce 1919 Paris konferansını, onu takip eden 1926 tarihli İspanyâ—Lâtin Amarika ve 1928 Amerikalılar arası Havana konferanslarını ve bunun ardından Varşova, Roma konferanslarını incelemekte, en son da Şikago konferansını digerlerile kıyaslıyarak değerli bir bilanço yapmatadırlar.

Askerî, siyasi ve iktisadi münasebetleri altüst ederek dünyanın yüzünü değiştiren hava ulaştırma vasıtalarının ortaya attığı hukuki meseleler ilgilenmek zamanı geldiğini de hatırlatan değerli yazıları okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz.

Ankara asliye 3. hukuk yargıcı *İmran Öktem* yargıç yetiştirme sistemimiz başlıklı yazısında bugün cari olan usulü inceliyerek yargıç ve savcı yetiştirmenin yeni ve zecri bir düzene bağlanması zaruri olduğunu kaydediyor ve bu husustaki düşüncelerini izah etmektedir.

Bibliyografa, yargıtay hukuk ve ceza kararları ile Danıştay kararları her zamanki gibi dikkat ve itina ile seçilmiştir.

389

Yükselmelerine halen kazai ve inzibati engel olmıyan yardımcı, yargıç ve savcılarla yargıç sınıfından sayılanların aralık/945 sonuna kadar yükselme sürelerini bitireceklerle askerlikleri dolayısile 4379 sayılı kanundan istifade ettirilenlerin sicil sayısı itibarile isimlerini gösterir liste yargıçlar kanununun 29 uncu maddesi gereğince her meslek sınıfları için ayrı ayrı hazırlanarak aşağıda gösterilmiştir.

Kendilerini yükselmeğe lâyık gördükleri halde bu listede isimlerini bulamıyanlar adı geçen maddenin ikinci fıkrası gereğince yayım gününden itibaren bir ay içinde iki sayılı ayırma meclisine yazılı olarak itiraz edebilirler.

İkinci sınıflarda beş senelik süreyi bitireceklere ait liste

Yükselme SıraNo.	Sicil No.	Adı	Memuriyeti
1	234	Şakir Baran	ankara millî korunma mahkemesi yargıç üyesi

Yargıçlık sınıfı

5 inci derece yargıçlık sınıfına ait liste

1	1761	Ahmet Şakir Güneri	İstanbul asliye hukuk yargıcı
2	1811	Muhittin Taylan	İstanbul asliye hukuk yargıcı
3	4991	Burhanettin Eneralp	Bilecik ceza yargıcı

6 ıncı derece yargıçlık sınıfına ait liste

1	738	Fahri Baykal	Artvin yargıcı
2	4627	Hilmi Tör	Yozgat ceza yargıcı
3	5192	İsmail Hakkı Ketenoğlu	İstanbul millî korunma mahkemesi yargıcı
4	5502	Hasan Mahir Ülküsal	İstanbul asliye ceza yargıcı
5	5990	Reyhan Gökmenoğlu	Ankara yargıcı

7 inci derece yargıçlık sınıfına ait liste

1	4310	Hikmet Muratoğlu	Ceza ve tevkif evleri umum müdürlüğü baş yardımcısı ve 1 inci şube müdürü
2	5392	Ömer Fuat Kıpçak	Sungurlu ceza yargıcı
3	5558	Halit Kömürcüoğlu	Ankara yargıcı
4	5681	Kemâl Türel	İzmir ceza yargıcı
5	5783	Hikmet Lütfü Sancar	İstanbul 1 inci ticaret mahkemesi üyesi
6	6006	Ahmet Feridun Bagana	İstanbul sulh yargıcı

Yükselme Sıra No.	Sicil No.	Adı	Memuriyeti
		8 inci derece yargıçlık sınıfına ait liste	
1	33	Galip Tolunay	Maraş sulh yargıcı
2	6124	Sıtkı Koraltan	İstanbul sulh yargıcı
3	6338	Remzi Güner	Kızılcahamam hukuk yargıcı
4	6383	Nüzhet Boran	Tefenni ceza yargıcı
5	6484	İhsan Elğin	Urla ceza yargıcı
6	6649	Ayşe Lütfiye Tanberk	İstanbul sulh yargıcı
7	6678	F.Sait Akpınar	Antalya sulh yargıcı
8	6680	Necdet Üzer	Elbistan ceza yargıcı
9	6820	Rabia Şeref	Yargıtay raportörü
		9 uncu derece yargıçlık sınıfına ait liste	
1	6553	Hüsamettin Alpagut	Simav hukuk yargıcı
2	7103	Salâhattin Erkan	Denizli sulh yargıcı
3	7518	Samiye Çereren	Hendek hukuk yargıcı
4	7662	M.Kemal Bilgen	Keskin sulh yargıcı
5	7671	Ekrem Aysal	Burhaniye sulh yargıcı
6	7676	Mustafa Örek	Turgutlu ceza yargıcı
7	7679	Zahir Durumeriç	Karapınar yargıcı
8	7564	Afet Kobak	Yargıtay raportürü
9	7508	Saliha Savaşkan	Ufra üyesi
10	7693	Mehmet Hasçalık	Bor hukuk yargıcı
11	7707	İrfan Özkan	Çorum sulh yargıcı
12	7710	Abdüllâtif Aykut	Akçadağ yargıcı
13	7718	Hikmet Türkmen	Menemen hukuk yargıcı
14	7739	Rıfkı Eser	Hadım yargıcı
15	7747	Necati Karahanoğlu	Arapsun sorgu yargıcı
16	7757	Mehmet Tahir Boynukalın	Bozkır yargıcı
17	7773	Hamdi Eğemen	Sinop sulh yargıcı
18	7775	Selâhattin Aksoyoğlu	Mucur sorgu yargıcı
19	7811	Mehmet Fethi Pekin	Devrek ceza yargıcı
20	7823	Muzaffer Toprak	İzmir sorgu yargıcı
21	7222	Fevziye Özkurt	Zonguldak sulh yargıcı
		10 uncu derece yargç yardımcılarına ait liste	
1	8093	İbrahim Saffet Omay	Ayaş yargıç yardımcısı
2	8493	Mikdat Kılıç	Seyitgazi yargıç yardımcısı
3	8495	Hamdi Özer	Ağrı yargıç yardımcısı
4	8496	Turgut Koza	Mustafa Kemâl Paşa yargıç yardımcısı
5	8497	Şekip Akbaş	Boyabat yargıç yardımcısı
6	8498	Halit Nayır	Yenice yargıç yardımcısı
7	8499	Hilmi Erdem	Osmancık yargıç yardımcısı
8	8502	Hikmet Bayhan	Çapakçur yargıç yardımcısı

391

Yükselme Sıra No.	Sicil No.	Adı	Memuriyeti
9	8503	Kemal Turgut	Çal yargıç yardımcısı
10	8527	Rıfat İnce	Çine yargıç yardımcısı
11	8528	Ali Börü	Eskişehir yargıç yardımcısı
12	8632	Ziya Ülgenerk	Gaziantep üye yardımcısı
13	8723	Ziya Erlat	Plümer yargıç yardımcısı
14	8744	Kâzım Kara	Erdek sorgu yargıcı
15	8752	Salih Üstünel	Viranşehir yargıç yardımcısı
16	9249	Raif Tosyalı	Artvin yargıç yardımcısı
17	9295	Şerif Baraç Kandal	İslâhiye yargıç yardımcısı
18	9317	Hüseyin Özkan	Vakfıkebir yargıç yardımcısı

392

Savcılık sınıfı

6 ıncı derece savcılık sınıfına ait liste

Yükselme SıraNo.	Sicil No.	Adı	Memuriyeti
1	4507	Nadir Ener	C.Baş savcı yardımcısı
2	5237	Cevdet Kızıloğlu	Kayseri C.Savcısı

7 inci derece savcılık sınıfına ait liste

1	3712	Esat Toğu	Ödemiş C.savcısı
2	5447	Sırrı Altan	Aydın C.Savcısı
3	6647	Süreyya Betil	Yargıtay C.Baş savcı yardımcısı
4	6650	Mebrure Esin	C.Baş savcı yardımcısı
5	6716	Payende Bora	C.Baş savcı yardımcısı

8 inci derece savcılık sınıfına ait liste

1	5247	Tevfik Yüce	Şile C Savcısı
2	6651	Necati Kütükçüoğlu	İstanbul savcı yardımcısı
3	6670	Ethem Tüfekcioğlu	İzmir savcı yardımcısı
4	6671	Saffet Tüzün	Aksaray C.Savcısı
5	6673	Zeki Sert	İstanbul milli korunmasavcıyardımcısı
6	6679	Selâhattin Ermen	Tavşanlı C.Savcısı
7	6687	Hayrünnisa Hazar	C.Baş Savcı yardımcısı
8	6736	Mukadder Soysal	C.Baş savcı yardımcısı

9 uncu derece savcılık sınıfına ait liste

1	6783	Selim Demirelli	Ankara millî korunma savcı yardımcısı
2	7435	Sabri Özberk	C.Baş savcı yardımcısı
3	7682	Sabri Haksever	Antalya savcı yardımcısı
4	7683	Hamdi İnceeroğlu	Koyulhisar C.Savcısı
5	7688	Ali Fuat Gedik	Üsküdar C.Savcı yardımcısı
6	7730	Mehmet Halûk Balamir	Karaman C.Savcı yardımcısı
7	7748	Reşat Belgesoy	Antalya savcı yardımcısı
8	7749	Ahmet Mitat Eraydın	Kuşadası C.Savcısı
9	7771	Mehmet Nuri Süer	C.Baş savcı yardımcısı
10	7776	Hüseyin Fevzi Oskay	Diyarbakır savcı yardımcısı
11	7779	Muzaffer Gazioğlu	İzmir C. Savcı yardımcısı

10 uncu derece savcı yardımcılarına ait liste

1	7021	Refet Çalıkoğlu	Devrek C.Savcı yardımcısı
2	8255	Atıf Yalçın	Sarıkamış C.Savcı yardımcısı
3	8272	İrfan Taşcıoğlu	Gürün C. Savcı yardımcısı

Yükselme Sıra No	Sicil No.	Adı	Memuriyeti
4	8278	Cevdet Gülşen	Pazarcık C.Savcı yardımcısı
5	8319	Halit Ekmekçi	Cıhanbeyli C.Savcı yardımcısı
6	8342	Nevzat Erdoğan	Boğazlıyan C Savcı yardımcısı
7	8394	Ragıp Oltu	Mardin C.Savcı yardımcısı
8	8477	Ömer Altıok	Çemişkezek C.Savcı yardımcısı
9	8483	İsmail Güven	Balâ C.savcı yardımcısı
10	8485	Devriş Turhan	Artvin C.savcı yardımcısı
11	8486	Hüseyin Yücel	Tercan C.savcı yardımcısı
12	8487	Ali Rıza Önder	Pertek C.savcı yardımcısı
13	8490	Kemâl Türdü	Divriki C.savcı yardımcısı
14	8494	Sabri Menteş	Saiteli C.savcı yardımcısı
15	8500	Sırrı Atalay	Lice C.savcı yardımcısı
16	8507	Mazhar Budak	Karaisali C.savcı yardımcısı
17	8510	Hayri Yücel	Hınıs C.savcı yardımcısı
18	8517	Nezihi Sancer	Hozat C.savcı yardımcısı
19	8520	İsmail Oktay	Adıyaman C.savcı yardımcısı
20	8526	Kenan Terzi	Gülnar C.savcı yardımcısı
21	8534	Kemâl Yeşiladalı	Siirt C.savcı yardımcısı
22	8539	Hikmet Keskin	Sivas C.savcı yardımcısı
23	8683	Fahrettin Ar	Samsun C.savcı yardımcısı
24	8736	Şahabettin Çıldıroğlu	Beyşehir C.savcı yardımcısı
25	9252	Rıza Kutsal	Mucur C.savcı yardımcısı
26	9253	İbrahim Çelebisoy	Ilıç C.savcı yardımcısı
27	9294	Suat Erkoç	Refahiye U.savcı yardımcısı
28	9316	Fikret Turhangil	Yusufeli C.savcı yardımcısı

396

Yargıtay Kararları

Nr. 9 **Ceza Bölümü**

GENELKURUL KARARLARI

Kamu dâvasına katılma

Katılan ölürse mirasçıları yerine geçebilir.

(CMUK 367)

Yargıtay Ceza Genelkurulu
Esas 4/185 — Karar 206

Saranın evlenmek vadile kızlığını bozm aktan sanık İsak oğlu Avram Benlevinin duruşması sırasında dâvacı Saranın vefat etmiş olması sebebile dâvanın âmme namına takip edilmekte bulunmuş olması ve mirasçıları tarafından takibi için kanuni mesağ bulunmaması itibarile mağdurenin vekili olan avukat Jakın temsil yetkisi kalmadığından duruşmadan çıkarılmasına 28/3/944 gününde karar verilerek tefhim edilikten sonra yapılan duruşma sonunda: Sanığın hareketine uyan Ceza Kanununun 423 üncü maddesi gereğince (altı ay) hapsine ve tehkikat neticesine nazaran tezahür eden ahlâki temayülü itibarile cezanın ertelenmesine mahal olmadığına dair sadır olan 20/10/-944 günlü kararlardan ara kararının müdahil vekili ve kendisine ait mahkûmiyet hükmünün de temyizen incelenmesi mahkûm taraflarından istenilmesi üzerine Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesince incelenerek: Ölen mağdurun mirasçısı tarafından müdahelede bulunarak dâvayı takip etmesi caiz iken aksine karar verilerek dâvanın müdahil taraf gıyabında görülmesi yolsuz ve temyiz dilekçeleri ancak bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan bahsile bozulacak yerine geri gönderilmekle yeniden yapılan duruşma sonunda: Ceza M.U.Ka.nun 363 üncü maddesinde ancak şahsî dâva yolu ile açılan dâvalarda dâvanın mirasçılar tarafından takip edilebileceği tasrih edilmiş olup müdahil mirasçılar tarafından takip edilebileceğine tasrih edilmiş olup müdahil mirasçılar tarafından takip edilebileceğine dair kanunda bir kayıt ve işaret bulunmamış olduğundan ve saireden bahsile eski hükümde ısrarı mutazammın (İstanbul Asliye Altıncı Ceza)Mahke-

mesinden ahiren verilen 3/4/945 günlü hükmün dahi temyizen incelenmesi sanık vekili tarafından süresi içinde verilen dilekçe ile istenilmesine ve temyiz şartı da yerine getirilmiş olmasına binaen bu işe ait dâva dosyası C. Baş Savcılığının yerinde bulunan bozma kararına uymak gerekli iken yazılı şekilde eski hükümde ısrar edilmesi yolsuz görülmekle hükmün bozulması isteğini bildiren 2/5/945 günlü tebliğnamesile Birinci Başkanlık Dairesine gönderilmekle Gaza Genel Kurulunda okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Ceza M. U Ka. nun 372 inci maddesi yalnız dâvaya dahil olan kimsenin müdaheleden vaz geçmesi ile müdahelenin hükümsüz kalacağını tasrih etmiş dulunmasına ve bu istinai hükmün kıyasen vefata da teşmili caiz olamıyacağına ve 367 inci maddenin matufunaleyhi bulunan 363 üncü madde sarahatı da bunu teyit eylediğine göre temyiz ilâmında gösterilen bozma sebebi yerinde ve uyulmak gerekli iken eski hükümde ısrar olunması yolsuz ve kanuna aykırı görülmekle mezkûr ısrar kararının Ceza. M. U. Ka. nun 326 ıncı maddesi gereğince bozulmasına ve 500 kuruş temyiz bozma ilâmı harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına ve depo edilen paranın geri verilmesine 18/6/945 gününde oy çokluğu ile karar verildi.

DAİRE KARARLARI

İçtima

Kesinleşen bir hükümlülükten sonra fakat ceza yerine getirilmeden önce, ister aynı zamanda işlensin, ister birisi hakkındaki hüküm kesinleştikten sonra diğeri işlenmiş olsun, birden fazla suç işliyen kimsenin cezaları 77. maddeye göre içtima ettirilir.

(CK 77/2)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 6556 — Karar 945/294

Sarhoşluk ve polis memuruna görevi sırasında hakaretten sanık Mustafa Turgut hakkında yapılan yargılama sonunda: Sarhoşluktan T.-C.K. nun 571inci maddesine göre 4 gün hafif hapsine, memura hakaretten 266/1 inci maddeye göre bir ay 15 gün hapis ve 30 lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına ve asliye birinci ceza mahkemesinin 8/-11/944 tarih ve 23 sayılı ilâmiyle hüküm geydiği bir ay hapis 30 lira ağır ve beş lira hafif para cezaları 60 ve asliye 2 ıncı ceza mahkemesinin 20/10/943 tarih ve 567 sayılı ilâmiyle hüküm geydigi bir ay hapis ve 30 lira ve asliye 6 ıncı cezanın 2/12/943 tarihli ilâmiyle mahkûm olduğu 2 ay 3 gün hapis ve 30 lira ağır ve 2 lira hafif para cezalarında 77,76 ve73 üncü maddelere göre içtima ettirilerek 4 ay 21 gün ha-

396

pis ve 120 lira ağır ve iki lira hafif para cezaları ile cezalandırılmasına ve tutuk kaldığı günlerde çektirilmiş olan cezalarından sayılmasına ve 600 kuruş harcın alınmasına dair İstanbul As.6.C. Mahkrmesinden verilip kesinleşen 22/1/945 tarihli karar aleyhine yüksek adalet Bakanlığından verilen 30/5/945 gün ve 743/441 sayılıyazılı emre binaen bu baptaki dâva avrakı C. Baş savcılığından 1/6/945 tarih ve 945/294 sayılı ihbarname ile daireye gönderilmekle tetkik ve mutalâa olundu:

Mezkûr ihbarnemede:

Sanık hakkında 266/1 ile tayin olunan bir ay 15 hün hapis cezasına asliye birnci ceza mahkemesinin 8/11/944 tarihli ilâmile hükmedilen bir ay hapsin üçte ikisi olan 20 günle 20/10/943 ve 2/12/943 tarihli ilâmlarla hükmedilen birerden iki ay hapsin 77 ye göre dörtte üçü olan bir ay 15 günün ve 73 çe göre de 4 gün hafif hapsin yarısı olan 2 günün ilâvesi ve para cezalarının da cem'ile neticeten 3 ay 22 gün hapis ve 120 lira ağır ve 8 lira hafif para cezaları ile hükümlülüğüne ve sanık hakkında 13/3/939 tarih ve 39/9 sayılı ilâmla hükmedilip ertelenmiş bulunup ve 2/12/943 tarihli kararda ayrıca yerine getirilmesine karar verilmiş olan bir ay 3 gün hapis ve 40 lira ağır ve 3 lira hafif para cezasının da ayrıca yerine getirilmesi gerekirken içtimaın yanlış yapılması.

yolsuz görüldüğünden hükmün Ceza yargılama usulü kanununun 343 üncü maddesine göre bozulması lüzumu yüksek Adalet Bakanlığının yazılı emirlerine atfen ihbar olunmuştur.

İcabı müzakere olundu:

Yazılı buyruğa dayanan bildirim sonuç bakımından

A—Son cezayı teşkil eden bir ay 15 gün ağırken çektirilmesine karar verilen 13/3/939 günlü müeccel bir ay üç gün hapis ile birlikte iki ay üç gün olarak kabul edilen 2/12/943 günlü hükümdeki bir ay hapsin içtimaa esas tutulması.

B—Son suçun yapıldığı tarih 8/11/944 günlü hükümden önce olmasına göre bu iki sene cezalarının 69 u cu mabde ile içtimaa girmesi geregirken 77 inci madde ile içtimaa sokulması

C – Hükümlerde mevcut hafif para cezaları yekünu 8 lira ederken yalnız iki lirasının içtimadan gözetilmiş olması

D— Son hükümdeki dört günlük hapis cezasının içtimaa sokulmaması

E—Çektirilmesine evvelce karar verilmiş olan müeccel cezanın içtima dışı bırakılmaması

38

Yolsuzluklarının belirterek bunların ıslahını istemiş sayılabilir.

1—Müeccel ceza hiçbir indirmeye tâbi tutulmaksızın içtimaa esas tutulan cezaya aynen zam edilmekle fiilen içtima dışı bırakılmış ve müeccel olsun olmasın son hükmün içtimaa kısmında gözetilen bütün cezaların harçlarının ayrıca tahsile tâbi tutulması zarurî bulunmuş olduğuna göre bu noktaya ait ve yukarının (E)bendinde gösterilen yolsuzluk görünüşe münhasır ve dolayisiyle sonuca tesirsizdir.

2—77 inci maddenin şümulüne ilişen ve yukarda (B) bendi olarak gösterilen husus, mehazla kanunumuz arasında husule getirilen benzemezlik ve ictihatla, vücuda getirilen ayrılık dolaysiyle münakaşaya muhtaçtır.

Filhekika mehazda ikinci fıkrasının sonundaki (tekerrür hükmününde tatbik edileceği) kaydının ve ikinci mahkûmiyetin birinci cezanın infazı tamamlandıktan sonra olması halinde ictima hükmünün tatbik olunamıyacağına mütedair son fıkrasının kanunumuzda ihmal edilmesi ve tekerrür için evvelki cezanın infaz edilmiş veya düşmüş olmasının ve sonraki içtimalarda evvelki içtimaların çözülmesi lûzumunun içtihatla tekerrür ettirilmesi mehaza ait nazariye ve şerhlere güvenlikle dayanarak imkânını ortadan kaldırmış ve 77 inci maddemizi (bir cezası katileştikten sonra diğer bir veya bir kaç suç işliyenler hakkında kayıtsızve şartsız olarak mevzu bir içtima yolu) olarak bırakmıştır, bu yola istisna teşkil edecek cezalar ancak katileşen birinci ceza ile olduğu gibi katî hükümden sonra işlenilen suçların cezalariyle de adiyen içtimaa tâbi durumda bulunanlardan ibaret olabilir yani: İşlenilme tarihlerine göre cezaları adiyen içtimaa tâbi olan iki suçundan birinin cezasının katileşmesine rağmen diğerinin cezasının henüz katileşmediği sırada üçüncü suçun işlenilmesi halinde (diğeri) diye andırdığımız ve her iki ceza ile adiyen içtimaa tâbi suç cezası müstesna kalabilir.

Fakat bunların içtimaı yapıldıktan ve katileştikten sonra 4-üncü bir suç işlenirse son suça nazaran evvelce adiyen ictimaa tâbi tutulmuş olan suçda 77 inci madde hükmüne gireceğinden artık istisnaya mahal kalmamak gerektir.

Bir bir ardınca ve biri katileştikten sonra diğeri işlenilmek şartiyle sebkedecek üç mahkûmiyetten veya sadece bir katî mahkûmiyetten sonra aynı zamanda iki suç işliyen kimsenin her iki suçu kat'imahkûmiyetten sonra olduğundan bilâkayduşart cümlesinin cezalarının 77 ci maddeye gireceğini ispat için maddenin ikinci fıkrasının açık metninden başka delile ihtiyaç yoktur.

398

Maddeyi tatbik ederken içtimaa esas tutulacak cezaya nazaran bir ayrıcalık yaratmağa veya suçâ ve katileşme tariherline göre zümreler arasında adiyen içtima hükmünü kabule imkân yoktur . ve aksini kabul etmenin mahzurları çoktur ezcümle katileşme tarihlerine göre zümrelere ayıracağımız cezalardan üç ve iki aylık âdi içtimaa tâbi tutulmuş iki cezadan ibaret birinci zümre cezalarının ketileşmesinden sonra biri iki aylık ve diğeri dört aylık birer suç işliyen aynı vasıftaki iki kişiden son suçuna iki aylık ceza verilenin evvelki adi içtimadan istifadesine göz yumularak yalnız son cezasının 77 inci maddeye tâbi tutulması ve mukabilinde son suçu dört aylık olanın her iki eski cezasının 77 inci maddeye tâbi tutulması neticesini verebilir. Keza tetkik mevzuu olan işte 20/10/943 günlü olup 28/10/943 de katileşen hükmün suç tarihi 19/10/943,2/12/943 günlü olup 10/12/-943 de katileşen hükmünün suç tarihi 23/9/943,8/11/943 günlü olup 16/-11/944 de katileşen hüküm suç tarihi 6/11/944 ve 22/1/945 günlü olup 9/2/945 de katileşen son hükmün suç tarihi 7/6/944 dür ve dört mahkûmiyet suç ve kat'ileşme tarihleri itibariyle iki zümre teşkil eder eğer zümreler arasında âdi içtimaın kabulü mümkün olsaydı ilk ikisinin de son ikisi gibi kendi aralarında âdi içtimaa tâbi tutulması gerekirdi ki 77 inci maddenin tatbikı için âdi içtima yekûnlarının ele alınmasından yeni(aralarındaki içtimaların çözülmemesinden) ve dolâyisile iki zümreden her birisinin birer cezasının bir defa 69 uncu ve bir defada 77 ıncı madde ile iki defa indirmeye tâbi tutulmasından başka yol kalmazdı.

69 cu madde hükmünün tatbiki istihdaf edilen son zümreye dahil iki cezadan 8/11/944 günlü hükme dahil olan ele alınırsa suç tarihi 6/11/944 olmak itibariyle birinci zümreye dahil bulunan her iki hükmün katiileşmesinden sonra işlenildiği ve 77 inci maddenin mutlak surette şümulüne dahil olduğu görülür.

Binaenaleyh 8/11/944 günlü cezanın âdi içtimaa tâbi tutulmasını isdihdaf eden istem yerinde değildir.

Bildirimde diğer noktalara taallûk eden istemler yerinde ve ayrı ayrı hükümlerle verilen cezaların içtimaı tefsiri mahiyette olup kazanılmış hak sağlanmaktan uzak olduğundan 22/1/945 günlü hükmün usulün 343 üncü maddesinin ikinci bendi uyarınca bozulmasına ve 22/1/945 günlü hükümdeki bir ay 15 günlük hapis cezası esas tutularak diğer hükümlerdeki birer ay hapis cezalarının 77 ci madde ile dörtte üçü olan iki ay yedi günle dört gün hafif hapsın üçte ikisi olan iki günün ilâvesiyle sanığın binnetice üç ay 24 gün müddetle hapsine ve 76 cı madde ile ağır para cezaları yekûnu olan 120 lira

399

ağır para cezasiyle hafif para cezaları yekûnu olan 8 lira hafif para cezasının kendisinden tahsiline ve müeccel bir ay üç günlük cezanın ayrıca infazına 8/11/944 günlü hükümle mevkuf kaldığı 30 günün mahsubuna ve 600 kuruş yarım duruşma harcının kendisinden alınmasına 21/6/945 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

İnancı kötüye kullanma

Bir kimsenin kendisine teslim edilen otomobil ile başkasının eşyasını taşımasını onu kötüye kullanmaktır.

(CK 508)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 6647 – Karar 6734.

Kendilerine verilen talimat gereğince müessesesye ait direkleri nakil edecek yerde kendi menfaatları mukabilinde hususî bir Şahsa ait buğdayları taşımak suretile inancı kötüye kullanmaktan sanık Ereğli kömürleri müessesesi Kamyon söförü Mehmet Çatal ve aynı müessese memurlarından Hüseyin Kardeş ve Ziya Gün'esenin kanunî unsuru bulunmayan isnad olunan suçdan beraetlerine dair Devrek As C. Mahkemesinden verilen 30/3/945 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi üst dereceli Zonguldak C savcılığı tarafından süresinde istida verilerek dava evrakı tebliğnames ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1— 508 ci maddede (teslim olunan şeyi kendisinin veya başkasının menfaatına sarf veya istihlâk ederse . , .)denilmesine ve sarf veya istihlâkın teslim edilen şeyin mahiyetine veya tamamına taalluku meşrut olmayıp manavî ve kısmî sarf ve istihlâkın de kâfi gelmesine ve teslim edilen makinenin (kira almak suretiyle kendisinin menfaatına başkasının öteberisinin taşımada kullanılmasının teslim edilen şeyin evvelâ yağ, benzin ve aşınma payı gibi maddî cihetlerinin seniyen de intifaı gibi teslim edenin hakkı talluk eden kazancının sarf ve istihlâk edilmiş olmasına göre emniyeti sui istımâl suçu teşekkül etmiş iken unsuru bulunmadığından bahsile beraet kararı verilesi

Bozmayı geriklendirmiş ve itiraz terinde bulunmuş olduğundan onama istemínin reddiyle hükmün bozulmasına 27/6/945 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Bir eylemle kanunun birden fazla hükmüne dokunma — Konuta dokunma

Geceleyin evden hırsızlığa kalkışmada ağır olan konuta dokunma cezası verilmelidir.

(CK 79, 193 2, 492/1)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 5500 —Karar 5600

Bakkal Mustafanın evinden geceleyin eşya çalmağa noksan derecede teşebbüsten sanık İsmail Memişin yapılan yargılamada: T. C. K. nun 492/1,61,525 inci maddeleri gereğince dört ay hapsine ve o kadar da emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair Salihli Asliye ceza mahkemesinden verilen 16/12/944 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi hükümlü tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dava evrakı tebliğnameile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Hırsızlık için girilmesine ev sahibinin rizası mefruz olamıyacağına göre sabit görülen iş aynizamanda hem konut dokunulmazlığını ihlâl fiil tamını ve hem de gece evden hırsızlık teşebbüsü nakısını teşkil eder. Nakıs teşebbüs için tayin edilen cezanın dört ay olmasına ve diğer suçun cezasının aşağı haddinin altı ay bulunmasına ve 79 uncu madde sarahatına nazaran 193/2 inci maddeyle ceza tayini gerekirken bazı mütalâalarla yazılı maddenin uygulanılması yolsuzluğu aleyhe bozma sebebi sayılmamıştır.

Dosyaya, gerekçeye ve yargıcın takdirine göre yerinde olmıyan itirazların reddiyle tebliğname gibi hükmün onanılmasına ve depo parasının devlete maledilmesine ve 1400 kuruş onama harcının temyiz edenden alınmasına 23/5/945 te oybirliğiyle karar verildi.

Adam öldürme — Müessir fiil

Geceleyin yatak odasına merdiven dayayıp çıkan kimse evde olanları ciddi bir endişe ve korkuya düşürebilir

(CK 461)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 5898 — Karar 5872

Mehmet Aktaşın geceleyin konut dokunulmazlığını bozmaktan sanık Arslan Ünal ve bu Arslan Ünalı sekiz gün işinden kalacak derecede bıçakla yaralamaktan sanık Mehmet Aktaşın yapılan yar-

401

gılama sonunda: T.C.K. nun 456/4,457,49/3,193/2 inci maddeleri geregince Mehmedin bir ay beş gün hapsine ve cezasının kaldırılmasına ve Arslan Ünalın Altı ay hapsine dair Merzifon Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 9/3/945 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi sanıklardan Arslan la o yer Savcılığından süresinde istida ve şart ifa edilerek dava evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Yatak odasının eşiğinde kan damlaları bulunduğunun keşif zabıt varakasında tesbit edilmesine ve şahitlerin Mehmedin feryadı üzerine gelmiş ve sanık Arslan Kasabaya kaçmış olmasına veyarğıcın takdirine göre Arslanın mahkûmiyetine dokunan itirazlar ve mütalâa ve 461 inci maddenin ikinci bendindeki merdiven kurma kaydı itirazî olmayip vukuî bulunduğunun Ceza Genel kurulunun 23/5/938 günlü ve 40 sayılı kararıyle kabul edilmiş olmasına ve gece vakti yatak odasına girilmesinden ev sahiplerinin ciddi endişe ve havfa düşmeleri tabiî olmasına ve zikri geçen madde yerine 49 uncu madde numarasına dayanılmasının sonuca tesirli bulunmasına göre Mehmet hakkındaki hükme dokunan itiraz ve mütalâa yerinde olmadığından reddiyle hükmün tamamının onanılmasına ve 850 kuruş onama harcının mümeyyiz sanık Arslandan alınmasına 30/5/945 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Belediye suçları

Şehrin medeni ihtiyaçları için tenbihat koyabilen Belediyeler, izin almadan elektirik tesisatı yapmağı yasak edebilirler.

(1608 sa 1)

Yargıtay 3. Ceza Dairesi
Esas 6487—Karar 5595

Müsaade istihsal etmeden Elektirik tesisatı yaparak evine cereyan almak suretile Belediye tenbihatına aykırı hareket etmekten suçlu Osman Kırbaşa beş lira hafif para cezası tâyinine dair Burdur belediye encümenince verilen karara vaki itiraz üzerine mahallî sulh hâkimliğince yapılan tetkikat sonunda; vazifesi dahilinde bulunmıyan bir hususta belediyenin yasak koymaya selâhiyeti olmadığından bahsile ceza kararının iptaline dair verilen 18/4/944 günlü hükme karşı Adalet Bakanlığının 29/6/944 gün ve 566/688 sayılı yazılı emri üzerine C. Baş Savcılığının 30/6/944 gün ve 527 sayılı tebliğnamesile daireye verilmekle okundu:

402

Yazılı emre dayanan tebliğname münderacatı:

Elektirik tesisatı vücuda getirmek ve işletmek her nekadar belediyenin vazifelerini tâyin eden maddeler içinde sayılmamışsada mezkûr kanunun 19 uncu ve sair maddelerinde beldenin medeni ihtiyacını temin maksadile belediyenin hizmet ifasına ve bu hususta tenbihat vazına salâhiyeti bulunduğu ve 3764 sayılı kanunla degişen 1608 sayılı kanunun birinci maddasi ise Belediyenin salâhiyeti bulunduğu hususlar hakkında koydugu yasaklara muhalif hareketlere de cezai müeyyide vazetmiş elduğu gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiştir. Mezkûr kararın C. M. U. K. nunun 343 üncü maddesine tevfikan bozulmasına dairdir.

Geregi düşünülüp görüşüldü.

Yazılı emre atfen tebliğnamede gösterilen bozma sebebi dosya içerisinegöre yerinde görüldüğünden kararın aleyhine tesir etmemek üzere C.M.U.K nun 343 üncü maddesi gereğince bozulmasına 12/6/945 gününde oy birligile karar verildi.

Memurun ticaret yapması

Kuzu ticareti yasak olan zaruri ihtiyaçlar ticaretinden değildir.

(CK 238)

Yargıtay 4 . Ceza Dairesi
Esas 5750 — Karar 5870

Hayvan sayımı göreviyle meşgul bulundukları sırada hayvan sahiplerinden ucuz fiyatla temin ettikleri hayvanları ticaret maksadiyle satmak suretiyle memuriyet nüfuzlarını kötüye kullanmaktan sanık Maliye muhasebe kâtibi Mehmet Özer, Tahsildar Hasanın T.C.K. nun 238 inci maddesi gereğince 100 zer lira ağır para cezasiyle mahkûmiyetlerine ve müebbeden memuriyetten mahrumiyetlerine dair İmroz Asliye Ceza mahkemesinden verilen 22/1/945 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi hükümlülerden Mehmet Özer tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1 — Kuzuların halkın zarurî ihtiyacatı arasında olmamasına ve sanıkların kabul edilen miktarda kuzu satın almalarının pahalılığa, sebebiyet vermesi bahse konu olamıyacağı gibi halkın ihtiyacını da tazyik edecek mahiyette olmamasına göre tatbik edilen maddedeki suç unsurlarının ne suretle tekevvün ettiği izah edilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi.

403

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan tebliğnamedeki onama isteğinin reddile hükmün bozulmasına ve depo parasının geri verilmesine ve sebebine göre temyiz etmiyen sanığın da bomadan faydalandırılmasına ve 500 kuruş bozma harcının haksız çıkacaktan alınmasına 30/5/945 te oybirliğiyle karar verildi.

Hırsızlık

Halkevi ve kahve gibi herkesin girebileceği yerlerde kapu yanlarındaki elbise askılarına bırakılan eşyanın çalınmasında 491: 3 uygulanır.

(Ck 491: 3)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 6108 — Karar 6041

Halkevi salonundaki askılıktan İzzet Arıcıya ait bir paltoyu çalmaktan sanık Salih Sezerin tutuklu olarak yapılan yargılama sonunda: T. C. K. nun 491,525 inci maddeleri gereğince üç ay hapis ve o kadar da emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulma cezalariyle mahkûmiyetine ve tutuk kaldığı günlerin mahsubuna dair Bozyük Asliye Ceza mahkemesinden verilen 21/4/945 tarihli hüküm yargıtayca incelenmesi üst dereceli Bilecik Savcılığından süresinde istida edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

491/4 ve 492/1 inci maddelerde esas unsur sanığın girmek hakkını haiz olmadığı bir binaya (veya süknaya mahsus yere) girmesi olup hâdisenin cereyan ettiği binanın herkese açık olan halkevi olmasına göre bu unsur mevcut ve bu sebeple tebliğnamenin birinci bendi yerinde değildir ancak:

1 — Halkevi ve kahve gibi herkesin girebileceği yerlerde kapı yanlarına (vestiyerlere) bırakılan eşya oraya girenlerin umumun yedi sıyanetine mevdu vaziyette olmasına göre 491 inci maddenin üçüncü bendi yerine birinci fıkrasının uygulanması.

2 — Ceza U. K. nun hükümleri haricinde sanığın mevcuden iddianame ile mahkemeye sevki üzerine ve 210 uncu maddeye göre mehil verilmeden duruşma yapılması.

3 —Nezarette geçen iki günün mahkûmiyetten mahsup edilmemesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istemler bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün bozulmasına 4/6/945 te oybirliğiyle karar verildi.

404

Hırsızlık — Tam suç — Tam kalkışma — Tam olmıyan kalkışma

1 — Bekçinin açık gördüğü dükkâna girmek hakkı yoktur.

2 — Bina içinde hırsızlıkta binaya girip çalınacak şeyi alıp dışarı çıkarmakla suç tam olur. O şey ele alınmakla kalkışma tam olur. Binaya girdikten sonra engel çıktığı için bir şey alamamak tam olmıyan kalkışmadır.

(CK 61, 62, 491)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 5889 — Karar 6071

Bakkal Nuri Derelinin geceleyin dükkânından hırsızlık yapmıya teşebbüs etmekten sanık Bekci İsmail Göçmez ve mustafa Doğan fiilleri sabit olmadığından beraetlerine dair Bigadiç Asliye Ceza mahkemesinden verilen 2/4/945 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi o yer savcılığından süresinde istida edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1 — Sanığın mahalle bekçisi olmakla çarşıda vazifeli olmadığından sarfınazar, vazifeli olsa bile bir bekçinin açık gördüğü dükkâna girmek hakkını haiz olmamasına ve bina içinde hırsızlık suçunda binaya girmek, maksut şeyi elde almak ve dışarı çıkmaktan ibaret olan hareketlerden sonucunun yapılması suçu tam fiil haline sokacağı ve maksut olan şeyin ele alınması suçu tam teşebbüs derecdsine çıkaracağı cihetle hırsızlık kasdiyle binaya girip mâni hayluletiyle bir şey alamamış olmak nâkıs teşedbüs teşkil edecdği ve içeri girmenin hırsızlıktan başka bir kasta hamline imkân olmadığı düşünülmeden beraet kararı verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istem yerinde görülmüş olduğundan hükmün bozulmasına 6/6/945 de oybirliğiyle karar verildi.

Zina—Şikâyetten vazgeçme

Şikâyetten vazgeçmenin sonraki zina suçlarına tesiri yoktur.

(CK 444)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 6141—Karar 6168

Zina etmekten sanık Ahmet karısı Elife ve suç ortağı Derviş Alinin T.C.K.nun 440/1, 80 inci maddeleri gereğince üçer ay onbeşer gün hapislerine dair Seyitgazi Asliye ceza mahkemesinden verilen 2/4/945 tarihli hüküm yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından

405

süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Mağdurun son sözleri evvelce vuku bulan bir zinanın ötekinin berikinin aracılığiyle afla karşılandığını göstermesine ve affı müteakip karı kocanın tekrar birlik hayatı yaşamış olmalarına göre suç mebdeinin af ve birleşmekle ortadan kalkan eski zinaya ircaını istihdaf eden tebliğnamedeki mütalâa ve dosyaya, gerekçeye ve yargıcın takdirine göre temyiz itirazları yerinde olmadığından reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanılmasına ve 700 zer kuruş onama harcının temyiz edenlerden alınmasına 9/6/945 te oybirliğiyle karar verildi.

Konuta dokunma

Kapı kırarak işlenen konuta dokunma suçunda yalnız eşyaya karş şiddet kullanılmıştır. CK 193/2 uygulanamaz.

(CK 193)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 6280—Karar 6254

Ayşe Peker'in gündüz kapısını kırmak suretile konut dokunulmazlığını bozmaktan ve Ayşeyi adiyen dövmekten sanık Fatma ay ve Gülsün Özcanın T.C.K. nun 193/2,456/4,51/Son,76 cı maddeleri gereğince ikişer ay hapis, 830 ar Kuruş ağır para cezalariyle mahkûmiyetlerine dair Lâpseki As.C. Mahkemesinden verilen 20/3/945 Tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından süresinde stida ve şartı ifa edilerek dava evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1—Eve girmek için şahıslara karşı değil ancak kapı üzerine şiddet kullanılnış olmasına ve sonradan ev sahibinın dışarı çıkarılıp dövülmesinin önceden tamamlanan eve girme suçunun şiddet sebebi sayılmıycğına göre sebebı gösterilmeden 193 üncü maddenin birinci fıkrası yerine ikinci fıkrasının uygulanması;

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin reddiyle hükmün bozulmasına ve depo paralarının geri verilmesine ve 500 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 13/6/945 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Memura hakaret

1 — Görev sırasında zabıta memuruna (emir alsan da götüremezsin) demek hakarettir.

2 —Görev sırasında zabıta memurunu döğmeğe kalkışma derecesine çıkmıyan hücum fiilen hakarettir.

(CK 266)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 6329 — Karar 6384

Görev sırasında Jandarma eri Ali Tunaya sövmekten sanık Ali Rıza Kaşın T. C. K. nun 266/1 inci maddesi gereğince bir ay hapis ve 30 lira ağır para cezalarıyle mahkûmiyetine dair Serik As.C. mahkemesinben verilen 12/12/944 tarıhli hükmün yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Vazife halinde bulunan zabıta memuruna (emir alsan da götüremezsin) denilmesi kavlen hakaret olduğu gibi dövme teşebbüsü derecesine çıkmayan hücum dahi fiilen hakaret mahiyetinde olduğundan tebliğnamedeki mütalâa yerinde değilse de;

1— Mağdurun ihzar müzekkeresini hamil olmıyarak ihzaren götürmek istemesine tahfif sebebi olup olmıyacağının tartışılmaması.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istemler bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün bozulmasına ve depo parasının geri verilmesine ve 500 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 15/6/945 tarihinde oybirligi ile karar verildi.

Ticarette hiyle

Saman, erzak anlamına girmez.

(CK 362)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 6308 – Karar 6335

Ciheti Askeriyeye vermek üzere taahhüt ettiği samanlara yagmur yemiş çürük saman karıştırmaktan sanık Selahi ve bu fiile yardımda bulunmak suretiyle iştirakten sanık Şahinin T. C. K. nun 362/1, 65 inci maddeleri gereğince Selahinin altay hapis ve yirmi beş lira ağır para ve Şahinin üç ay hapis ve 1250 kuruş ağır para cezala-

riyle mahkûmiyetlerine dair Muğla As. C. Mahkemesinden verilen 30/3/945 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi hükümlüler tarafından süresinde istida ve şarti ifa edilerek dava evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü. Samanı bizzat veren Şahin olduğu halde cezasının 65 inci madde ile indirilmesi yolsuzluğu aleyhe bozma sebebi sayılmamıştır ancak.

1 — Hayvan yemi olan samanın (erzak) alanına kabulü sebebi gösterilmeden maddenin ilk fıkrasının uyğulanması.

2 — Mudafaaya ve şahit Mehmetle diğer sanık Şahinin onu teyit eden beyanlarına göre Selâhinin hadisede ilgilisini sübuta vardıran kesin delillerin gösterilmemesi.

3 —Islaklığın teslim veya teslime tekaddüm eden sıralarda yağan yağmur neticesi olup olmadığının araştırılması ve ğayrı kabil içtinap bir ıslanma bahse konu olduğu takdirde bunun samanın nevi, kemiyet veya keyfiyetinde hile veya hüda teşkil edip etmediğinin teemmülü lâzımken zuhul olunması.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan tebliğnemenin birinci bendinin reddile iki sanık hakkındaki hükmün bozulmasına ve depo paralarının geri verilmesine ve 500 kuruş bozma harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 15/6/945 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Ticaretten yasaklılık

Ticaretten yasaklılık cezasının verilmesi için suçlunun dükkân sahibi olması şart değildir.

(M K K 57/8)

Yargıtay Hususi Dairesi
Esas 2029 — Karar 2018

Ticaret kasdile faturasız portakal alıp satmak suretile Millî korunma kanununa aykırı harekette bulunmaktan sanık İlyas Kazdağ ve Osman Sakalın mezkûr kanunun 31/4 ve 57/8 maddelerine tevfikan ellişer lira ağır para cezasiyle mahkûmiyetlerine ve dükkânları mevcut olmadığından yalnız birer hafta müddetle ticaretten menlerine ve hüküm özetinin yayınlanmasına ve (250) şer kuruş harcın kendilerinden alınmasına dair (Zonguldak) ikinci Millî korunma yargıçlığından verilen ve katileşen 21/2/945 günlü ve 352/151 sayılı hüküm dükkânları bulunmıyan sanıklara ticaretten men cezası hükmedilmesi yolsuz olduğundan bahisle C. M. U. K. nun 343 cü maddesi gereğince

408

bozulması lüzumu Adalet Bakanlığının 12/6/945 günlü ve 845/510 sayılı yazılı emrine atfen C. Başsavcılığından 15/6/945 günlü ve 945/345 sayılı tebliğname ile daireye ihbar ve dâva evrakı birlikte tevdi kılınmış olma klatetkik ve icabı müzakere ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu:

4180 sayılı Millî korunma kanununun 59 cu maddesinin 5 ci bendinde dükkânın kapalı kalacağı müddet zarfında ticaretten men cezası hükmolunacağı yazılı iken 4648 sayılı kanunla tadil gören Millî Ko. kanununun bu maddeye tekabül eden 57 inci maddesinin 8 ci bendinde dükkân, mağaza ve ticarethane kapatılmasına ve ticaretten mene taallûk eden fer'i cezaların müddet itibariyle birbirine müsavi olacaklarının tasrihile iktifa edilmek suretile ticaretten men cezasının dükkânın kapalı bulunduğu mübdet içinde cereyan etmesini istihdaf eden eski ibare şekliyle takip olunan maksadın dükkân veya mağazası bulunmayalar veya herhangi bir suretle bunları ellerinden çıkaranlar hakkında ticaretten men cezasının hükmedilmesini veya hükmedilmiş olan bu cezanın infasını teminden ibaret bulunmuş ve bu suretle kanun vazıı dükkânı, mağza ve ticarethanesi bulunmıyan sanıklar hakkında da ticaretten men cezasının müstakillen hükmedilmesini istilzam etmiş olmasına binaen yerinde olmıyan yazılı emre matuf ihbarnamenin (reddine) 16/6/945 tarihinde oybirligi ile karar verildi .

Karşıkoyma (itiraz)

Asliyeye derecesinde olan millî korunma mahkemesinin asliyeye ait kaçakçılık suçu dolayısile verdiği görevsizlik kararına karşıkonulamaz. Dâvanın ancak yüksek görevli bir mahkemeye girmesi gerektiğine dair olan görevsizlik kararlarına karşıkonulabilir.

(CMUK 263, 298)

Yargıtay Hususi Dairesi
Esas 2031 — Karar 2007

Haklı bir sebep olmaksızın fazla fiyatla Sülfenilamid B.P.Avlon tableti satmaktan sanık yeni eczehane sahibi Esat Koryak hakkında Ankara Millî Korunma yargıçlığında yapılan yargılama sırasında hadise Türkiyeye ithaline müsaade edilmiyen ilâçları satmak mahiyetinde olup kaçakçılık teşkil ettiği ve bu itibarla görülmesi vazife dışında bulunduğu ileri sürülerek evrakın vazifeli mahkemeye tevdiine dair verilen 1/6/945 günlü karar aleyhine yapılan itiraz üzerine keyfiyet Ankara ağır ceza mahkemesince incelenerek suç Millî K. Kanununa tabi olduğundan bahisle Millî Korunma yargıçlığı kararının usu-

409

lür 298 ci maddesinde mevzu prensibe göre mahkeme kararları asıl olarak kabili itiraz olmadığı ve sözü geçen kanunun 263 üncü maddesinde yazılı istisnaî hal yargılama yapan mahkemenin dâvanın yüksek görevli mahkemeye ait olduğunu ileri sürerek görevsizlik kararı vermesine münhasır bulunduğu ve maddenin açık ifadesinden de anlaşılacağı gibi kanun istisnaî böyün görevsizlik hallerine teşmil etmiş bunu ancak evrakın yüksek dereceli mahkemeye gönderilmesini tazammun eden mahkeme kararına hasretmiş olduğu ve daha ağır bir itham altında daha yüksek görevli mahkemeye sevkini tazammun eden bu kararın sanığın hukuki durumunda husule getireceği tebeddül göze alınarak aleyhine itiraz imkânı istisnaen ve bir teminat olarak kabul olunduğu ve Millî Korunma mahkemesi asliye mahkemesi derecesinde olduğuna ve kaçakçılık olarak tavsif ettiği fiil de 1918 sayılı kanunun değişen 25 maddesi 3.cü fıkrasına mümas ve yine asliye mahkemesi görevine dahil bulunmasına nazaran verilen kararın itiraz kabiliyeti bulunmadığı gözetilmeksizin inceleme yapılarak yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle C.M.U.K.nun 343 cü maddesi gereğince bozulması lüzumu adalet bakanlığının 16/6/945 günlü ve 518 sayılı yazılı emrine atfen C. Başsavcılığınadn 18/6/945 günlü ve 945/339 sayılı tebliğname ile daireye ihbar ve dâva evrakı birlikte tevdi kılınmış olmakla tetkik ve icabı müzakere ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu.

yazılı emre bağlı ihbarnamedeki mütakâa yerinde olduğundan Ankara Ağır Ceza mahkemesinden verilen 9/6/945 günlü kararın C.M.U.K.nun 343 cü maddesi gereğince bozulmasına 19/6/945 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

410

Yargıtay Kararları

Nr. 9 **Hukuk Bölümü**

Taraflardan Birinin Ölümü

1 — Dâva açıldıktan sonra taraflardan birinin ölümü halinde münazaa kural olarak mirasçılarına geçer.

2 — Bu itibarla, taraflardan birinin ölümü halinde mirasçılarından tahkikı ve kendilerine tebliğat yapılması gerekir.

3 — İki taraftan birinin ölümü halinde dâvanın kovuşturulması için H M U K 41 mucibince kayyum tayin edilebilmesi için diğer tarafın talebi olmalı ve diğer bazı şartlar bulunmalıdır.

(M K 565, 581 H M U K 41)

Yargıtay Hukuk Genelkurulu
Esas 3/118 — Karar 110

Tapulu iki parça tarlaya vaki müdahalenin meni ve yirmişerden iki senelik ecri misil tutarı olan 40 liranın tahsili taledinden ibarettir.

Nakız üzerine müddeinin altı hissede dört hissesine vaki müdahalenin menine ve iki tarlanın ikişer senelik ecri misli olan 30 liranın altıda dördü olan 20 liranın tahsiline dair verilen hüküm Yargıtayca müddeaaleyhin vefatı dolayısile veresesi tahkik ve kendilerine tebliğat ifası ile muhakemeye devam olunmak lâzım gelirken kayyum tâyini suretiyle muhakemeye devam ile yazılı olduğu üzere karar verilmesi yolsuz olduğundan dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda : Bazı sebep ve düşüncelerle evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ KARARI

Temyiz eden: İbrahim oğlu Sıddık vekili

Hukuk Genel kurulunca incelenerek; ısrarı mutazammın olan son hüküm süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki hâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dâva açıldıktan sonra taraflardan birinin ölümünde münazaa kural olarak mirasçısına geçeceğine ve hukuk U. M. K. nunun 41 inci maddesi hükmünün dâva görülürken bir tarafın ölümiyle veresesinin isteği üzerine yapılan defter tutma veya resmî tasfiye muameleleri sırasında acele işlerde veya mirasın reddi müddeti içinde veya mi-

411

rasçıların meçhul olmaları gibi hallerde tatbikı caiz ve kabil olup hâdisede bu gibi hallerin mevcudiyeti belli olmadan ve hususiyle ölen dâvalının mirasçı ve oğlu namına vekili dâva ve husumeti kabul ile duruşmaya gelmişken kabul olunmıyarak kayyum tâyini suretiyle dâvaya bakılması doğru olmamasına göre Yargıtay Üçüncü Hukuk dairesinin bozma kararı varit ve uyulmğa lâyık iken ilâmda yazılı mütalâa ile ısrara karar verimesi yolsuz ve mümeyyizin bozma dileği varit olduğundan temyiz olunan son kararın dahi Hukuk U. M.-Kanununun 429 uncu madbesi gereğince bozulmasına ve aşağıda müfredtı yazılı 600 kuruş temyiz ilâmı harcının ilerde haksz çıkacak taraftan alınmasına 6/6/945 gününde oybirliğile karar verildi·

Müdahalenin meni—Usul

Müdahelenin meni dâvasında ihtilâfın çözümlenebilmesi için; dâvalı yeri ve tarafları iyice bilir kimselerden usulü dairesinde seçilecek vukuf ehilleri marifetiyle yapılacak keşif ve tatbikatta, önce münazaalı yerin taraflara tâyin ettirilmesi ve sonra tasarruf vesikalarının ayrı ayrı hudutları gösterilmek suretile bu yere tatbiki ve tatbikı şeklinin gerekli malûmat ve işaretleri ihtiva etmek üzere yapılacak bir Kroki ile tesbiti gerekir.

(H MUK, 275 vd ;363 vd. MK 618)

Yargıtay Hukuk Genelkurulu.
Esas 3/104 — Karar.108

Haricen alım ve satım mutebr olmadığından müddeaaleyh ve üçüncü şahısın bedel hakkında ayrıca dâvada muhtar olmak üzere tapu, keşif ve kroki ile sabit olan müdahalelerinin men'ine dair verilen hüküm Yargıtayca :Keşif zabıt Varakasından ve gerek yapılan krokiden bir şey istihracı kabil olamamış ve binaenaleyh böyle bir keşfe ve krokiye müsteniden verilen hükümde sıhhat görülmemiş olduğundan dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda: Bazı sebep ve düşüncelerle evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Celâl vekili.

TEMYİZ KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek, ısrarı mutazammın olan son hüküm süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okundukdan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Taraflar arasındaki dâva ve ihtilâfın halli için münazaalı yeri ve taraflarını iyice bilir kimselerden usulü dairesinde seçilecek vukuf

412

ehilleri marifetiyle yapılacak keşif ve tatbikatta önce münazaalı yerin taraflara tâyin ettirilmesi ve sonra tasarruf vesikalarının ayrı ayrı hudutları gösterilmek suretiyle bu yere tatbikı ve tatbik şeklinin gerekli malûmat ve işaretleri ihtiva etmek üzere tanzim olunacak b kroki ile tesbiti icap etmesine ve hâdisede bu yolda bir keşif ve tatbikı bildirmiyen vukuf ehli raporu taraflar arasındaki münazaa ve ihtilâfın halline yetmemesine göre Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesinin bozma kararı varit ve hükmüne uyulmak lâzım iken ilâmda yazılı mütalâa ile ısrara karar verilmesi yolsuz ve mümeyyizin bozma dileği varit olduğundan temyiz olunan son kararın dahi Hukuk U.M.Ka.nun 429 uncu maddesi gereğince bozulmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 680 kuruş temyiz ilâmı harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına bozmaya oy birliği ile ve sebebine çoklukla 6/6/945 gününde karar verildi.

Nafaka artırılması

1—Nafaka, mükellef olan kimsenin durumu ve geliri ile mütenasip olup nafakaya muhtaç olanların ihtiyaçlarını karşılıyacak ve mükellefi zorluğa düşürmiycek derecede olmak lâzımdır.

2—Nafakanın artırılabilmesi için mükellefin gelir ve kaynaklarında bir artma olduğunun tesbiti lâzımdır.

(MK 144 , 315)

Yargıtay Hukuk Genelkurulu

Esas 2/55—Karar

Dâvacı , evvelce 4 çocuğu ile kendisi için kocasından 150 lira nafaka alınmasına karar verilmiş ise de hayat pahalılığının artmaası, çocnkların büyümeleri hasabile ihtiyaçlarının çoğalması yüznden bu nafaka kifayet ermediği gibi aynı zamanda dâvalının iradı da arttığından mukadder nafakanın her biri için doksanar lira hesabile 450 liraya çıkarılmasını talep etmiştir .

Mukadder nafakanın aile reisi olan Zahra için yüz , yaşları 14—17 olan Cavidan , Yavuz ve Feyyaz için 75 er ve 7 yşındaki Günaydın için 60 lira olmak üzere cem'an 385 liraya çıkarılmasına dair verilen hüküm Yargıtayca: Nafaka bununla mükellef olan kimsenin durum ve geliri ile mütenasip olup nafakaya muhtaç olanların ihtiyaçlarını karşılıyacak ve mükelefi zorluğa düşürmiyecck derecede olmak lâzımdır. Dosya münderecatına nazaran müddeaaleyhin olduğu iddia olunan apartmanın senevi 448 lira iradı olduğu ve bunun yalnız nısfı müddeaaleyhin olup ipotekli (2000) lirada borcu bulunduğu ta-

413

pu ve vergi dairelerinden gelen cevaplardan ve şirketlerden muayyen bir geliri olmayıp beste ve pilâklardan hizmeti sebkettikçe işe ve hizmetine göre ücret aldığı şirketlerden yapılan soruşturmadan anlaşılmıştır. Bu tahkikat neticesine göre bilhaesap müddeaaleyhin apartman kirasından ve mesaisinden senevi geliri (5000) lirayı geçmedigi halde fazla gelirin menbaları tahkik ve tesbit edilmeksizin bir iki zatın tahmin derecesini geçmiyen ifade ve beyanlarına dayanılarak dâvacı ve çocukları için ayda 385 lira nafaka takdir edilmesinde isabet görülemediğinden dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonnnda : Bazı sebep ve düşüncelerle evvlki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek, ısrarı mutazammın olan son hüküm süresinde temyiz edildigi anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereğigörüşülüp düşünüldü.

Nafaka takdirinde, buna muhtaç olanların geçinmeleri için yetecek miktar ile beraber bununla mükellef olanların hakiki gelir ve ödeme kudretlerinin de göz önünde bulundurulması icabedip hâdisede dâvalının mali durumunu bildiren ve bir dereceye kadar tahminî olan hal ve delillere göre Yargıtay İkinci Hukuk Dairesinin bozma kararı varit ve hükmüne uyulmak lâzım iken ilâmda yazılı mütalaa ile ısrara karar verilmesi doğru görülmemiş ve mümeyyiz dâvalının bozma dileği yerinde bulunmuş olduğundan temyiz olunan son kararın dahi Hukuk U.M.K. nun 929 uncu maddesi geregince bozulmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 650 kuruş temytz ilâmı harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasna 6/6/945 gününde çoklukla karar verildi.

Müdahalenin meni—Ecrimisil

1—Mirasçılardan bir kısmının açtığı müdahelenin meni dâvasında müdahalenin menine dair verilen karar bütün mirasçılara müessirdir.

2—Mirasçılardan bir kısmı tarafından açılan ecri misil dâvasında yalnız onların hisseleri için hüküm vermek gerekir.

(MK 581 , 629)

Yargıtay Hukuk Genelkurulu
Esas 1/50—Karar 97

Murisleri Hüseyinden irsen ve intikalen mutasarrıf bulundukları hudut ve mevkii malûm bir kıt'a tarlaya müddeaaleyhler tarafından

vaki müdahelenin men'iyle beş senelik ecrimsilin tahsili talebinden ibarettir.

Müddeabih tarlanın müddeilerin murislerinin tapulu mülkü olduğu ve müddeaaleyhlerin icarla tasarruf ettikleri ve mezkûr tarlanın müddeilerle beraber veraset senedinde isimleri yazılı diger vereseye intikal eylediği anlaşıldığından münazi ünfih tarlaya müddeaaleyhlerin vaki müdahalelerinin men'iyle tarlanın müddeilerle diğer vereseye teslimine ve takdir olunan 500 lira ecrimislin dahi müddeaaleyhler ve diğer vereselere hisseleri nisbetinde verilmesine dair verilen hüküm Yargıtayca : Dosya arasında bulunan veraset senedi münderecatına göre;kayıt sahiplerinin veraseti yalnız dâvacılara münhasır olmayıp başka mirasçılar da mevcut olmasına binaen gerek men'i müdahele ve gerekse ecrimisil hakkında hisseleri kadar hüküm olunmak lâzım gelirken müddeaaleyhin tamamına müdahelenin men'ine ve ecrimsilin hepsinin müddeilere verilmesine karar verilmesi yolsuz olduğundan dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda : Bazı sebep ve düşüncelerle evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek: ısrarı mutazammın olan son hüküm süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü .

Müdahelenin önlenmesine dair olan hüküm , olbaptaki tevhidi ictihat kararına uygun olması bakımınban bu kısma müteallik ısrar kararı kanuna uygun isede, ecri misil hakkındaki bozma sebebi yerinde ve bu yönden bozmaya uymak gerekli bulunmuş iken ilâmda yazılı düşünce ile o hususta dahi ısrara karar verilmesinde isabet görülmemiş olduğunban temyiz edilen ısrar hükmünün ecri misle müteallik kısmının Hukuk U. M. K. nun 429 uncu maddesi gereğince bozulmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 970 kuruş teyiz ilâmı harcınıu ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 6/6/945 gününde bozmada oy birliğile ve sebebinin hasrında çoklukla karar verildi.

45

Gayrimenkul rehni — İntifaın rehinle alacaklıya bırakılması kaydı

1 — Bir gayrimenkulü borç mukabilinde muvazaa yolu ile katî surette ferağ eden borçlu muvazaayı ispat ederse satış ve ferağın hükümsüzlüğüne ve o gayrımenkulün borca karşı ipotekli sayılmasına karar verilir.

2 — Bir borcun faizine mukabil gayrımenkulün kıta bedellerinin rehinli alacaklıya ait olacağına dair sözleşme, Mürabaha Nizamnamesi hükümleri dairesinde kalmak kaydile, muteberbir. Böyle bir sözleşme, gayrımenkul rehninin bir nev' i değil, âdi bir borç sözleşmesidir.

(2280 sayılı KZ , MK 765/2)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

Esas 4/46 — Karar 35

Müvekkillerinin mutasarrıf oldukları Ateş hanı namile maruf dükkânlı kârgir apartmanın 53277 lira mukabilinde dâva olunan namına tescili yapılmış ise de bu hususta açılan dâva üzerine kat'i mahiyette olmıyan bu satışın 3 temmuz 937 tarihli Noter Senedi ile muvazaalı olduğu ve beş sene zarfında bedeli verildiği takdirde iadeten ferağ yapılacağı sabit olarak ferağ ve satışın iptalile gayrı menkulün müvekkilleri namına kaydının tashihine ve gayrı menkulün Vehbi Koç lehine ipotek tesis edilmesine dair verilen karar Temyiz Umum Heyetince tasdik edilmiş ve dâva olunanın ipotekli borç mahiyetinde olan batıl ve muvazaalı mukaveleden haksız olarak istifade ederek mezkûr gayrı menkulün icar bedelinden 45000 lirayı zimmmetine geçirmiş olduğundan bahsile bu paranın faiz ve mesarifi muhakeme ve vekâlet ücreti ile birlikte tahsili talebinden ibarettir.

Tafsilâtı zabıtname ve ilâmında yazılı olduğu üzere; taraflar arasında tanzim olunan mukavele ile kat'i satış şeklinde 53277 lira alacağı temin için bir rehin akdi tesis olunduğu sabit görülerek bu bapta açılan dâva sonunda ferağ muamelesinin iptaline ve alacağın temini için Vehbi Koç lehine ipotek tesis edilmesine karar verildiği ve bu kararın Temyiz Umum Heyetince ısrar üzerine tasdik edildiği anlaşılmış ve bu suretle tarafların hakiki irade ve beyanlarına istinad eden gizli akit meydana çıkarılmış ve aynı zamanda bu gizli rehin akdinin muteber olduğu da kabul edilmiş ve davacıların Vehbi Koç'tan ödünç aldıkları paranın faizine mukabil apartman icarının Vehbi Koça terkini tazammun eden mukavele iptal edilmemiş ve bu mukaveleye göre dâvacıların 1/6/937 tarihinden itibaren apartmanın intifa hakkını borcun falizine mukabil Vehbi Koç'a terkettikleri anlaşılmış

ve binaenaleyh müddeilerin borçlarını ödeyecekleri tarihe kadar Vehbi Koç'tan apartman icarından faiz haddini aşmıyan miktarını istemeğe hakları bulunmamış ve binnetice müddeaaleyh Vehbi Koç'a terkolunan apartman icar bedellerinin alacağın faiizi olduğu bu veçhile kabul edildikten sonra miktar bakımından işin tetkiki ehli vukufa havale edilerek bu bapta yapılan tetkikat neticesinde; mürabaha hükümleri göz önünde tutularak yapılan hesaba nazaran elli üç bin iki yüz yetmiş yedi liranın faizinin 28321 lira 47 kuruş olduğu ve mübrez hesap listesi münderecatıa göre de müddeaaleyhin her nevi masraflar çıktıktan sonra aprtmandan 29336 lira 78 kuruş istifade ettiği anlaşılmış ve dâvacı vekili bu hesapların doğruluğunu kabul etmiş olmakla tahakkuk eden faiz ve icar hesapları arasındaki fark tefavüt el'an 1015 lira 31 kuruşun müddeaaleyhten tahsiline ve sabit ve varit görülemiyen ziyade iddianın reddine dair verilen hüküm Yargıtyca: Her ne kadar dâvacılar tarafındau mülkiyet kendilerine ait olan gayri menkul kat'i surette dâvalıya ferağ edilmiş ise de mezkûr gayri menkulün borç mukabilinde muvazaa yoliyle ferağ edilmiş olduğu tahakkuk etmesine mebni ferağ ve satışın iptaline ve gayri menkulün alacaklı Vehbi Koç lehine ipotek tesis edilmesine karar verilerek Temyiz Hukuk Umum Heyetince tasdik olunmak suretiyle kat'ileşmiş olduğu dosyada bulunan ilâm münderecatından anlaşılmasına ve 2280 sayılı kanunun 2 inci maddesinde (Bir gayri menkulü borç mukabilinde muvazaa yolu ile kat'i surette ferağ ve satış yapan borçlu dava açarak muvazaayı usulü dairesinde isbat ederse kat'i ferağ ve satışın hükümsüzlügüne ve o gayri menkulün borca karşı ipotek akdolunduğuna karar verileceği) ve Medeni Kanunun 765 inci maddesinde de (Gayrı menkul rehninin ipotek veya ipotekli borç senedi ve irat senedi şeklinde tesis olunabileceği ve bundan başka her hangi bir şekilde gayri menkul rehninin memnu olduğu) yazılı bulunmasına binaen adı geçen 2280 sayılı kanunun kat'i emrile ve kat'ileşen mahkeme ilâmile ipotek akdedilmiş olan gayri menkulün hak ve menfaatleri alacaklıya terkolunmak suretile yapılan mukavelenin Medeni Kanunun âmir hükümlerine ve ipotek akdinin mahiyetine muhalif olmak itibariyle batıl ve hükümsüz bulunmuş olmakla temyiz edenlerden Vehbi Koç vekilinin mukavelenin muteber olduğuna taallûk eden itirazları varit olmadığı gibi hüküm yerinde gösterilen mucip sebeplere göre diğer itirazları da yerinde görülmemiş olduğundan reddine; dâvacılar vekilinin temyizine gelince: Yukarda gösterilen mucip sebeplere ve kanuni hükümlere göre ipoteğin hak ve menfaatlerinin alacaklıya devir ve terk edilmesi batıl ve hükümsüz bulunmuş ve alacaklı faiz hakkını atiye talik etmiş olduğu halde mukave

lenin muteber sayılarak yazılı şekilde karar verilmesi yolsuzolduğundan dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda: rehnedilen gayri menkul iradının alacaklıya terkini tazammun eden anlaşma kanuna uygun ve taraflar arasında muteber bulunmuş ve faiz iddiası mevcutolmadığı yolundaki davacı vekilinin itirazının esbabı reddiyesini de menkuz kararda gösterilmiş olduğundan ve saireden bahisle evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN VE DURUŞMA İSTİYEN : İbrahim, Ahmet ve Behire Batmaz vekilleri

TEMYİZ KARARI

Duruşma icrası için tâyin olunan 30/5/945 gününe rastlayan Çarşamba günü muayyen zamanda temyiz eden İbrahim, Ahmet ve Behire Batmaz vekilleri avukat Hamit Şevket İnce ve aleyhine temyiz olunan Vehbi Koç vekili avukat Emin Halim Ergun gelerek hazır olup temyiz müddeti hakkında aleyhine temyiz olunan vekilinin itirazı olmadığı ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verilerek kaydedildiği anlaşıldıkdan ve Hukuk Genel Kurulunca her iki taraf vekillerinin şifah izahları dinlendikten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

İlkde satış akdini ve tapuda satışın tescilinden önce sözleşme tarihinden başlamak üzere gayri menkulün menfaatlarının davalıya tekini ihtiva eden noter senedi, evvelce açılan satış akdinin ve tescili iptali dâvasında kesinleşmiş mahkeme hükmiyle akdin hakikatta ipote olmasının delili sayılmıştır. Bu kabule göre gayrimenklün menfaatlerinin terki şartı, bu kerre açılan davada mahkemece alacağın faizinin temini kasdına hamledilmiş ve akdin ipotek olarak düzeltilmesi sebebiyle bu telâkki, sözü geçen şartın faiz sözleşmesi hükmünde tutulmasında ibaret bulunmuştur. Davalı ayrıca faiz istemeği sonraya bırakmış ve esasta taraflar arasında gayri menkul menfaatin alıcı dâvlıya terki dışında bir faiz sözleşilmemiş ise de, davalı öteden beri müdafaasında bahsolunan şarta dayanmakta bulunmuş olduğundanfaize karşımenfaat terkine hamlolunan bu şartın bu bakımdan muteber sayılmamasni için kanuni bir sebep mevcut değildir. Bu sebeplerden ötürü mümeyyizin bozma dileği ve bunun için ileri sürdüğü itirazlar yerinde görülmediğinden reddiyle sonucu usul ve kanuna ve taraflar arasındaki sözleşmenin bozulmamış ve muteber kalmış olan şart ve hükümlerine uygun bulunan hükmün onanmasına ve aşağıda müfredatıyazılı 657 kuruş temyiz harcının temyiz edenden alınmasına 30/5/945 günündeçoklukla karar verildi.

W8

Borcun nakli — Kefillik —,Azamî miktar — Faiz

1 — Bankaya hitaben yazılmış mektubun mücerret bankada bulunmuş olması borcun nakli teahhüdünün varlığını isbata yetmez.

2 — Kefaletle temin edilen borç için faiz şart edilmiş ise kefil ancak işlemekte olan faiz ile beraber işlemiş olan faizden bir seneliğini vermekle ödevlidir.

(BK 174/son 490/son)

Yargıtay Hukuk Genelkurulu
Esas T/33—Karar 34

Davacı Vekili, müvekkili bankanın Faik Ruşen ve Zeynel Abidin Çorapçılık şirketine açmış olduğu cari hesaptan beş bin lirasına kadar mütevaffanın kefaletinden dolayı işbu hesabı carinin 15/12/940 tarihine kadar faiz ve komisiyonla baliğ olduğu 9830 liranın tahsiline kadar işleyecek faiz ve komisyonla beraber müteveffanın veresesinden tahsilini istemiştir.

Dava olunanın Faik Ruşen ve Zeynel Abidin şirketine kefil olduğu borcun 15/12/940 tarihine kadar 9830 liradan ibaret olduğu ehli vukuf tarafından verilen raporda beyan edilmesine mebni bu paranın 100 lira vekâlet ücreti ile birlikte dava olunandan tahsiline ve 15/12/940 tarihinden itidaren ayrıca yüzde 9 faiz ve yüzde üç komisyon yürütülmesine dair verilen hüküm yargıtayca: Türkiye İmar Bankasına hitaben yazılmış olan 1/10/935 tarihli mektup borcun naklinin taahhüt edildiği hakkında bir icabı tazammun etmekte ise de bu icabın davacı banka tarafından sarih olarak kabul edildiği veya halin icabında böyle bir kabul vukua geldiği anlaşılamamış ve mücerret bankaya hitaben yazılmış olan mektubun bankada bulunmuş olması borçlar K. nun 174 üncü maddesinin son bendi hükümlerine nazaran borcun nakli taahhüdünün kabul edildiğini müsbit mahiyette görülmemiş olmasına nazaran bu cihete müteallik temyiz itirzları yerinde değilse de kefaletnamede borçlunun 5000 liraya kadar olan borcuna kefâlet edildiği yazılı bulunmuş ve her ne kadar kefaletin tahakkuk etmiş ve edecek faiz ve komisiyonlara da şamil olacağı kabul edilmiş ise de tahakkuk edecek faiz ve komisyon miktarının kefalet akdi sırasında amelî ve riyazî bir hesap neticesinde tayini kabil olabilmek için hesabı cari mükavelenamesinde bir müddet tesbit edilmiş olması meşrut bulunduğu ve dava edilen borçlar K. nun 490 ıncı maddesinin son fıkrası hükmünden feragat eylemiş olduğu cihetle hesabı cari mükavelenamesinde borcun ödenmesi için ne müddet tayin edilmiş olduğu tahkik edilerek böyle bir müddetin mevcudiynti anlaşıldığı surette bu müddet zarfında 5000

419

liraya zam ve ilâvesi lazım gelen faiz ve komisyon miktarı tesbit olunduktan sonra dava edilenin bu miktar ile ilzam edilmesi ve mukavelenamede belli müddet olmadığı anlaşıldığı surette borçlar K. nun zikrolunan maddesinin son fıkrası gereğince dava edilen bir senelik faiz vermekle mükellef olmakla ona göre muamele ifası gerekli iken bu yolda tahkikat ve tetkikat icra edilmeksizin karar verilmesi yolsuz olduğundan dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda : Bazı sebep ve düşüncelerle evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN VE DURUŞMA İSTEYEN : Ahmet Asım Bey varisleri karısı Dildade, Oğulları Rüştü ve Nejat kızı Şükran vekili

TEMYİZ KARARI

Duruşma icrası için tayin olunan 30/5/945 çarşamba günü muayyen zamanda taraflar vekillerinin yapılan tebliğata rağmen gelmedikleri haber verilmiş olmakla gıyaplarında tetkikat yapılması kararlaştırımış ve vaktin darlığına binaen tetkikata davam olunmak üzere başka bir güne bırakılması tensip kılınmıştır. Bu gün hukuk genel kurulunca dava kağıtları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü .

Borçlar K. nun 484 üncü maddesi mucibince kefaletin sahih ve muteber olması için kefilin mesul olacağı miktarın açıkça gösterilmesi şart olmasına ve kefalet mukavelenamesinde asıl borçlu kollektif Şirketin beşbin liraya kadar olan borcundan başka her neye baliğ olursa olsun işlemiş ve işleyecek faiz borçlarına da kefalet edilmiş olduğu cihetle faize müteallik kefalet taahhüdünün muteber olup olmadığının anlaşılması için gerekli incelemelerin yapılması icap etmesine ve sözü geçen mukavelenin 3 üncü maddesinde, kefilin her sene geçtikten sonra kefaletten çıkabilmesini sağlıyacak surette konan şart ve hükümler, kefilin mesul olacağı miktarı tayin ve ifadeye yetmiyeceğine göre Yargıtay Ticaret Dairesinin bozma kararı varit ve hüküme uyulmak lâzım iken ilâmda yazılı mütalâa ile ısrara karar verilmesi yolsuz ve mümeyyiz davalıların bozma dileği yerinde olduğundan temyiz olunan son kararın dahi Hukuk U.M.K. nun 429 uncu maddesi gereğince bozulmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 905 kuruş temyiz ilâmı harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 6/6/945 gününde oybirligi ile karar verildi.

U20

İktisabî Zamanaşımı

İktisabî zamanaşımı yürürlüğe girmesindan başlıyarak yeni kanuna tâbibir. Eski kanunun yürürlüğü zamanında yeni kanunda dahi muteber bir zamanaşımı başlamış bulunursa bu takdirde yeni kanunun meriliğine kadar geçen zaman bu kanunun kabul ettiği zamanaşımı müddetine mütenasiben mahsup edilir.

(MK meriyet K.20)

Yargıtay Hukuk Genelkurulu
Esas 1/56—Karar 43

Bucakın Alâeddin Mahallesinden Nasuh karısı ve Mustafa kızı Meryem Süme vekili Hakkı Baysal ile Cami mahallesinden Emin kızı Fatma arasında mütehaddis men,i müdahele ve tescil davasından ibarettir.

Müddeaaleyhin vaki olan müdahelesinin menine ve bu yerin davacı adına tesciline dair verilen hüküm Yargıtayca ; 308 tarihli kayıdda adları Yazılı kimselerin kardaş oldukları dosyada bulunan ilâm münderecatından anlaşılmakta olup davacı Meryem müddeabih tarlanın ecdadından kalma olduğunu dava arzuhalinde iddia ve beyan etmiş olmasına göre kimden kimlere kalmış olduğu izah ve isbat ettirilmek iktiza ederken bundan zühûl edilmek suretiyle ilâmda yazılı olduğu üzere hüküm verilmiş olms usul ve kanuna uygun. olmadığından dolayi bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda:20/5/943 tarihli son keşif raporunda sarahatenıgörüldüğü üzere 308 tarih ve 226 numaralı tapu kaydı münazaalı yere uygun değildir. Ve münazaalı yer buçağın gözbardağı namı diğeri gülük mevkiinde şarkan cebel garben yol ve şimalen civrer Mehmet ve cenuben Carim oğlu Abdullah ile mahdut ve bil'mesaha 2 hektar 7186 metre murabbaından ibaret bulunduğu ve müddeaaleyhin iddia ettiği ve davanın mesnedinden mezkûr tapu kaydının bulunduğu anlaşılmaktadır. Binaenaleyh 308 tarihli kayıtta yazılı kimselerin ve evki kardeş olsalar bunların mezkûr kayıtla alâkası olmıyan müddealih tarla üzerinde hiç bir hakları yoktur ve esasen davacı bizzat bu münazaalı yerin kendisine ait olduğuna ve müddeaaleyhin burada bir hakkı olmadığına yemin etmiş bulunmasına göre davacının istidasında ecdadından kalmıştır şeklindeki yazısının mahkemece bir kıymeti yoktur .Çünkü davacı duruşmada bizzat bu yerin ecdadına değil kendisine ait olduğunu yemin etmekle bu yemin tahtında verdiği ifadesi mahkemece şayanı kabul görülmüş ve istidasındaki beyanatının bir kıymeti kalmamıştır .Bundan başka müddeaaleyh bidayeten müddeabih tarlanın kayda müstenid olduğunu iddia ederek 308 tarihli kaydı ibraz etmiş fakat bu

42

mahalli araziye mutabık olmayınca bu sefer münazaalı yerin kendisnie aid olduğunu iddia ederek şahit göstermiş ve fakat şahitler de davayı isbat edemeyince davacının yemini ile mesele hal olunmuş bulunmaktadır .Ve müddeaaleyh müddeabih yerin ne davacının ecdadından ve ne de kendi müvekkilinin ecdadından kalma olduğu hakkında bir ıddiada bulunmadığı gibi esasen 308 tarihli kayıddaki tarlanın gerek kendi ve gerkse diğer vereseler tarafınd n ahara satılmış olduğundan ve saireden bahsile evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

Temyizeden: Fatma Ünver.

TEMYİZ KARARI

Hukuk genel kurulunca incelenerek ; ısrarı mutazammın olan son hükmün süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıdlar okundukdan sonra gereği görüşulüp düşünüldü:

Arazinin iktisabı için eski ve yeni kanunları kabul ettikleri zaman aşımının Medenî kanunun tatbik şekli hakkındaki kanunun 20 inci maddesi mucibince mütenasiben hesabı icabebip hadisede davacının dava olunan araziyi bu suretle iktisaba yeter müddet fasılasız ve nizasız malik sıfatiyle elinde blundurduğu mahkemece dinlenilen şahitlerin sözleriyle sabit görülmüş ve delillerin isabetli olarak takdiri hâkime ait bulunmuş olduğundan mümeyyiz davalının yerinde olmıyan temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun görülen ısrar kararının ONANMASINA ve aşağıda müfredatı yazılı (470) kuruş temyiz ilâmı harcının temyiz edenden alınmasına 23/5/945 Tarihinde çoklukla karar verildi.

Müdahalenin meni — Tapu ile hudut arasında fark

1—Dâvanın dayandığı tapu senetlerinin kavgalı yeri ve etrafını iyice bilen kimselerden usulen seçilen vukuf ehli marifetile ayrı ayrı, toprak üzerinde tatbikı ve böylece senetlerin ait oldukları yerlerin kesin olarak tâyini ve bu cihetin ehliine yaptırılacak birkroki üzerinde açıklatılması gerekir.

2—Tarla, mera, çayır ve kışla yerleri için verilip alınmış olan tapu senetlerile geniş sahada ormana tasarrufun sebepleri ve imkân ve cevazı hakında etraflı soruşturma ve incelemelerde bulunulması ve dogrudan yetiştirme gibi kabule şayan sebepler dışında bir tarla ve çayır kaydile bir ormanı iktisapta eyi niyetin ne sebeple kabul olunduğunun izahı lâzımdır.

(MK 931, HMUK. 275 vd.)

Yargıtay Hukuk Genelkurulu
Esas 1/46 — Karar 37

Tapu senetleri ve kayıtlariyle malik ve mutasarrıf olduğu

422

onbeş bin lira değerinde dört parça mer'a , koru ,kışla ve araziye Orman idaresi tarafından vaki müdahalenin meni talebinden ibarettir. Dâvacının tapu kaydına istinaden medeni kanunun 931 inci maddesine göre yapmış olduğu teferrî muteber bulunduğundan ve kuyudu umumiyenin çıkarmış olduğu 1286 tarihli kayıtların mahalli keşifte dâvacının istinat ettiği tapu ve tedavül kaydı ile alâkası olmadığı anlaşıldığından dâvalı Orman idaresi ile müdahil hazinenin bilcümle itirazlarının varit olmadığından reddile dâvacının malik ve mutasarrıf olduğu ve namına mukayyet tapu kayıt ve senetlerinde yazılı hudutlar dahilinde bulunan ve bilmesaha hakikî miktarı ehli vukuf tarafından tesbit edilmiş olan müddeabih mahallere vaki olan müdahalelerinin menine dair verilen hüküm Yargıtayca: dâvacının tapu senetlerinin esas 331 tarihli yoklama kayıtları olup bu kayıtlarda murisin kayıtlarda gösterilen gayrimenkullere tapu ile mutasarrıf olduğu yazılı olmasına ve umum müdürlükten gelen cevapta gönderilen 286 tarihli dört kaydın 331 tarihli kayıtlardaki gayrimenkullerden iki tarlaya ait ve bu iki tarla kayıtlarının gelmiş olduğu ve diğerlerinin burada kayıt olmadığı bildirilmesine göre bu cihetin tahkikı ve başka tapu olmadığı onlaşıldığı takdirde tarihine nazaran vâsi ormanı ihtiva ettiği anlaşılan kayıtların yapılması sebebinin ve kanun hükümlerinin buna müsait olup olmadığının araştırılması ve tapulardan her birinin ayrı ayrı ait olduğu yerlere tedavülleriyle birlikte mahallini iyi bilen kimselerden intihap olunacak ehli vukuf marifetiyle tatbikı ve yerlerinin tanzim olunacak krokide ayrı ayrı gösterilmesi ve tapulara itibar edildiği surette de yapılan keşfe göre tapu kayıtları hudut itibariyle kayıtlarda yazılı miktar ile nisbet kabul etmiyecek derecede vâsi,saha ve ormanın ihtiva etmesi itibariyle ve kayıtların muhteviyatı ve tesis şekillerine göre hüsnüniyet te bahis mevzuu olamıyacağı cihetle,hâdisede hududa itibar olunmayıp miktara itibar edilmek lâzım geleceğinin nazara alınması icabederken bunlardan zühul ile ve yazılı olduğu üzere mütalâa beyaniyle ve noksan tetkika ve kısmen bilgileri olmadığını söylemiş olan ehli vukufun ifadelerine müsteniden hüküm verilmesinde isabet görülemediğinden dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda: Bazı sebep ve düşüncelerle evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN ve duruşma istiyen: Hazine Vekili ve orman idaresi vekili.

TEMYİZ KARARI

Duruşma icrası için tâyin olunan 25/4/945 çarşamba günü muayyen

423

zamanda temyiz eden devlet orman işletmesi İzmit Revir âmirliği adına orman Ümum Müdürlüğü Merkez Avukatı Şükran Kirişçioğlu ve hazine vekili avukat Ahmet Muhtar Mardini gelerek hazır olup temyiz müddeti hakkında aleyhine temyiz olunan taraf vekilinin itirazı olmadığı ve temyiz arzuhalinin süresinde verilerek kaydedildiği anlaşıldıktan ve hukuk henel kurulunca tarafların şifahi izahları dinlendikten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı hörüslüp düşünüldü:

Dâvanın müstenidi olan ve bazılarında tarla ve bazılarında mer'a ve çayır ve kışla yeri olduğu yazılı bulunan dört tapu senedinin kavgalı yeri ve etrafını iyice bilen kimselerden usulü daresinde seçilecek vukuf ehli marifetiyle ayrı ayrı toprak üzerinde tatbikı ve böylece bu senetlerin hakikatta ait bulundukları yerlerin kesin olarak tâyini ve bu cihetlerin ehline yaptırılacak bir kroki üzerinde açıklatılması gerekli olduğu gibi tarla, mer'a, çayır ve kışla yerleri için verilip alınmış olan tapu senetleriyle geniş sahada ormana tasarrufun sebepleri ve imkân ve cevazı hakkında etraflı soruşturma ve incelemelerde bulunulması ve doğrudan yetiştirme gibi kabule şayan sebepler dışında hir tarla ve çayır kaydile bir ormanı ikisabta iyi niyetin ne sebeple kabul olunduğunun beyan ve izahı icahetmesine göre özel dairenin bozma kararı tamamiyle varid uyulmağa lâyık iken ilâmda yazılı 1 ütalea ile ısrara karar herilmesi yolsuz ve mumayi izn bu cihetlere illişen temyiz itirazları varid olduğundan temyiz olunan son kararın dahi hukuk usulü mahakemeleri kanunun 429 uncu maddesi gsreğince uzulmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 720 kuruş temyiz ilâmı harcını ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 25/4/-945 gününde bozmada oybirliğile ve sebebinde çoklukla karar verilerek hazır buluan avukat Şükran kirişçioğlu ile diğer vekil Ahmet Muhtar Mardine usulen tefhim kılındı.

Bağıtın yorumu

Satın alınması kararlaştırılan potaların menşei hakkında şartnamede bir kayıt olmamasına ve mutlak olarak zikrolunmasına göre, satıcının muayyen bir menşe kaydiyle yaptığı tekliften zimnen vazgeçtiği kabul olunur.

(BK 18)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Esas 18—Karar 24

Davacı vekili, müvekkilinin dava olunan İdareye şartnamedeki şartlar dahilinde 8250 lira bedel ile itasını taahhüt ettiği İtalyan menşeli potaları İtalyan Fabrıkasına sipariş etmiş ve fakat aldığı tel yazısında 940 senesi Haziranında teslimi mukarrer olan 50 potanın hazir olup ancak bu malların İtalyan Hükümetince ihracı menedilmiş olduğu yazılı bulunmuş ve bu keyfiyet davalı İdareye haberdar edilmiş ve başkaca da temine imkân bulunmamış olduğu ve işbu mücbir sebeplerin vücudu dolayısile akdin münfesih sayılarak temi-

424

nat mektubunun iadesi istenmiş olduğu halde davalı İdare teminatı irat kaydetmiş olduğundan, mezkûr 1237 lira teminatın geri olınmasına karar verilmesini istemiştir.

Davacı tarafından İtalyan malı olarak teslimini taahhüt ettiği potaların İtalysn Hükümetince ihracının menedilmesi hesabiyle teslim taahhüdünün bu mücbir sebepten dolayı yerine getirilmediği anlaşılmasına mebni 1237 lira 50 kuruş teminatın dava olunandan geri olınmasına dair verilen hüküm yargıtayca: Mübayaası kararlaştırılan potaların menşei hakkında şartnamede bir kayıt olmayıp mutlak olarak zikredilmesine ve her ne kadar davacı şirket İtalyan Menşei kaydiyle teklifte bulunmuş ise de bilâhara bu kayıttan ari olarak tanzim edilen mukavelenameyi imza etmekle bu şarttan zımnen feragat etmiş addi ve şartname hükümleri dairesinde mutlak surette taahhütte bulunmuş olduğunun kabulü icabeylemesine göre bu cihetler nazara alınmaksızın yazılı olduğu şekilde teminat akçesinin istirdadına karar verilmesinde isabet görülemediğinden dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda: Bazı sebep ve düşüncelerle evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Darphane ve Damga Matbaası Müdürlüğüne izafeten İstambul Maliye Muhakemat Müdürlüğü vekili

TEMYİZ KARARI

Hukuk Genel Kurulunca inceleneek, ısrarı mütezammın olan son hüküm süresi içinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Gerekcesine göre özel dairenin bozma kararı yerinde olup uymak gerekli iken ilâmda yazılı düşünce ile ısrara karar verilmesi yolsuz ve bozma dileği yerinde olduğundan temyiz edilen son hükmün de Hukuk U. M. K. nun 429 uncu madde gereğince bozulmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 905 kuruş temyiz ilâmı harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 2/5/945 gününde çoklukla karar verildi.

Yargılama masrafları

Harç tarifesi Kanununun gerektirdiği harçlardan gayrı masrafların tayin ve hüküm altına alınması isteğe bağlıdır.

(H. M. U K 4/3 vd.)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Esas 2/27—Karar 34

Karısı Müddeaaleyhanın yapılan ihtar kararına rağmen evine dönmediğinden ve başkaca aralarında şiddetli geçimsizlik te hasıl olduğundan bahsile boşanmalarına ve evliliklerinden mütehassıl küçük çocuğun hakkı velâyetinin kendisine tevdiine karar verilmesi istenmiştir.

425

İhtar kararına rağmen müddeaaleyhanın kocası evine dönmediği şehadetle tahakkuk etmiş ve gerçi mumaileyha gönderdiği istidada ayrı yaşamakta haklı olduğuna delil irae eylemiş ise de dava mezbûrenin giyabında cereyan eylediğinden ikame eylediği delillerin giyabında tetkike mahkemece mecburiyet bulunmamakla beraber iş bu müdafaasını ihtar davasının rüyeti sırasında dermeyan ve isbat etmesi muktazi olup mezkûr ihtar davasını rüyet eden mahkeme mezburenin haksız yere kocasını terkettiğini tesbit ve takdir ederek ihtar kararını vermiş olmasına mebni boşanmalarına ve müddealeyhanın bir sene müdeetle evlenmekden memnuiyetine ve çocuğun hakkı velâyetinin anaya verilmesine ve çocuk için kadrimaruf görülen ayda 10 lira iştirak nafakasının davacıdane tahsilin ve on beş günde bircumartesi günleri saat 13 den 19 a kadar çocukla babanın şahsi münasebetlerinin teminine ve 3115 kuruş masarifi muhakemenin müddeaaleyhaya aidiyetine dair verilen hüküm Yargıtayca : Talep sebketmediği halde masarifi muhakemeye hüküm edilmesi muhalif olduğu gibi hakkı mudafaasın istimal edebilmesi için müddeaaleyhanın Ankaradan gönderdiği 27/1/943 tarihli istidasında yazılı müzahereti Adliye talebi hakkında bir karar ittihazile mezbureye tebliği lâzım gelirken bunda zuhur olunması yolsuz olduğundan dolayı bozularak mahalline geri gönderilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda : Mesarifi muhakemeye hükmolunması H.U.M.Ka.nun 416,417 maddelerinin sarahatı iktizasından bulunmuş olduğundan ve istemeğe lüzum olmadığından ve saireden bahsile birinci bozma sebebine karşı israra ve diğer dozma sebebine uyularak binnetice eskisi gibi boşanmaya ve davalının bir sene müddetle evlenmekten memnuiyetine ve velâyetin anaya verilmesine ve on lira iştirak nafakasının davacıdan alınmasına ve babanın çocuk ile şahsi münasebetinin teminine karar verilmiştir.

Temyiz eden; Sabriye Atamer vekili

TEMYİZ KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek; israrı mutazammın olan son hüküm süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunuktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Harç tarifesi kanununun gereklendirdiği harçlardan gayri masrafların tayin ve hüküm altına alınması istemeğe bağlı olmasına göre özel dairenin bu noktaya dayanan bozma sebebine uymak gerekli iken ilâmda yazılı düşünce ile bu kısım bozma sebebine karşı israra karar verilmesi yolsuz ve bozma dileği yerinde görülmüş olduğundan temyiz edilen son hükmünde Hukuk U.M.Ka. nun 429 uncu maddesi gereğince bozulmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 970 kuruş temyiz ilâmı harcının ilerde haksız çıkacak tarafdan alınmasına 2/5/945 gününde çoklukla karar verildi.

426

Adalet Dergisi

Sayısı 30, yıllık abonesi 300 kuruştur

Adalet Bakanlığı tarafından bastırılan veya satın alınan ve mevcudu bulunan kitapların adları, fiyatları, aşağıda; elde etme yolu da kapağın içinde gösterilmiştir.

Adı	*Fiyatı Kr*
Avukatlık kanunu	**50**
Alman ceza muhakemeleri usulü kanunu	**175**
Bağlamlar kanunu şerhi (H. Oser)	**150**
Ceza kanunu üzerinde bir inceleme	**75**
Cezalı kanunlar ve bunları tatbik eden merciler kanunu mülâhazalar	**40**
Ceza Muhakemeleri kanununun esbabı mucibesi	**50**
Adalet Mantığı	**300**
(941—942) Yılları Yargıtay Ceza Kararları	**300**
Barçlar Hukuku 1 ci Cilt	**300**

Adı	*Fiyatı Kr.*
Ceza Muhakemeleri usplü kanunu üzerinde bâzı izahlar	**50**
Ceza Muhakemeleri Usulü kanunu alfabetik fibristi	**75**
Deniz ticareti kanunu	**50**
Hâkimler kanunu	**50**
Meşhut Suçlar Kanunu	**15**
„ „ „ talimatı	**15**
Varşova konferansı	**75**
Tamimler mec (1928—1937).	**175**
„ „ (1938)	**100**
„ „ (1939 1940)	**100**
Noter Kanunu	**50**
Devletler umumi hukuku	**300**
Madrid Konferansı	**100**
Ayni Haklar 1 ci kısım	**600**

Dergiye konulmak üzere gönderilen yazılar yeni türkçe terimlerle yazılmış olmalıdır.

427

428